

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΑΛΕΥΡΑΣ ΧΡ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

«ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΣΠΑ
ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΟΥΜΠΕΝΙΩΤΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2023

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΜΣ: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ**

ΑΛΕΥΡΑΣ ΧΡ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

**«ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΣΠΑ
ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΟΥΜΠΕΝΙΩΤΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η προβολή, η εξέταση και η ανάλυση της έννοιας της καινοτομίας, σε βαθμό τέτοιο, ώστε να γίνει απόλυτα κατανοητή η σημαντικότητά της στον τομέα των επιχειρήσεων. Γι' αυτό το λόγο κρίθηκε σκόπιμο στα πρώτα τρία κεφάλαια της εργασίας να γίνει σαφής αναφορά σε κάθε διάσταση του όρου της καινοτομίας, των χαρακτηριστικών της, καθώς και των εργαλείων που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή της. Ακολουθεί, το τέταρτο κεφάλαιο, που εστιάζει στην ανάλυση του όρου και του περιεχομένου της επιχειρηματικότητας και το πώς αυτή επηρεάζεται από την καινοτομία. Στη συνέχεια, το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στα προγράμματα ΕΣΠΑ, που έχουν ως βάση την καινοτομία, μέσα από την οποία οι επιχειρήσεις προσπαθούν να αναπτύξουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Σκοπός: Της εργασίας να αναδείξει τα προγράμματα του ΕΣΠΑ τα οποία ενισχύουν την καινοτομία και κατ' επέκταση την επιχειρηματικότητα. Η μελέτη στηρίζεται, σε βιβλιογραφική έρευνα δημοσιευμένων εργασιών και ερευνών διακεκριμένων Ελλήνων και ξένων συγγραφέων.

Συμπέρασμα: Στη σημερινή εποχή παρατηρούνται ευρύτατες και ταχύτατες αλλαγές στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Για την διατήρηση και την βιωσιμότητα τους οι επιχειρήσεις πρέπει να αναπτύξουν την καινοτομία. Η ανάγκη αυτή τις τελευταίες δεκαετίες έχει γίνει περισσότερο επιτακτική, λόγω του υπέρμετρου ανταγωνισμού, που έχει δημιουργηθεί στον κόσμο των επιχειρήσεων. Η ύπαρξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που απορρέει από την καινοτομία, δίνει την δυνατότητα στις επιχειρήσεις που το κατέχουν να ξεπεράσουν τον ανταγωνισμό, να αυξήσουν το μερίδιο της αγοράς τους και να πολλαπλασιάσουν τα κέρδη τους.

Την παραπάνω ανάγκη των επιχειρήσεων συμμερίζονται σε μεγάλο βαθμό όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί ειδικά πακέτα στήριξης τα λεγόμενα προγράμματα ΕΣΠΑ. Μέσα από τα οποία μία επιχείρηση που είναι αποδέκτης μπορεί να καλύψει με μεγαλύτερη ευχέρεια τις περισσότερες από τις ανάγκες που παρουσιάζονται.

Λέξεις κλειδιά: Καινοτομία, προγράμματα ΕΣΠΑ, επιχειρηματικότητα, επιχειρήσεις.

ABSTRACT

Introduction: The aim of this work is to project, examine and analyze the concept of innovation, to such an extent that its importance in the field of business is fully understood. For this reason, it was considered appropriate in the first 3 chapters of the paper to make a clear reference to each dimension of the term innovation, its characteristics, as well as the tools that play an important role in its development. This is followed by the fourth chapter, which focuses on the analysis of the term and content of entrepreneurship and how it is affected by innovation. Then, the fifth and last chapter of the work refers to NSRF programs, which are based on innovation, through which companies try to develop competitive advantage.

Purpose: Work to highlight the NSRF programs which strengthen innovation and, by extension, entrepreneurship. The study is based on a bibliographic research of published works and researches of distinguished Greek and foreign authors.

Conclusion: In today's era, there are very wide and rapid changes in the global economic environment. For their preservation and viability, businesses must develop innovation. This need in recent decades has become more imperative, due to the excessive competition that has been created in the business world. The existence of a competitive advantage resulting from innovation enables the companies that possess it to overcome the competition, increase their market share and multiply their profits. The above need of businesses is largely shared by all the states of the European Union. It is precisely for this reason that special support packages, the so-called NSRF programs, have been created in recent years. Through which a company that is a recipient can more easily cover most of the needs presented.

Keywords: Innovation, NSRF programs, entrepreneurship, businesses.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή έγινε στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Φορολογική, λογιστική και χρηματοοικονομική διοίκηση στρατηγικών αποφάσεων», που δίδαξε ο Καθηγητής, της Σχολής Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Σουμπενιώτης Δημήτριος, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2020-2022. Το ζήτημα που πραγματεύεται, «Καινοτομία και προγράμματα του ΕΣΠΑ που ενισχύουν επιχειρηματικότητα», εντάσσεται στο ευρύτερο ζήτημα των δράσεων για την ενίσχυση της καινοτομίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Σουμπενιώτη Δημήτριο, για τη σημαντική βοήθειά του, τόσο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων όσο και για την πληθώρα υλικού και πληροφοριών που μου πρόσφερε, ώστε να διεκπεραιώσω με επιτυχία αυτή τη διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία. Ακόμη, θα έπρεπε να αναφερθεί ότι ο κ. Σουμπενιώτης Δημήτριος παρείχε μεγάλη ψυχολογική στήριξη στους μεταπτυχιακούς φοιτητές στο πλαίσιο των μαθημάτων, που με επιτυχία διεκπεραίωσε.

Θεσσαλονίκη,
Ιανουάριος 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	σ. 3
ABSTRACT.....	σ. 5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	σ. 7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σ. 11

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

1.1 Εισαγωγή στην καινοτομία.....	σ. 13
1.2 Ανάλυση του όρου της καινοτομίας.....	σ. 14
1.3 Μορφές-Τύποι καινοτομίας.....	σ. 15
1.4 Χαρακτηριστικά της καινοτομίας.....	σ. 19

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή στις πηγές καινοτομίας.....	σ. 24
2.2 Εσωτερικές πηγές.....	σ. 25
2.3 Εξωτερικές πηγές.....	σ. 27
2.4 Μοντέλα καινοτομίας.....	σ. 29
2.5 Καινοτομία στην Ελλάδα.....	σ. 35

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

3.1 Πεδία εφαρμογής της καινοτομίας	
3.1.1 Καινοτομία βασισμένη στον κλάδο της βιομηχανίας-παραγωγής....	σ. 36
3.1.2 Καινοτομία σε εμπορικές επιχειρήσεις.....	σ. 37
3.1.3 Καινοτομία με βάση τις υπηρεσίες.....	σ. 37
3.2 Εργαλεία χρηματοδότησης της καινοτομίας.....	σ. 38

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.1 Εισαγωγή.....	σ. 41
4.2 Ανάλυση του όρου της επιχειρηματικότητας.....	σ. 41
4.3 Μορφές επιχειρηματικότητας.....	σ. 42
4.4 Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.....	σ. 44

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΣΠΑ 2021-2027

5.1 Εισαγωγή.....	σ. 46
5.2 Η νέα προγραμματική περίοδος 2021-2027: Στόχοι πολιτικής και Μέσα.....	σ. 48
5.3 Προγράμματα και δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027 για την προώθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης	
5.3.1 ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ 2021-2027:«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2021-2027».....	σ. 51
5.3.2 ΕΡΑΝΕΚ 2021-2027: Επιχειρηματικό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα- Καινοτομία.....	σ. 54
5.3.3 ΠΕΠ 2021-2027.....	σ. 56
5.4 Προγράμματα και δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027 για την προώθηση της καινοτομίας	

5.4.1 Αδυναμίες και προτεραιότητες της πολιτικής για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.....	σ. 57
5.4.2 Προγράμματα για στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας 2021-2027.....	σ. 61
5.5 Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία για την προώθηση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης/ κατάρτισης και της καινοτομίας	
5.5.1 Ταμείο Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Συνόρων (ΤΟΔΣ).....	σ. 67
5.5.2 Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας.....	σ. 69
5.5.3 Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (ΤΑΜΕ).....	σ. 71
5.5.4 Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη».....	σ. 72
5.5.5 Πρόγραμμα LIFE 2021-2027.....	σ. 73
5.5.6 Πρόγραμμα InvestEU 2021-2027.....	σ. 74
5.5.7 Πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη».....	σ. 76
5.5.8 Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης.....	σ. 77
5.5.9 Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητα.....	σ. 78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σ. 81
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σ. 82

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες, και ιδιαίτερα από τις αρχές του 21ου αιώνα, στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον αρχίζει να παρατηρείται μία πολυπλοκότητα στους φορείς που οδηγούν τις επιχειρήσεις στην κατάκτηση του ανταγωνιστικού τους πλεονεκτήματος, το οποίο οφείλεται στην εμφάνιση και στην ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας. Η παρούσα εργασία στοχεύει στην ανάδειξη μίας διαφορετικής οπτικής, όσον αφορά την σημαντικότητα της καινοτομίας, όχι μόνο στη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων, αλλά και στην εξέλιξή τους. Ας σημειωθεί πως ο πυρήνας της παρούσας εργασίας, βασίζεται σε τεκμηριωμένες απόψεις και ιδέες διακεκριμένων ερευνητών και συγγραφέων.

Αρωγός, στην εξέλιξη της καινοτομίας είναι, κατά κύριο λόγο, το κράτος και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην προσπάθειά τους, να ενισχύσουν των κλάδο των επιχειρήσεων, με όλα τα απαραίτητα εφόδια, έχουν δημιουργήσει πολλά πακέτα στήριξης, τα οποία είναι ευρέως γνωστά ως προγράμματα ΕΣΠΑ. Η πιστή εφαρμογή των συγκεκριμένων προγραμμάτων προσφέρει σε κάθε επιχείρηση τα κατάλληλα εχέγγυα ώστε να την οδηγήσει στην επιτυχία.

Επιπροσθέτως, κάθε πρόγραμμα ΕΣΠΑ δίνει σε κάθε επιχείρηση τόσο ένα οικονομικό πακέτο στήριξης όσο και την απαραίτητη τεχνογνωσία, μέσα από την οποία η ενδιαφερόμενη εταιρεία θα κερδίσει την αγορά και θα οδηγηθεί στην κατάκτηση του βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Στην συνέχεια, ακολουθεί μία συνοπτική περιγραφή της παρούσας μελέτης. Η δομή της αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Τα τρία πρώτα έχουν ως αντικείμενο αναφοράς την καινοτομία.

- Κεφάλαιο 1^ο: Δημιουργείται πρόσφορο έδαφος μέσα από την κατάδειξη όλων των εννοιών που οδηγούν στην πλήρη κατανόηση του όρου της καινοτομίας. Η προσπάθεια ανάδειξης της σημαντικότητάς της, γίνεται μέσω της παρουσίασης μερικών ορισμών που προέρχονται από σπουδαίους ανθρώπους και οργανισμούς.

- Κεφάλαιο 2^ο: Γίνεται αναλυτική αναφορά όλων των πιθανών θέσεων από τις οποίες πηγάζει η καινοτομία. Επίσης, στο δεύτερο μέρος παρατηρείται η παρουσίαση των μοντέλων και του τρόπου που αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε η καινοτομία μέσα στον χρόνο, καθώς και η σημαντικότητα της για την χώρα μας.

- Κεφάλαιο 3^ο: Γίνεται αναφορά στα πεδία εφαρμογής της καινοτομίας, ως σημαντικού παράγοντα για την ανάλυσή της. Επιπλέον, υπάρχει απαρίθμηση όλων

των κύριων εργαλείων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, με απώτερο στόχο τόσο την ανάπτυξη τους.

- Κεφάλαιο 4^ο: Το κεφάλαιο αυτό θεωρείται ως ένα βαθμό συμπληρωματικό, αλλά ταυτόχρονα και σημαντικό, είναι δε μείζονος σημασίας τόσο για την πλαισίωση του όρου όσο και για την χροιά που θέλει να προσδώσει η παρούσα εργασία στην έννοια της καινοτομίας, γιατί η επιχειρηματικότητα στον κόσμο της οικονομίας είναι βαθιά συνυφασμένη με αυτή και δεν θα μπορούσε, σε καμία περίπτωση, να απουσιάζει.

- Κεφάλαιο 5^ο: Το κεφάλαιο αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά κάποιο τρόπο, ως το πεδίο εφαρμογής όλων όσων ειπώθηκαν παραπάνω. Με την ύπαρξη των προγραμμάτων ΕΣΠΑ δίνεται ένα σημαντικό έναυσμα, ώστε όλες οι επιχειρήσεις και ειδικότερα αυτές των οποίων οι πόροι είναι περιορισμένοι, να οδηγηθούν στα μονοπάτια της καινοτομίας.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

1.1 Εισαγωγή στην καινοτομία

Στη σημερινή εποχή παρατηρούνται ευρύτατες και ταχύτατες αλλαγές στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Για το λόγο αυτό οι επιχειρήσεις, προκειμένου να εξασφαλίσουν, σε μεγάλο βαθμό, αφενός την επιβίωσή τους και αφετέρου την ανάπτυξή τους, προσπαθούν συνεχώς να εισάγουν στην αγορά νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Το κύριο χαρακτηριστικό των νέων προϊόντων και υπηρεσιών είναι η δημιουργία καινοτομίας. Στην πραγματικότητα, όμως η καινοτομία δεν αποτελεί μόνο τη δημιουργία μίας νέας ιδέας για ένα προϊόν ή υπηρεσία, αλλά περιλαμβάνει όλα τα στάδια από την σύλληψη της ιδέας μέχρι την υλοποίησής της και την τελική της εφαρμογή (Storeyetal, 2011).

Οι επιχειρήσεις ανέκαθεν προσπαθούσαν να δημιουργήσουν καινοτομία, όμως στη σημερινή εποχή η ανάγκη αυτή έχει αυξηθεί σημαντικά λόγω του υπέρμετρου ανταγωνισμού. Σύμφωνα με πολλούς οικονομολόγους, η καινοτομία θεωρείται ορόσημο για τη δημιουργία ενός βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Η ύπαρξη του πλεονεκτήματος αυτού, δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις που το κατέχουν να ξεπεράσουν τον ανταγωνισμό και να αυξήσουν τη θέση τους στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι. Απότοκο αυτού, είναι αφενός η αύξηση του μεριδίου της επιχείρησης στην αγορά και αφετέρου η αύξηση των μικτών κερδών της. Επιπλέον, όλα τα παραπάνω έχουν σαν τελικό αποτέλεσμα την σημαντική βελτίωση των καθαρών της κερδών. Επιπρόσθετα, πέρα από τα όρια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος η καινοτομία οδηγεί την επιχείρηση σε μείωση του κόστους και σε ανάπτυξη της τεχνολογίας. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται δημιουργία οικονομιών κλίμακας, λόγω της εφαρμογής της (Christenetal, 2013).

Για πολλούς, η καινοτομία θεωρείται το επιστέγασμα της επιτυχίας που κατά κύριο λόγο χρησιμοποιείται από τις επιχειρήσεις για τη δημιουργία περισσότερο ελκυστικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η καινοτομία κρίνεται αναγκαία για την ανάπτυξη τόσο των εταιριών όσο και των δημοσίων οργανισμών. Ειδικά σε περιόδους μεγάλης κρίσης και ύφεσης όπως είναι αυτή που διανύει η χώρα μας τα

τελευταία χρόνια η ύπαρξη της καινοτομίας είναι αναπόσπαστο στοιχείο ενίσχυσης μιας επιχείρησης.

Τέλος, σύμφωνα με την σύγχρονη μακροοικονομική θεωρία του Robert Solow: *«Η τεχνολογική πρόοδος και η καινοτομία είναι η μεγαλύτερη κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης»* (Weicker, 2006)

1.2 Ανάλυση του όρου της καινοτομίας

Σύμφωνα με τον J.B.Say, εννοιολογικά η καινοτομία έχει βαθιά τις ρίζες της στην Λατινική διάλεκτο και πιο συγκεκριμένα, η σημασία της έγκειται στην δημιουργία κάτι εξ αρχής νέου ή στην απόπειρα προσδιορισμού μιας διαφορετικής διαδικασίας ή μιας νέας μεθόδου για την βελτίωση της παραγωγικότητας.

Λόγω της σημαντικότητας της έννοιας της καινοτομίας και για να γίνει απολύτως κατανοητή η διάσταση του όρου της, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μία συνοπτική ανασκόπηση με μερικούς ορισμούς σπουδαίων επιστημόνων και οργανισμών που αναδεικνύουν την σπουδαιότητα της έννοιας της καινοτομίας.

Αρχικά, ο πρώτος όρος προέρχεται από τον Peter Drucker (1985) ο οποίος υπογραμμίζει: *«Καινοτομία είναι το ειδικό εργαλείο των επιχειρηματιών, μέσω του οποίου εκμεταλλεύονται την αλλαγή σαν μια ευκαιρία για μια διαφορετική δραστηριότητα ή υπηρεσία. Είναι δυνατό να παρουσιαστεί σαν μια πειθαρχία, είναι δυνατό να μαθευτεί, είναι δυνατό να εξασκηθεί».*

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μία εξίσου σημαντική τοποθέτηση για την έννοια της καινοτομίας ενός σπουδαίου επιστήμονα στον τομέα της οικονομίας που δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί από την παρούσα εργασία η οποία είναι αυτή του Paul Michael Porter (1990) ο οποίος επισημαίνει: *«Οι εταιρίες αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσω ενεργειών καινοτομίας. Προσεγγίζουν την καινοτομία στην ευρύτερη της έννοια, η οποία περιλαμβάνει τις νέες τεχνολογίες και τον νέο τρόπο για να κάνουμε τα πράγματα».*

Επίσης, ένας ακόμη πολύ σημαντικός ορισμός ο οποίος διατυπώθηκε από τον Chris Freeman (1982) είναι ο παρακάτω: *«Η βιομηχανική καινοτομία περιλαμβάνει τεχνικό σχεδιασμό, κατασκευή, διοικητικές και εμπορικές δραστηριότητες που σχετίζονται με το μάρκετινγκ λίγων (ή βελτιωμένων) προϊόντων ή με την πρώτη εμπορική χρήση μιας νέας (ή βελτιωμένης) διαδικασίας ή εξοπλισμού».*

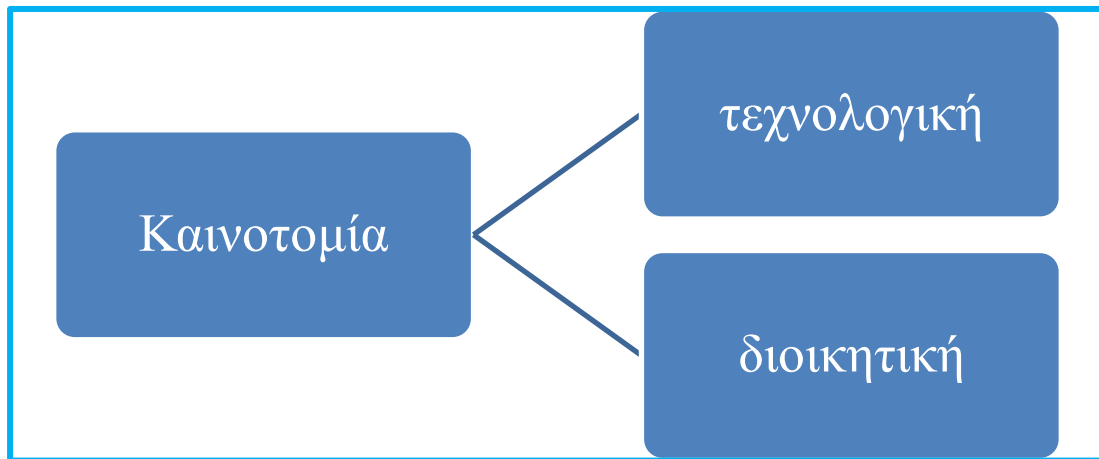
Επιπλέον, παρατίθεται ο ορισμός που εκφράζεται από τον σπουδαίο κατά την γνώμη μου Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ο οποίος το 1995 θεωρεί την καινοτομία ως έναν όρο ο οποίος «δίνει έμφαση στην τεχνολογική προσέγγιση της καινοτομίας, η οποία περιλαμβάνει την εφαρμογή τεχνολογικά νέων προϊόντων η διαδικασιών που επιφέρουν σημαντικές τεχνολογικές βελτιώσεις, με την εφαρμογή αυτή πρέπει να έχει εισαχθεί στην αγορά ή να έχει ενσωματωθεί σε μια παραγωγική διαδικασία».

Τέλος, ένας ακόμη, ορισμός της καινοτομίας ο οποίος παρουσιάζεται από την Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο εξής: «Ο όρος καινοτομία μπορεί να αναφέρεται στην διαδικασία- μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή σε υπηρεσία, σε μια νέα μορφή οργάνωσης της επιχείρησης, σε μια νέα η βελτιωμένη λειτουργική μέθοδο παραγωγής, σε ένα νέο τρόπο παρουσίασης ενός προϊόντος ή ακόμη και σε μια νέα μέθοδο παροχής υπηρεσιών. Μπορεί επίσης να αναφέρεται στο σχεδιασμό και στην κατασκευή νέου βιομηχανικού εξοπλισμού, στην υλοποίηση ενός έργου με νέο τρόπο διαχείρισης ή να υποδηλώνει ένα νέο τρόπο σκέψης για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης ή ενός προβλήματος».

1.3 Μορφές-Τύποι καινοτομίας

Αρχικά, όπως προαναφέρθηκε, η καινοτομία συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, καθώς και στις μεγάλες αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Παρατηρείται ότι κάθε κοινωνική ομάδα μπορεί και έχει τη δυνατότητα να καινοτομεί. Η δυνατότητα αυτή αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο ανάπτυξης και προόδου. Όσον αφορά τον οικονομικό κλάδο και πιο συγκεκριμένα τον κλάδων των επιχειρήσεων η καινοτομία παρουσιάζεται κυρίως με δύο μορφές: είτε με την δημιουργία νέων εξ ολοκλήρου διαφοροποιημένων προϊόντων και την υλοποίηση νέων υπηρεσιών, είτε με την αναδιοργάνωση των ήδη υπάρχουσών (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010).

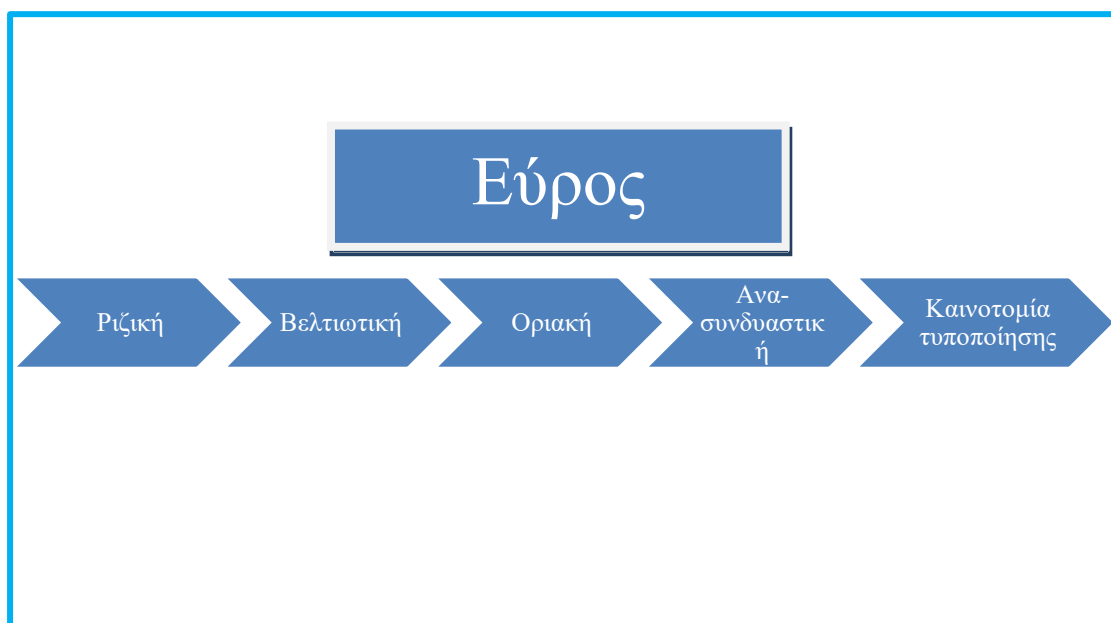
Η έννοια της καινοτομίας διαχωρίζεται κατά κύριο λόγο με τρεις τρόπους. Αρχικά ο πρώτος τρόπος, ο οποίος είναι από τους πιο δημοφιλής αλλά ταυτόχρονα και από τους πιο γενικούς, διακρίνει την καινοτομία σε δύο μορφές: την τεχνολογική και την διοικητική. Ο προαναφερθείς διαχωρισμός παρουσιάζεται στο κάτωθι διάγραμμα.

Τεχνολογική καινοτομία: Ορίζεται οποιαδήποτε καινοτόμα ιδέα έχει άμεση επαφή και εφαρμογή με την διαδικασία παραγωγής.

Διοικητική καινοτομία: Ορίζεται η καινοτομία που σχετίζεται με την ορθή διαχείριση των πόρων ενός οργανισμού. Επίσης, ασχολείται με τις πολιτικές μιας επιχείρησης και τέλος με την οργανωσιακή δομή της (Yang, 2012).

Ο δεύτερος τρόπος διαχωρισμού μιας καινοτομίας έγκειται στο εύρος των μεταβολών που απορρέουν από αυτήν. Αυτός ο τρόπος διάκρισης διασπά την έννοια της καινοτομίας σε πέντε κατηγορίες: 1) Ριζική καινοτομία, 2) Βελτιωτική, 3) Οριακή, 4) Ανα-συνδυαστική και 5) Καινοτομία τυποποίησης. Ο παρών διαχωρισμός παρατίθεται στο επόμενο διάγραμμα.

Ριζική καινοτομία (radicalinnovation): Ορίζεται η καινοτομία η οποία προέρχεται από ένα καινούργιο σύνολο δεξιοτήτων και τεχνικών γνωρισμάτων.

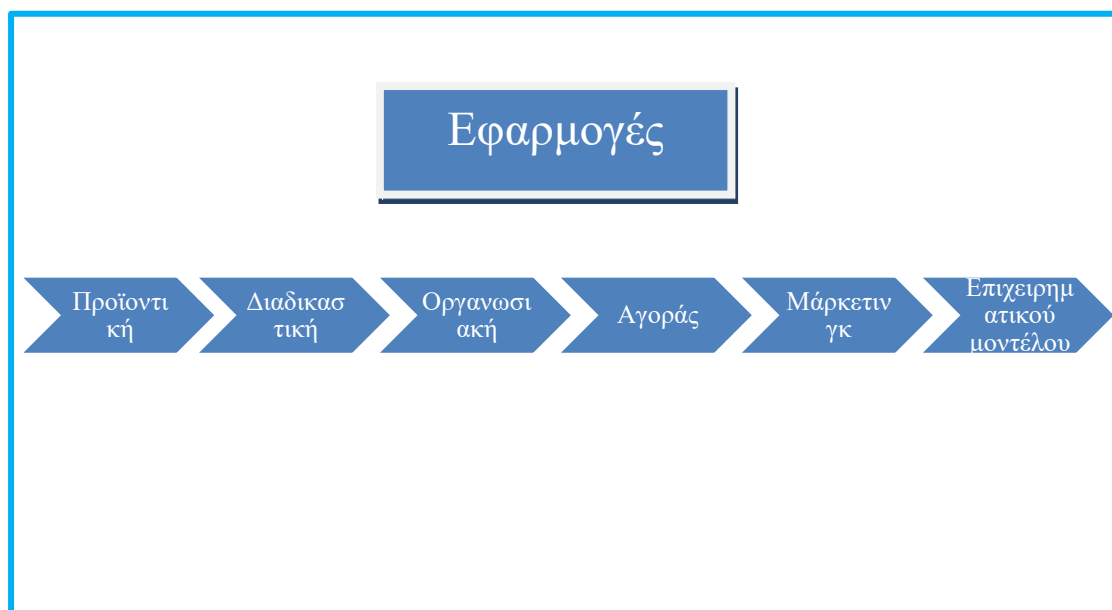
Βελτιωτική καινοτομία (improvementinnovation): Ορίζεται η καινοτομία στην οποία η βελτίωση επιτυγχάνεται μόνο στην αλλαγή ενός χαρακτηριστικού χωρίς τη μεταβολή των υπολοίπων.

Οριακή καινοτομία (incrementalinnovation): Ορίζεται η καινοτομία σύμφωνα με την οποία έχουμε διαφοροποίηση ή προσθήκη ενός νέου χαρακτηριστικού σε ένα προϊόν, υπηρεσία ή διαδικασία.

Ανα-συνδυαστική καινοτομία (recombinationinnovation): Ορίζεται η καινοτομία η οποία προέρχεται από αναπροσαρμογή μιας εφαρμογής με την χρήση χαρακτηριστικών που έχουν χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν.

Καινοτομία τυποποίησης: Ορίζεται η καινοτομία σύμφωνα με την οποία έχουμε τυποποίηση ενός ή περισσότερων χαρακτηριστικών ενός νέου προϊόντος. Η παρούσα κατηγορία καινοτομίας παρουσιάζεται κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών (Tiddetal., 2005).

Τέλος, ο τρίτος και τελευταίος τρόπος διαχωρισμού της καινοτομίας και ίσως ο πιο γνωστός είναι αυτός με βάση το κριτήριο των αντίστοιχων εφαρμογών. Ο συγκεκριμένος τρόπος διακρίνει την έννοια της καινοτομίας σε έξι διαφορετικές κατηγορίες που διατυπώνονται ως εξής: 1) προϊόντική καινοτομία, 2) διαδικαστική καινοτομία, 3) οργανωσιακή καινοτομία, 4) καινοτομία αγοράς, 5) καινοτομία μάρκετινγκ και 6) καινοτομία επιχειρηματικού μοντέλου.

Προϊοντική καινοτομία: Αφορά τη δημιουργία ενός νέου ή σημαντικά εξελιγμένου προϊόντος ή υπηρεσίας. Αυτή η βελτίωση οφείλεται, κατά κύριο λόγο, σε διαφοροποίηση λειτουργικών ή τεχνικών χαρακτηριστικών, τεχνολογικής προόδου και μεθόδων χρήσης.

Διαδικαστική καινοτομία: Αφορά την είσοδο νέων και στις περισσότερες περιπτώσεις καινοτόμων και διαφοροποιημένων διαδικασιών. Οι διαδικασίες αυτές κατά κύριο λόγο εισέρχονται στον τομέα της παραγωγής και της διανομής ενός προϊόντος. Μερικές από αυτές είναι η αλλαγή σε μία γραμμή παραγωγής προϊόντος και η εφαρμογή μίας νέας θεωρίας που προέρχεται από τον κλάδο της τεχνολογίας, λόγω της τεράστιας ανάπτυξης που έχει ο συγκεκριμένος κλάδος τις τελευταίες δεκαετίες (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 24).

Οργανωσιακή καινοτομία: Αφορά τον τρόπο με τον οποίο συντονίζονται και οργανώνονται οι δομές και οι διαδικασίες σε μία επιχείρηση, έχοντας ως στόχο την σωστή κατανομή των καθηκόντων, την συνεχή και απρόσκοπτη επικοινωνία μεταξύ των μελών ενός οργανισμού καθώς και τις σχέσεις αλληλεπίδρασης που απορρέουν από αυτές και τέλος, την διαχείριση όλων των ανθρώπινων πόρων που υπάρχουν στο εσωτερικό του οργανισμού.

Καινοτομία αγοράς: Αφορά την κατεύθυνση προς νέες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών χωρίς την αλλαγή της επιχειρηματικής στρατηγικής της επιχείρησης και την είσοδο σε νέες αγορές διαφορετικών γεωγραφικών τοποθεσιών που μέχρι την δεδομένη χρονική στιγμή δεν είχε επεκταθεί η επιχείρηση (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 24).

Καινοτομία μάρκετινγκ: Αφορά την είσοδο νέων και εξελιγμένων μεθόδων που αποσκοπούν στη διαφοροποίηση των λειτουργιών του μάρκετινγκ (μείγμα μάρκετινγκ) οι οποίες είναι οι εξής: α) σχεδίαση, β) συσκευασία, γ) τιμολόγηση, δ) προβολή, ε) διαφήμιση, στ) προώθηση και τέλος, ζ) διανομή προϊόντων και υπηρεσιών.

Καινοτομία επιχειρηματικού μοντέλου: Αφορά τη σχεδίαση και την υλοποίηση ενός νέου μοντέλου μέσω του οποίου η επιχείρηση θα ασκεί την επιχειρηματική της δραστηριότητα (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 24).

1.4 Χαρακτηριστικά της καινοτομίας

Η καινοτομία με βάση τα χαρακτηριστικά της χωρίζεται σε τρεις επιμέρους άξονες. Ο πρώτος άξονας διαχωρίζει την έννοια της καινοτομίας με βάση το προϊόν και γι' αυτό από πολλούς χαρακτηρίζεται ως άξονας προϊόντος. Ο συγκεκριμένος άξονας εξετάζει και αναλύει μερικές συγκεκριμένες παραμέτρους οι οποίες διατυπώνονται στη συνέχεια.

Ζήτηση της αγοράς: Με την είσοδο ενός νέου προϊόντος στην αγορά ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την βιωσιμότητά του είναι η αποδοχή του από τους καταναλωτές. Αυτό σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το μερίδιο που θα αποκτήσει τελικά η επιχείρηση στην συγκεκριμένη αγορά, καθώς και από το επίπεδο των κερδών (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 89).

Επίπεδο απήχησης: Αυτή η παράμετρος είναι στενά συνδεδεμένη με την προηγούμενη, γιατί αφορά το χρονικό διάστημα μετά την είσοδο ενός νέου προϊόντος σε μία αγορά και την αποδοχή, που θα έχει το συγκεκριμένο προϊόν από πελατειακό κοινό όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε υπερεθνικό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο η επιχείρηση αντιλαμβάνεται το επίπεδο αποδοχής του προϊόντος αλλά και το ανώτερο σημείο εισροής της στη συγκεκριμένη αγορά.

Βέλτιστη χρήση της υπάρχουσας κατάστασης: Η παράμετρος αυτή αφορά την εξέταση της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται και αν αυτή χρησιμοποιείται στο βέλτιστο βαθμό για την ανάπτυξη του προϊόντος και την παραγωγή του (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 89).

Τιμή- Αξία: Αναφέρεται στην σύγκριση μεταξύ της τιμής και της αξίας του προϊόντος της συγκεκριμένης επιχείρησης σε σχέση με τα υπόλοιπα ανταγωνιστικά προϊόντα που υπάρχουν στην παρούσα αγορά.

Συμμόρφωση στους κανονισμούς: Αυτή η παράμετρος θα πρέπει να ακολουθεί και να εφαρμόζει πιστά τα πρότυπα και τους περιορισμούς που προκύπτουν σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο (σε κανονισμούς ασφάλειας, υγείας και περιβάλλοντος). Αποτελεί ίσως ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της καινοτομίας και αυτό γιατί η τήρηση των προαναφερθέντων περιορισμών μπορεί να οδηγήσει σε καινοτόμες αλλαγές στην ποιότητα του προϊόντος.

Πρωτοτυπία: Σε αυτό το σημείο πρέπει να ενταχθούν όλα τα ιδιαίτερα (πρωτότυπα) χαρακτηριστικά του προϊόντος, καθώς και οι διαφορές που έχει με τα υπόλοιπα ανταγωνιστικά προϊόντα του κλάδου. Επίσης, θα ήταν ορθό να εξεταστούν οι αλλαγές και η εξέλιξη που ενδεχομένως θα έχει το προϊόν στην πορεία του στην αγορά. Οι αλλαγές αυτές αφορούν κυρίως την τροποποίηση του ίδιου, της συσκευασίας του, του τρόπου διανομής του και τέλος της χρήσης του. Επιπλέον, αυτή η πρωτοτυπία αποτελεί ένα κριτήριο αξιολόγησης των επιχειρήσεων για την καινοτομία (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 90).

Προσφορά βελτιώσεων: Η συγκεκριμένη παράμετρος αφορά το σύνολο των βελτιώσεων ή διαφοροποιήσεων που μπορεί να έχει ένα προϊόν από τον αρχικό του σχεδιασμό λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας ή της αλλαγής χρήσης του προϊόντος. Επιπρόσθετα, οι αλλαγές αυτές μπορεί να προέρχονται και από την ύπαρξη νέων υλικών στην σύνθεση του.

Κάλυψη λειτουργικών αναγκών: Στόχος αυτής της παραμέτρου είναι η κάλυψη ενός σημαντικού ποσοστού, όχι μόνο των λειτουργικών-άμεσων αναγκών των καταναλωτών, αλλά επιπλέον και η κάλυψη των δυνητικών αναγκών που προκύπτουν από τη μελλοντική κατανάλωση του προϊόντος και δεν έχουν διατυπωθεί ακόμη από το πελατειακό κοινό.

Αισθητική: Σε πολλές περιπτώσεις η αισθητική ως χαρακτηριστικό της καινοτομίας υποβαθμίζεται σε μεγάλο βαθμό, καθώς δεν της δίνεται η δέουσα σημασία. Αυτό είναι κάτι το οποίο δεν πρέπει να γίνεται, γιατί η αισθητική είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση και την ανάπτυξη του προϊόντος και **Εκπλήρωση των κανόνων πνευματικής ιδιοκτησίας** (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 90).

Ο δεύτερος άξονας διαχωρισμού της καινοτομίας γίνεται με βάση τις διαδικασίες και γι' αυτό ονομάζεται άξονας διαδικασιών. Η καινοτομία του συγκεκριμένου άξονα έγκειται στην είσοδο νέων διαδικασιών για την ανάπτυξη του προϊόντος ή την εξέλιξη των ήδη υπαρχουσών διαδικασιών. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν αυτόν τον άξονα διατυπώνονται στην συνέχεια.

Έρευνα αγοράς: Μπορεί να βοηθήσει την επιχείρηση να κατανοήσει την θέση που βρίσκεται το προϊόν στην αγορά και την αποδοχή του από το ευρύ κοινό. Επίσης, μπορεί να φανερώσει νέες διαφορετικές λύσεις ως προς την σχεδίαση, την τιμή, την διανομή και τέλος την προώθηση του προϊόντος.

Σύνδεση με τους πελάτες- στόχους: Στόχος της παρούσας παραμέτρου είναι η διατήρηση σχέσεων εμπιστοσύνης με μακροχρόνιους πελάτες. Αυτό επιτυγχάνεται με τη στενότητα των επαφών που έχει η επιχείρηση με τους σημαντικούς πελάτες της σε υπερεθνικό επίπεδο.

Πρόσβαση στη νέα τεχνολογία: Αυτή η παράμετρος έχει ως απώτερο σκοπό την συνεχή επαφή της εταιρείας με τις αλληπάλληλες εξελίξεις στην τεχνολογία που έχουν ως σκοπό την ανάπτυξη του προϊόντος και την αναβάθμιση της διαδικασίας παραγωγής του. Για την πραγματοποίηση του παραπάνω εγχειρήματος προαπαιτείται η ύπαρξη τμήματος R&D, καθώς και συνεργασία με πολλούς τεχνικούς φορείς αλλά και συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις(Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 90-91).

Μεθοδολογία κοστολόγησης: Η κοστολόγηση είναι μία διαδικασία η οποία πρέπει να τηρείται σε κάθε στάδιο της διαδικασίας δημιουργίας ενός προϊόντος και αυτό, γιατί με μία επιτυχημένη κοστολόγηση μπορεί να μειωθεί σε σημαντικό βαθμό το κόστος παραγωγής του προϊόντος.

Συμμόρφωση στους κανονισμούς: Όπως προαναφέρθηκε, σε μία από τις παραμέτρους του προηγούμενου άξονα είναι επιτακτική ανάγκη η συμμόρφωση με όλους τους κανονισμούς για την ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος αυτή την φορά μέσω της εξέλιξης των διαδικασιών.

Τεχνική ανάπτυξης ιδεών: Η συγκεκριμένη παράμετρος έχει ως στόχο την εύρεση, αν αυτή είναι δυνατή, συγκεκριμένων μεθόδων για την ανάπτυξη νέων ιδεών και τη δημιουργία ενός καινοτόμου προϊόντος που έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την επιτυχία.

Τεχνικές βελτίωσης: Σε αυτό το σημείο γίνεται προσπάθεια για εισαγωγή νέων καινοτόμων τεχνολογιών και χρήσεων στο προϊόν το οποίο παράγεται.

Έμφαση στην εκπλήρωση των λειτουργικών αναγκών: Η παράμετρος αυτή δίνει έμφαση στην διαδικασία σύμφωνα με την οποία παράγεται και αναπτύσσεται το προϊόν, καθώς και στις καθορισμένες λειτουργικές ανάγκες του. Επίσης, στο σημείο αυτό γίνεται η αλλαγή των απαιτήσεων των πελατών για το προϊόν σε προδιαγραφές για την κατασκευή του και διατυπώνεται με σαφήνεια η συμβολή του εμπορικού τμήματος στην διαδικασία εξέλιξης του (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 90-91).

Εμφάνιση στην αισθητική κατά την σχεδίαση: Η ανάδειξη ενός προϊόντος και η καθιέρωσή του στην αγορά, συχνά με δεδομένη τεχνολογία και συγκεκριμένο

πελατειακό κοινό δίνει μεγάλη σημασία στην εξωτερική εικόνα που πρέπει να έχει το προϊόν, καθώς και στην διαφορετική οπτική απεικόνιση για τον διαχωρισμό του από τα υπόλοιπα ανταγωνιστικά προϊόντα. Για να επιτευχθεί αυτός ο διαχωρισμός χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό η έννοια της εργονομίας.

Τυπικές διαδικασίες για την κατοχύρωση των πνευματικών δικαιωμάτων: Η συγκεκριμένη παράμετρος βρίσκεται στην κρίση της πολιτικής που ακολουθεί η επιχείρηση αν θα γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για την κατοχύρωση των πνευματικών δικαιωμάτων των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται στη παραγωγή του προϊόντος (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 91).

Τρίτος και τελευταίος άξονας διαχωρισμού των χαρακτηριστικών της καινοτομίας είναι η διαχείριση. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο ο άξονας ονομάζεται διαχείρισης (οργάνωσης). Ο συγκεκριμένος άξονας αφορά καινοτομία η οποία συμπληρώνει τους δύο προηγούμενους άξονες και παρουσιάζεται με την είσοδο νέων διαφοροποιημένων τρόπων διοίκησης και οργάνωσης. Ο συγκεκριμένος άξονας – όπως και οι προηγούμενοι – διατυπώνεται με διάφορες παραμέτρους, οι οποίες παρατίθενται στη συνέχεια.

Μελέτη σκοπιμότητας: Η παρούσα παράμετρος είναι ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια (τεχνικά, εμπορικά και οικονομικά) για να παρθεί η απόφαση για μία δυνητική επένδυση (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 91).

Τυπικές διαδικασίες για την διασφάλιση της επικοινωνίας με τους πελάτες-στόχους: Οι επικρατέστεροι τρόποι επικοινωνίας με τους πελάτες είναι οι εξής: η συμμετοχή σε τοπικές και διεθνείς εκθέσεις, η διανομή δειγμάτων προϊόντος στους δυνητικούς πελάτες και οι συναντήσεις με ομάδες πελατών.

Τυπικές διαδικασίες για την εφαρμογή της βέλτιστης τεχνολογίας: Σύμφωνα με απόψεις πολλών ειδικών, μία από τις σημαντικότερες διαδικασίες που δημιουργούν καινοτομία είναι η παρακολούθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης της τεχνολογίας και η αναγνώριση του επιπέδου της τεχνολογίας που κατέχεται από τους ανταγωνιστές. Η παραπάνω διαδικασία, αν προχωρήσει σωστά, μπορεί να αποφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα στην επιχείρηση, γιατί ο οργανισμός θα μπορεί ταχύτατα να κατανοήσει τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις και να προλάβει την υιοθέτηση τους πριν τον ανταγωνισμό.

Έλεγχος κόστους: Εδώ αξίζει να σημειωθεί, ότι όλες οι διαδικασίες μέσα σε έναν οργανισμό πρέπει συνεχώς να ελέγχονται για να μπορούμε να βλέπουμε

οποιαδήποτε προβλήματα και ατέλειες και να οδηγούμαστε με ταχύτατους ρυθμούς προς την επίλυση τους. Αυτό έχει ως απώτερο σκοπό τη μείωση κάθε κόστους και ταυτόχρονα την διατήρηση τόσο της αξίας όσο και των προδιαγραφών (τιμή και ποιότητα) του προϊόντος. Τέλος, με την πιστή ακολουθία του παραπάνω εγχειρήματος αποκτάται το βιώσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 91-92).

Ποιοτικός έλεγχος: Η παρούσα παράμετρος αναφέρεται σε όλες τις τυπικές διαδικασίες ελέγχου, κυρίως κατά την φάση της σχεδίασης με την χρήση τεχνικών για την ανάλυση και την βελτίωση της ποιότητας όλων των διαδικασιών, καθώς και την ανάπτυξη της καινοτομίας.

Οργανωτική κουλτούρα: Η συγκεκριμένη παράμετρος θέλει να τονίσει τη βαρύτητα που δίνει η οργανωτική κουλτούρα στην έννοια της καινοτομίας. Είναι κατά πολλούς αποδεδειγμένο, ότι η οργανωτική κουλτούρα συνδέεται βαθύτατα με την καινοτομία μίας επιχείρησης. Από το παρόν προκύπτει η ύπαρξη στοιχείων οργανωτικής κουλτούρας που ενισχύουν την καινοτομία και είναι τα εξής: 1) δημιουργία νέων καινοτόμων ιδεών, 2) κοινοποίηση της πολιτικής που ακολουθεί η επιχείρηση με γνώμονα την καινοτομία σε όλο το ανθρώπινο δυναμικό, 3) καθιέρωση συστημάτων απόδοσης και 4) συνεχής και αδιάλειπτη εκπαιδευτική κατάρτιση των εργαζομένων.

Ποσοτικοί έλεγχοι με κριτήρια για την εκτίμηση της βελτίωσης της τεχνολογίας, των νέων υλικών, λειτουργιών και χρήσεων: Σε αυτό το σημείο πρέπει να εισαχθούν πρότυπα ελέγχου με κατώτατα όρια απόδοσης ώστε να γίνει εκτίμηση της υπάρχουσας τεχνολογίας, των νέων υλικών, των λειτουργιών και των χρήσεων με σκοπό την άμεση βελτίωσή τους. Επίσης, πρέπει να γίνει εισαγωγή διαδικασιών αξιολόγησης αυτών των νέων βελτιώσεων (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 92).

Ποσοτικοί έλεγχοι με κριτήρια για τον βαθμό εκπλήρωσης των λειτουργικών αναγκών: Παρατηρείται, εισαγωγή διαδικασιών ελέγχου για την ένδειξη σε ποσοστό, του ποσού εκπλήρωσης λειτουργικών αναγκών.

Διαδικασίες μάρκετινγκ και ποιοτικού ελέγχου για την αισθητική του προϊόντος: Η συγκεκριμένες διαδικασίες μάρκετινγκ και ποιοτικού ελέγχου έχουν ως άμεσο αποτέλεσμα την εξασφάλιση της αισθητικής υπόστασης του προϊόντος.

Τυπικός έλεγχος για την διασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων
(Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 93).

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή στις πηγές καινοτομίας

Η καινοτομία στις περισσότερες περιπτώσεις έγκειται στην ανακάλυψη κάτι εξ ολοκλήρου νέου, που θα βοηθήσει την επιχείρηση να αποκτήσει το βιώσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και τελικά να οδηγηθεί σε ανάπτυξη.

Σύμφωνα, με την θεωρία των πόρων και των ικανοτήτων, κύριος σκοπός της διαδικασίας από την οποία προκύπτει η «εξόρυξη» της καινοτομίας είναι η γνώση. Με τη σειρά της, η γνώση αποτελεί σημαντικό γνώμονα τόσο για την απόκτηση όσο και για την διατήρηση του βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος (Barney, 1991).

Επίσης, η γνώση είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες ανάπτυξης της καινοτομίας (Varisand Littunen, 2010) και μπορεί να προέρθει από δύο πηγές: 1) την ανάλυση εσωτερικών πληροφοριών και 2) την διερεύνηση και υιοθέτηση των εξωτερικών πληροφοριών του άμεσου περιβάλλοντος κατά τον «επιχειρηματικό τρόπο» (Schumpeter, 1934).

Επιπλέον, η δημιουργία της καινοτομίας και η υιοθέτηση της γνώσης επηρεάζονται από κάποιους σημαντικούς παράγοντες, όπως ο σχεδιασμός του κλάδου στον οποίο ανήκει η επιχείρηση, οι εθνικοί θεσμοί και οι σχέσεις που αναπτύσσει η ίδια η επιχείρηση με τους άμεσους και έμμεσους ενδιαφερομένους (stakeholders) (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 24).

Τέλος, σημαντική θέση στη συστηματική προσπάθεια για την ανακάλυψη μιας νέας εφεύρεσης (πατέντας) κατέχουν οι αλλαγές που παρουσιάζονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Εν κατακλείδι, κυριότερες κατηγορίες πηγών από τις οποίες δημιουργείται και αναπτύσσεται η καινοτομία είναι δύο: Α) Εσωτερικές πηγές και Β) Εξωτερικές πηγές (Schumpeter, 1934).

2.2 Εσωτερικές πηγές

Εσωτερική πηγή χαρακτηρίζεται αυτή η οποία υπάρχει μέσα στον οργανισμό ή στον ευρύτερο τομέα ή κλάδο. Επειδή, όπως προαναφέρθηκε, οι πηγές αυτές διαφαίνονται στο εσωτερικό του οργανισμού, γίνονται αντιληπτές πρώτα όπως, είναι αναμενόμενο από τα άτομα που βρίσκονται και εργάζονται στο εσωτερικό του οργανισμού (προσωπικό) ή από άτομα που συσχετίζονται με τον κλάδο.

Οι πηγές αυτές βασίζονται, όπως χαρακτηρίστηκαν από πολλούς, σε συμπτώματα πίσω από τα οποία υποβόσκουν αλλαγές οι οποίες είτε έχουν ήδη συμβεί είτε θα συμβούν στο μέλλον με την ελάχιστη δυνατή προσπάθεια. Στη συνέχεια παρατίθενται μερικές εσωτερικές πηγές που οδηγούν στη ανάπτυξη της καινοτομίας (Καρβούνης, 1995).

Η πρώτη και ίσως η πιο σημαντική από τις εσωτερικές πηγές που θα παρουσιαστούν στην εν λόγω εργασία είναι η *λειτουργική ανάγκη*. Πολλές φορές παρατηρείται ότι η δημιουργία μίας καινοτομίας προκύπτει από την ύπαρξη μιας ανάγκης. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ανάγκη αυτή είναι ορισμένη, σε στενά πλαίσια, με σαφείς όρους. Επίσης, είναι ορατή μέσα στη λειτουργία κάποιας επιχείρησης η γενικότερα κάποιου κλάδου. Η καινοτομία που απορρέει από αυτή έχει ως σκοπό την ανακατασκευή μιας διαδικασίας που υφίσταται, μετατρέποντάς την και τελειοποιώντας την, με την επίλυση όλων των προβλημάτων της και με την είσοδο νέας γνώσης (Καρβούνης, 1995).

Για να επιτευχθεί η παραπάνω καινοτομία πρέπει να υπάρχουν οι κάτωθι προϋποθέσεις:

α) η ανάγκη που έχει προκύψει θα πρέπει να είναι αντιληπτή,

β) τα άτομα που θα την υλοποιήσουν θα πρέπει να κατέχουν τις προαπαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και

γ) η επίλυση πρέπει να είναι καθ' όλα αποδεκτή από τον τρόπο που οι εργαζόμενοι λειτουργούν μέσα στον οργανισμό ή με τον τρόπο που θα ήθελαν να λειτουργούν (Drucker, 1985).

Μία άλλη εσωτερική πηγή καινοτομίας είναι η *δομή της αγοράς, καθώς και του βιομηχανικού κλάδου που βρίσκεται η επιχείρηση*. Τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις βρίσκονται σε έναν αγώνα επιβίωσης για να παρακολουθούν τις συνεχείς αλλαγές στο ευρύτερο περιβάλλον τους. Γ' αυτόν ακριβώς τον λόγο παρατηρούνται, στο μεγαλύτερο ποσοστό των περιπτώσεων, αλλαγές, τόσο στη δομή της αγοράς όσο και στη δομή του ίδιου του κλάδου. Απότοκος αυτού, είναι η εμφάνιση ευκαιριών για καινοτομία.

Οι αλλαγές αυτές αφορούν, κατά κύριο λόγο, τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, την εξέλιξη του κλάδου και την διαφοροποίηση του τρόπου με τον οποίο εκτελούνται κάποιες εργασίες. Επίσης, οι αλλαγές που προαναφέρθηκαν μπορεί να γίνουν αρωγός για την ύπαρξη νέων τύπων υπηρεσιών. Δύο τέτοια παραδείγματα αλλαγών που παρατηρούνται είναι η εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων και η συγχώνευση του κλάδου (Drucker, 1985).

Τέλος, μία εξίσου σημαντική εσωτερική πηγή καινοτομίας είναι το τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A) της επιχείρησης. Το εν λόγω τμήμα είναι πολύ σημαντικό για κάθε επιχείρηση, ειδικά αν πρόκειται για επιχείρηση που θέλει να

θεωρείται σύγχρονη και ταυτόχρονα ανταγωνιστική. Με την ολοκληρωμένη ύπαρξη και λειτουργία του, επιτυγχάνεται σωστή επεξεργασία και διαμόρφωση της εσωτερικής γνώσης και εξωτερίκευση νέων καινοτόμων ιδεών. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι για να έχει αίσιο τέλος το παραπάνω εγχείρημα πρέπει να υπάρχει συνεχής επικοινωνία και συνεργασία του τμήματος E&A με όλα τα υπόλοιπα τμήματα της επιχείρησης (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 25).

Επίσης, πρέπει να υπάρχει απόλυτη αποδοχή όλων των νέων ιδεών που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον (Klineand Rosenberg, 1986). Για όλους τους λόγους που προαναφέρθηκαν είναι σημαντική η επενδυτική ανάπτυξη του τμήματος E&A. Επιπλέον, με την ανάπτυξη αυτή έχουμε καλύτερη κατανόηση και διαμόρφωση της εξωτερικής γνώσης. Αν όμως, κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό παρατηρείται εξάρτηση σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γνώσεις που προέρχονται από εξωτερικές πηγές (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 25-26).

Από την άλλη πλευρά, αν η επιχείρηση για διάφορους λόγους δεν έχει στις άμεσες προτεραιότητές της, την ενδυνάμωση του τμήματος E&A τότε θα ήταν καλό να ενισχύσει όσο κρίνει απαραίτητο τα επιχειρηματικά δίκτυα καινοτομίας. Τα δίκτυα αυτά χαρακτηρίζονται ως εργαλεία για την προώθηση και τη βελτίωση των εξωτερικών σχέσεων μίας επιχείρησης με το ευρύτερο περιβάλλον της, μέσω της άμεσης εξαγωγής γνώσης η οποία προέρχεται από το εσωτερικό της. Εν κατακλείδι, με αυτό τον τρόπο είναι πολλή πιθανή η αύξηση των κερδών λόγω της μη χρησιμοποίησης χρημάτων για την ανάπτυξη του E&A (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 26).

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι, αν δεν υπάρχει είτε άμεση ενίσχυση του τμήματος E&A είτε ενίσχυση μέσω των δικτύων που προαναφέρθηκαν, τότε υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες η επιχείρηση να αναγκαστεί να προβεί σε διαδικασίες εξωτερικής ανάθεσης (outsourcing) ή απόκτησης αδειών χρήσης (licensing) (Berchicci, 2013).

Επιπροσθέτως, αρκετοί πιστεύουν ότι το ανθρώπινο δυναμικό του τμήματος έρευνας και ανάπτυξης συνιστά εσωτερική πηγή καινοτομίας (Paul & da Silva, 2017) και αυτό, γιατί το ανθρώπινο δυναμικό μιας επιχείρησης και πολύ περισσότερο του συγκεκριμένου τμήματος αποτελεί κινητήρια δύναμη για την απόκτηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος από την ίδια την επιχείρηση (Παπαλεξανδρή και Μπουραντάς, 2016).

2.3 Εξωτερικές πηγές

Η σημερινές επιχειρήσεις αποτελούν ένα ιδιαίτερα μικρό μέρος της διεθνής αγοράς. Η διεθνής αγορά περιέχει, όπως είναι γνωστό, ένα μεγάλο σύνολο επιχειρήσεων, οργανισμών, θεσμών και ατόμων. Η επιχείρηση συνεχώς ανταλλάσσει έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών και γνώσεων με το ευρύτερο περιβάλλον της. Καμία επιχείρηση δεν μπορεί να αναπτύξει καινοτομία ενώ βρίσκεται απομονωμένη και αυτό, γιατί η ύπαρξη της καινοτομίας αποτελεί σύνδεση γνώσεων που προέρχονται τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον (Yametal, 2010).

Πολλές επιχειρήσεις πιστεύουν ότι η εξωτερική πληροφόρηση η οποία παράγεται από τις εξωτερικές πηγές καινοτομίας είναι πολύ σημαντική και αυτό γιατί βοηθά στην επίτευξη οικονομικών κλίμακας (West & Bogels, 2013), στην ελάττωση του κινδύνου και στην μείωση του κόστους που χρειάζεται για την εξαγωγή της γνώσης από το εσωτερικό της επιχείρησης (Tsai&Wang, 2009). Μετά από όλη αυτή τη διαδικασία οι οργανισμοί τείνουν να γίνονται πιο καινοτόμοι (Ceccagnolietal, 2010).

Εξωτερική πηγή καινοτομίας χαρακτηρίζεται η πηγή η οποία προέρχεται από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης και επιτυγχάνεται από αλλαγές που παρατηρούνται στο κοινωνικοπολιτικό και πνευματικό γίγνεσθαι. Μία πολύ σημαντική εξωτερική πηγή καινοτομίας είναι τα *δημογραφικά χαρακτηριστικά* των ατόμων του περιβάλλοντος κάθε επιχείρησης. Οι αλλαγές που παρουσιάζονται στα δημογραφικά χαρακτηριστικά (πληθυσμός, μορφωτικό επίπεδο, φύλο και εισόδημα) έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις δυνάμεις της αγοράς (τιμή-ποσότητα). Τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στη δημιουργία καινοτομίας και στην προώθηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών (Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, 2014).

Μία ακόμη εξίσου σημαντική εξωτερική πηγή καινοτομίας είναι οι *αλλαγές των αντιλήψεων*. Η πηγή αυτή σχετίζεται με την αλλαγή που παρατηρείται σε συμπεριφορές, απόψεις και αντιλήψεις για το προϊόν ή την υπηρεσία που προσφέρεται. Από το μέρος της επιχείρησης πρέπει να αναθεωρούνται σε ικανοποιητικό βαθμό όλες οι αντιλήψεις και τα επιχειρησιακά μοντέλα καθώς και όλες οι λειτουργικές δραστηριότητές της. Επακόλουθο της αλλαγής των αντιλήψεων είναι η δημιουργία καινοτομίας, με την προϋπόθεση οι αλλαγές αυτές να μην είναι παροδικές (Drucker, 1985).

Άλλη εξωτερική πηγή καινοτομίας είναι η *ύπαρξη νέας γνώσης*. Από την νέα γνώση προκύπτουν καινοτομίες οι οποίες παρουσιάζουν τροποποιήσεις και μεταβολές από τις ήδη υπάρχουσες, κυρίως σε κάποια από τα χαρακτηριστικά τους όπως: χρόνος, ποσοστό λαθών, καθώς και το πόσο προβλέψιμες μπορούν να γίνουν για τα άτομα που διοικούν κάθε επιχείρηση (Drucker, 1985).

Στη συνέχεια, για την μετατροπή της νέας γνώσης σε νέα προϊόντα ή υπηρεσίες απαιτείται ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Πολλές από τις επιχειρήσεις πιστεύουν ότι υιοθετώντας την νέα γνώση, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, θα προκαλέσουν μεγάλη αύξηση των πωλήσεων τους. Ακόμη, μία εξωτερική πηγή καινοτομίας, η οποία βασίζεται σε πληροφορίες που προέρχονται κατά κύριο λόγο από φορείς επιστήμης, όπως πανεπιστήμια, ερευνητικούς οργανισμούς είτε του δημοσίου είτε του ιδιωτικού τομέα και τέλος επιχειρήσεις που παρέχουν συμβουλές για την εξέλιξη της τεχνολογίας. Σε όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, επικρατεί η πεποίθηση ότι η εξωτερική γνώση υποκαθιστά την εσωτερική αν και εφόσον παρατηρούνται μεγάλες ελλείψεις στις εσωτερικές πληροφορίες (Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, 2014).

Τέλος, μία ενδιαφέρουσα εξωτερική πηγή καινοτομίας είναι η πληροφόρηση, που προέρχεται από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης (Lefebvre et al., 2015) και, πιο συγκεκριμένα, από τους προμηθευτές, τους πελάτες, τους ανταγωνιστές, το προσωπικό άλλων οργανισμών και οποιαδήποτε συνεργασία προκύψει μεταξύ επιχειρήσεων (Diaz and Perez, 2014).

Επιπλέον, αρκετές φορές παρατηρείται το φαινόμενο της ανάπτυξης εσωτερικής γνώσης από πηγές του ευρύτερου εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης. Ειδικότερα, νέοι άνθρωποι-εργαζόμενοι ενισχύουν το ανθρώπινο δυναμικό του οργανισμού με νέες σκέψεις, γνώσεις και εμπειρίες οι οποίες σε συνδυασμό με τις ήδη υπάρχουσες αναθεωρούν τις πληροφορίες και αυξάνουν την δυναμική της καινοτομίας (Diaz and Perez, 2014).

2.4 Μοντέλα καινοτομίας

Σε αυτό το μέρος της παρούσας εργασίας θα αναλυθούν τα μοντέλα της καινοτομίας. Τα μοντέλα αυτά παρουσιάζουν την καινοτομία ως μια διαδικασία που οδηγεί στην ανακάλυψη και την δημιουργία νέων προϊόντων ή διαδικασιών. Κάθε ένα από αυτά τα μοντέλα διερευνήθηκαν με κύριο γνώμονα τον τρόπο με τον οποίο

δημιουργήθηκαν, λειτούργησαν και αλληλεπίδρασαν μεταξύ τους (Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, 2014). Τα μοντέλα είναι τα εξής:

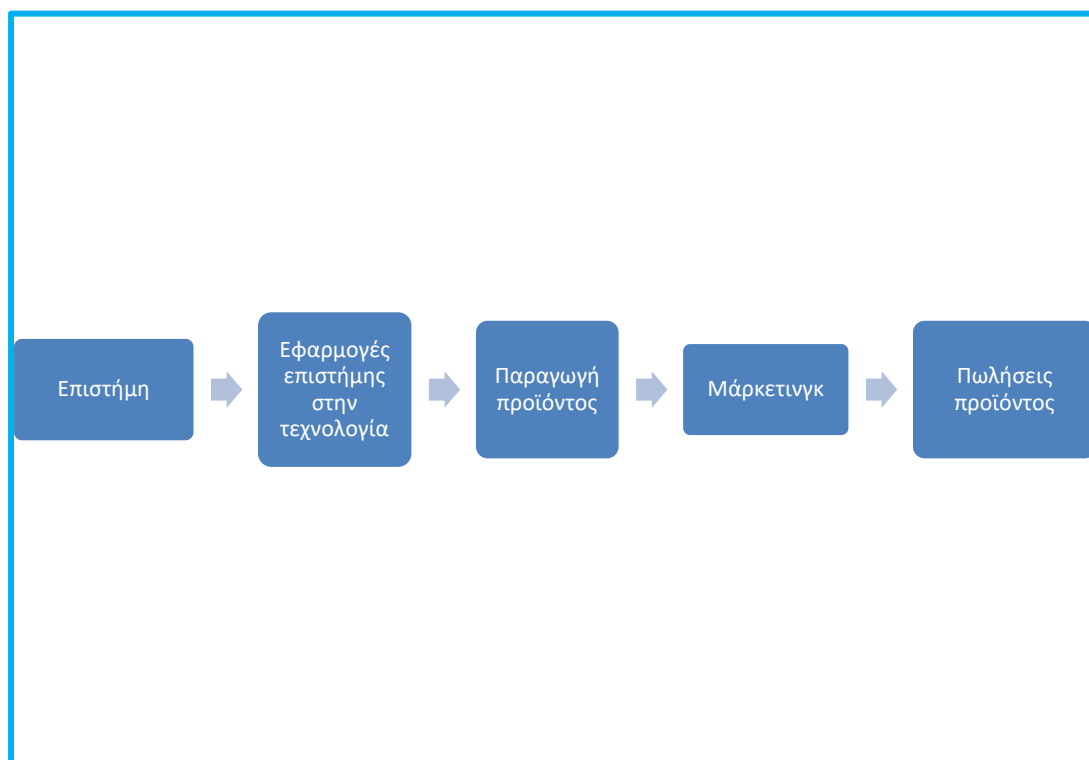
- 1) Πρώτης γενιάς (μοντέλο μαύρου κουτιού).
- 2) Δεύτερης γενιάς (γραμμικό μοντέλο).
- 3) Τρίτης γενιάς (διαδραστικό μοντέλο).
- 4) Τέταρτης γενιάς (συστημικό μοντέλο).
- 5) Πέμπτης γενιάς (εξελικτικό μοντέλο).
- 6) Έκτης γενιάς (το περιβάλλον της καινοτομίας).

Το μοντέλο της πρώτης γενιάς, όπως προαναφέρθηκε, είναι αυτό του *μαύρου κουτιού*. Το μοντέλο αυτό παρουσιάστηκε για πρώτη φορά την δεκαετία του 1950 και αυτό, γιατί παρατηρήθηκε μεγάλη ανάπτυξη τόσο της βιομηχανίας όσο και της τεχνολογίας. Επίσης, σε αυτή την χρονική στιγμή βλέπουμε πρώτη φορά την ανάγκη για σχεδιασμό και υλοποίηση νέων εξελιγμένων προϊόντων (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019).

Σύμφωνα με τον Rosenberg (1982) το μοντέλο αυτό παρομοιάζει μία διαδικασία με ένα μαύρο κουτί, το κύριο μέλημα του οποίου είναι οι εισροές και οι εκροές. Σε αυτό το σημείο οι οικονομολόγοι πίστευαν ότι η διαδικασία της καινοτομίας, καθώς και η διεργασίες που λάμβαναν χώρα μέσα στο «μαύρο κουτί» δεν είχαν καμία σημασία. Θεωρούσαν ότι ένα επιτυχημένο management σε συνδυασμό με το μοντέλο του «μαύρου κουτιού» κάνουν μερικές από τις επιχειρήσεις να βρίσκονται σε πιο ευνοϊκή θέση από τις υπόλοιπες (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019).

Η επόμενη γενιά των μοντέλων είναι τα **γραμμικά**. Η καινοτομία των μοντέλων αυτών δημιουργεί μία γραμμική αλληλουχία, σύμφωνα με την οποία παρατηρείται διαχωρισμός σε στάδια (φάσεις) δίνοντας έμφαση στα αίτια εμφάνισής της. Όλα τα παραπάνω λαμβάνουν χώρα λόγω της ευρύτερης ανάπτυξης τόσο στο περιβάλλον όσο και στην τεχνολογία. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι πρέπει να δοθεί μεγάλη σημασία στην έρευνα και στην ανάπτυξη, γιατί μόνο από την έρευνα της επιστήμης και από την εξαγωγή συμπερασμάτων μπορεί να προκληθεί η εμφάνιση καινοτομίας. Σύμφωνα, με τη γραμμικότητα η οποία προαναφέρθηκε παρατηρούνται δύο τύποι μοντέλων της τεχνολογικής ώθησης *technology-push* και της ζήτησης

demand-pull (Mowery and Rosemberg, 1979). Οι φάσεις του μοντέλου παρατίθενται στη συνέχεια:

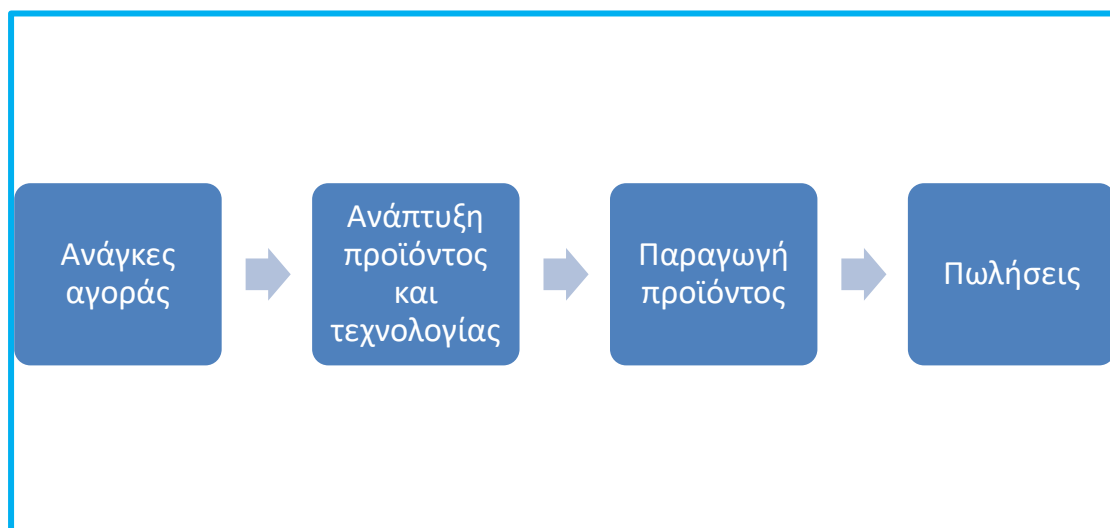
Πηγή: MarinovaandPhillimore (2003), pp.46.

Το συγκεκριμένο μοντέλο βρισκόταν στο προσκήνιο μέχρι το 1980, κυρίως λόγω της απλότητάς της μορφής του και της περιορισμένης τεχνολογικής και οικονομικής ανάπτυξης. Από αυτό το μοντέλο απορρέουν τρία μειονεκτήματα. Πρώτο μειονέκτημα είναι η αγνόηση παραγόντων από το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον που θα μπορούσαν να συμβάλλουν και αυτοί, με τη σειρά τους, στη διαδικασία της καινοτομίας.

Επίσης, ένα άλλο μειονέκτημα είναι η υποβάθμιση των οικονομικών παραγόντων και η παρουσίαση της γραμμικής σχέσεις των εννοιών της επιστήμη με την τεχνολογία και την παραγωγή. Επιπλέον, ένα εξίσου σημαντικό μειονέκτημα είναι η έλλειψη συσχέτισης μεταξύ του τρόπου προσδιορισμού της γνώσης, η οποία προέρχεται από την επιστήμη, με την ανάπτυξη που προκύπτει στον τομέα της τεχνολογίας, των επιχειρήσεων, του περιβάλλοντος, καθώς και του θεσμικού πλαισίου (Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, 2014).

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται ο δεύτερος τύπος γραμμικού μοντέλου, το μοντέλο της ζήτησης. Σύμφωνα με αυτό κύριες πηγές από τις οποίες απορρέει η καινοτομία

είναι οι δυνάμεις της αγοράς. Σε αυτό το σημείο διαφαίνεται μία μηχανική οπτική στην καινοτομία του μοντέλου, καθώς γίνεται χρήση μεταβλητών, όπως: της ζήτησης, του κόστους, των τιμών και του περιθωρίου κέρδους. Το συγκεκριμένο μοντέλο διατυπώνει το οικονομικό περιβάλλον στο στενό πλαίσιο των μεταβλητών που προαναφέρθηκαν (Mowery and Rosemberg, 1979). Η αλληλουχία των σταδίων του παρόντος μοντέλου είναι οι εξής:

Πηγή: Marinova and Phillimore (2003), pp.46.

Κατά σειρά η τρίτη γενιά μοντέλων είναι τα διαδραστικά. Σε αυτή την κατηγορία παρουσιάζεται για πρώτη φορά η πεποίθηση ότι η καινοτομία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε κάθε φάση εκτέλεσης μίας διαδικασίας και όχι μόνο στα τελευταία στάδια παραγωγής του προϊόντος (Beiji, 1998).

Επιπλέον, μία άλλη ιδιαιτερότητα του μοντέλου που παρατηρείται για πρώτη φορά είναι η κυκλικότητα του, σε σχέση με τη διαδοχικότητα που λάμβανε χώρα στις προηγούμενες γενιές. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι η δυναμικότητα του μοντέλου έγκειται, κατά κύριο λόγο, στο σύνολο των αμοιβαίων επιδράσεων μεταξύ των σταδίων για τη δημιουργία της καινοτομίας.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της συγκεκριμένης γενιάς είναι το «αλυσιδωτό μοντέλο» (chain-linked model), σύμφωνα με το οποίο πρωταρχικό ρόλο για την δημιουργία μιας καινοτομίας κατέχουν οι επιχειρήσεις. Ένας επιπλέον παράγοντας μείζονος σημασίας για κάθε καινοτομία είναι ο σχεδιασμός των επιμέρους διαδικασιών (Kline and Rosenberg, 1986).

Για πρώτη φορά τα δύο κύρια μοντέλα της προηγούμενης γενιάς, τα οποία είναι της «τεχνολογικής προώθησης» και της «ζήτησης», δημιουργούν ένα ενιαίο μοντέλο, το διαδραστικό. Με αυτό τον τρόπο παρουσιάζεται μία διαφορετική οπτική στην έννοια της καινοτομίας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η τέταρτη γενιά μοντέλων, τα συστημικά. Κατά κύριο λόγο, η ύπαρξή τους παρατηρείται μέχρι τα μέσα του 1990. Η φιλοσοφία τους έγκειται στη δημιουργία συμμαχιών μεταξύ επιχειρήσεων και οργανισμών (π.χ τεχνολογικών ιδρυμάτων) με απώτερο σκοπό τη δημιουργία καινοτομίας. Στο μεγαλύτερο ποσοστό των περιπτώσεων, οι εταιρείες που προαναφέρθηκαν διαθέτουν περιορισμένο αριθμό τόσο χρηματικών όσο και τεχνολογικών πηγών (Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, 2014).

Ένας ακόμη στόχος του παρόντος μοντέλου είναι η επιτυχημένη αντίσταση και επιβίωση των μικρών επιχειρήσεων ενάντια στη λειτουργία του ανταγωνισμού. Για την επίτευξη του παραπάνω εγχειρήματος απαιτείται παραγωγή νέων καινοτόμων προϊόντων για την κάλυψη ιδιαίτερων αναγκών που μέχρι τη δεδομένη χρονική στιγμή παρέμεναν ανικανοποίητες. Κύριο πλεονέκτημα αυτών των συνεργασιών είναι η καλύτερη μεταφορά των πληροφοριών, η άμεση και απρόσκοπτη επαφή των μελών, καθώς και η αλληλεπίδρασή τους. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι οι συνεργασίες αυτές δέχονται επιρροή από το εξωτερικό περιβάλλον τους (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019).

Το εξελικτικό ή πέμπτης γενιάς μοντέλο είναι το επόμενο σε εξέταση υπό σειρά μοντέλο και έχει να κάνει με την ολοκληρωτική αλλαγή των όρων που επιβάλλει η αγορά και η διαφοροποίηση των αποφάσεων και των κινήσεων των εταιρειών, όχι με δεδομένο παράγοντα την τιμή. Ιδιαίτερη σημασία γι' αυτή την διαδικασία κατέχει σε σημαντικό βαθμό η επιρροή στοιχείων τόσο από το εσωτερικό (οργανωσιακή δομή) όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης (ανθρώπινο δυναμικό και θεσμικό πλαίσιο) (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019).

Επίσης, κάτι ακόμη που αξίζει να τονιστεί είναι το ότι σε αυτό το μοντέλο τα αποτελέσματα διαμορφώνονται από την εξελικτική διαδικασία, είτε σε επίπεδο μονάδος είτε σε επίπεδο συνόλου. Τέλος, η πέμπτη γενιά είναι μία από τις σημαντικότερες και ακριβώς γι' αυτό το λόγο πρέπει οι κυβερνητικοί οργανισμοί των χωρών όλου του κόσμου να δημιουργήσουν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της καινοτομίας (Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, 2014).

Η τελευταία γενιά μοντέλων που επικρατεί έχει ως τίτλο το «περιβάλλον της καινοτομίας» και αποσκοπεί στη δημιουργία επιπλέον συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και οργανισμών στο πλαίσιο της δημιουργίας της νέας γνώσης και την παραγωγή της καινοτομίας. Το συγκεκριμένο μοντέλο παρουσιάζει το περιβάλλον της καινοτομίας βάσει μερικών χαρακτηριστικών του, την απρόσκοπτη επικοινωνία και την απόλυτη δέσμευση μεταξύ των εταίρων των επιχειρήσεων. Αυτά τα δύο χαρακτηριστικά προωθούν τη δημιουργία νέων ιδιαίτερα καινοτόμων τεχνολογιών, τη μετάδοση της γνώσης, καθώς και τον περιορισμό της αβεβαιότητας (Marinova and Phillimore, 2003).

Ακόμη, το περιβάλλον της καινοτομίας αναφέρει τον τρόπο με τον οποίο οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις οδηγούνται σε μία επιτυχημένη πορεία, παρά της δυσκολίες που παρουσιάζονται και την έλλειψη πόρων για το τμήμα έρευνας και ανάπτυξης. Αρωγός στην προσπάθεια των επιχειρήσεων αυτών είναι το δίκτυο των συνεργασιών που απορρέει από τα μοντέλα της συγκεκριμένης γενιάς, δίνοντας όλα τα απαραίτητα εργαλεία που οδηγούν προς την ανάπτυξη. Ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ότι παρατηρούμε πως παρόμοιες επιχειρήσεις αναπτύσσονται, σε διαφορετικό βαθμό, λόγω κυρίως της γεωγραφικής τους θέσης και αυτό γιατί υπάρχει διαφοροποίηση στον τρόπο ανάπτυξης της τεχνολογίας και της γνώσης (Marinova and Phillimore, 2003).

Σύμφωνα με πολλούς, το πιο βασικό μοντέλο αυτής της γενιάς είναι αυτό του «Τριπλού Έλικα» (Triple Helix), το οποίο έγινε γνωστό το 1995 από τους Etzkowit & Leydesdorff. Ο «Τριπλός Έλικας» οδηγεί στην αλλαγή από την κοινωνία της βιομηχανίας σε αυτή της γνώσης, με κεντρικούς πυλώνες τις σχέσεις μεταξύ των πανεπιστημίων, των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων. Οι σχέσεις αυτών των τριών συντελεστών οδηγούν στην ανάπτυξη της καινοτομίας. Αρκετά χρόνια μετά την πρώτη παρουσίασή του και πιο συγκεκριμένα το 2015 έχουμε την αναθεώρηση του μοντέλου από τους Etzkowitz & Ranga με κεντρικό γνώμονα τη θεωρία των συστημάτων. Αυτό το μοντέλο κάνει ένα διαχωρισμό μεταξύ: α) των οργανισμών που παράγουν καινοτομία, είτε έχουν άμεση επαφή με την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A) είτε όχι, β) των ιδρυμάτων με ένα η περισσότερα επίπεδα και τέλος γ) των ιδιωτικών και συλλογικών (κοινωνικών) συντελεστών της καινοτομίας. Οι κατηγορίες που προαναφέρθηκαν διατηρούν μεταξύ τους άρρηκτους δεσμούς, οι

οποίοι παρουσιάζονται στη συνέχεια μέσα από τις πέντε επικρατέστερες μορφές, οι οποίες είναι οι εξής:

- Διάδοση της νέας τεχνολογίας.
- Τρόποι για την ενίσχυση της ομαδικότητας και διατήρηση της ενότητας.
- Ηγεσία συνεργασίας.
- Υποκατάσταση.
- Δημιουργία δικτύων.

Με την διατήρηση όλων αυτών των συνεργασιών, από το μοντέλο απορρέει η γνώση, η συνεργασία και η καινοτομία με κύριους φορείς τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, το κράτος και τις επιχειρήσεις (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019).

2.5 Καινοτομία στην Ελλάδα

Παρατηρείται ότι στην Ελλάδα η καινοτομία εμφανίζεται, ως επί το πλείστον, στις λεγόμενες βιομηχανικές περιοχές οι οποίες βρίσκονται στις μεγάλες πόλεις (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη). Το μεγαλύτερο ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων τις τελευταίες δεκαετίες δεν μπορεί να συνεργαστεί εποικοδομητικά με την πολιτεία, καθώς και με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, λόγω ορισμένων διατάξεων του συντάγματος που απαγορεύουν τέτοιες δραστηριότητες.

Η χώρα μας δεν μπορεί, σε καμία περίπτωση, να ακολουθήσει ένα «Εθνικό Σύστημα Καινοτομίας» που να είναι σύμφωνο με αυτό που ακολουθεί η υπόλοιπη Ευρώπη. Στην ανεπάρκεια της Ελλάδος στο συγκεκριμένο τομέα οδήγησαν (Δελλάκα Πολυξένη Κώστα Σταυρούλα, 2018):

- Οι διαδοχικές αλλαγές στον πολιτικό στίβο.
- Οι άτοπες κυβερνητικές ενέργειες.
- Η ιδιαίτερη κουλτούρα του συνολικού πληθυσμού της.
- Ο τρόπος σκέψης και οι κινήσεις όλων των ατόμων που βρίσκονται στη διοίκηση των επιχειρήσεων αποβλέποντας μόνο στο ίδιο όφελος.

Στη συνέχεια, βλέπουμε ότι η «Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» κατατάσσει την χώρα μας, συνεχώς στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά τα θέματα της καινοτομίας. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η επιτροπή αυτή προτείνει στην Ελλάδα ένα σύνολο κανόνων ευρέως αποδεκτών για την αποκατάσταση της θέσης της, οι οποίοι είναι οι εξής:

- Παροχή κεφαλαίων, τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα.
- Την αλλαγή οπτικής και του τρόπου με τον οποίο γίνεται η άντληση πόρων για την δημιουργία νεοφυών επιχειρήσεων.
- Την ανάπτυξη σχέσεων αμοιβαίας βοήθειας και υποστήριξης μεταξύ της πολιτείας, των εταιρειών και των εκπαιδευτικών δομών.
- Την ολική αναδιάρθρωση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΠΕΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

3.1 Πεδία εφαρμογής της καινοτομίας

Σε αυτό το σημείο θεωρήθηκε αναγκαία η αναφορά στα πεδία εφαρμογής της καινοτομίας, ως σημαντικός παράγοντας για την ανάλυσή της. Στη συνέχεια, παρατίθενται τρία βασικά πεδία στα οποία εφαρμόζεται η καινοτομία και είναι τα εξής:

- Καινοτομία βασισμένη στον κλάδο της βιομηχανίας-παραγωγής,
- Καινοτομία σε εμπορικές επιχειρήσεις και
- Καινοτομία με βάση τις υπηρεσίες.

3.1.1 Καινοτομία βασισμένη στον κλάδο της βιομηχανίας-παραγωγής

Εδώ και πολλές δεκαετίες ένα από τα βασικά πεδία εφαρμογής της καινοτομίας είναι οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στον κλάδο της βιομηχανίας-παραγωγής. Οι καινοτομίες αυτής της κατηγορίας βασίζονται σε διαφοροποιήσεις τόσο στον τρόπο παραγωγής του προϊόντος όσο και στο ίδιο το προϊόν. Αυτές οι μέθοδοι χρησιμοποιούνται για την εξέλιξη των γραμμών παραγωγής και όλων των

διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα σε κάθε παραγωγική διαδικασία (μείωση νεκρών χρόνων στην παραγωγή των προϊόντων, μείωση κόστους και δημιουργία διαδικασιών με πράσινο χαρακτήρα (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

Παρακάτω αναφέρονται ενδεικτικά μερικές από τις καινοτομίες στις οποίες βασίζεται αναβάθμιση της γραμμής παραγωγής: α) μείωση της ενέργειας που καταναλώνεται για κάθε ένα προϊόν, β) δημιουργία νέων συστημάτων για την καταγραφή και διατήρηση ενός επιθυμητού επιπέδου εμπορευμάτων, γ) εισαγωγή νέων παραμέτρων, κυρίως ψηφιοποιημένων στην γραμμή παραγωγής, δ) αγορά αισθητήριων οργάνων για διατήρηση της ποιότητας των προϊόντων και ε) συστήματα προώθησης της ανακύκλωσης των απορριμμάτων που προκύπτουν από την γραμμή παραγωγής.

Όπως προαναφέρθηκε, εκτός από τις καινοτομίες που δημιουργούνται στην παραγωγική διαδικασία παρατηρούνται μεγάλες αλλαγές και στα ίδια τα προϊόντα (βελτίωση ποιότητας προϊόντων, μείωση κόστους και πράσινα προϊόντα). Κάποιες από αυτές τις καινοτομίες παρουσιάζονται στη συνέχεια: α) νέα προϊόντα με χρήση «πράσινων» πρώτων υλών, β) προϊόντα παραγόμενα από την βιοτεχνολογία και γ) βιολογικά φάρμακα (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

3.1.2 Καινοτομία σε εμπορικές επιχειρήσεις

Ένα ακόμη, εξίσου σημαντικό, πεδίο εφαρμογής της καινοτομίας είναι οι εμπορικές επιχειρήσεις. Στον τομέα αυτό, λόγω του μεγάλου εύρους των επιχειρήσεων, παρατηρείται συνεχώς πλήθος προσπαθειών δημιουργίας νέων ιδεών με απώτερο σκοπό την καινοτομία. Τις τελευταίες δεκαετίες, σε αυτό το τμήμα της αγοράς έχουν δημιουργηθεί, εξαιτίας της ραγδαίας τεχνολογικής ανάπτυξης και της συνεχούς εξέλιξης των επιχειρήσεων, μεγάλες ανάγκες για ανάπτυξη καινοτομιών και εφαρμογή αυτών, μέσα από την υλοποίηση και την προώθηση των εμπορικών προϊόντων.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά σε ορισμένες από τις καινοτομίες που έχουν επικρατήσει σε αυτόν τον κλάδο: α) νέα εμπορικά προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον, β) προώθηση και πώληση προϊόντων μέσω του διαδικτύου, γ) δημιουργία ηλεκτρονικών καταστημάτων για πώληση των προϊόντων και δ)

δημιουργία καινοτόμων ιδεών στον τρόπο με τον οποίο παρατίθενται τα εμπορεύματα στα κέντρα πώλησης (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

3.1.3 Καινοτομία με βάση τις υπηρεσίες

Το τελευταίο, κατά σειρά, πεδίο εφαρμογής νέων καινοτομιών είναι αυτό των υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες είναι εκείνες που μέσα από την πάροδο του χρόνου έχουν δεχθεί την μεγαλύτερη επιρροή από την μεγάλη εξέλιξη των ψηφιακών μέσων και του ιντερνέτ, απόρροια αυτού είναι η ύπαρξη μεγάλου αριθμού καινοτομιών. Όλα αυτά οδηγούν τις εταιρίες παροχής υπηρεσιών να επεκταθούν σε υπερεθνικό επίπεδο και σε περισσότερες κατηγορίες υποψήφιων πελατών. Σε αυτό το σημείο κρίθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν κάποιες από τις καινοτομίες αυτής της κατηγορίας: α) πρακτικές ιατρικής μέσω ηλεκτρονικών μέσων, β) πρακτικές εκμάθησης μέσω διαδικτύου και γ) διατήρηση του ήδη υπάρχοντος προγράμματος πληροφορικής και υπόδειξη λύσεων μέσω του διαδικτύου (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

3.2 Εργαλεία χρηματοδότησης της καινοτομίας

Σε αυτό το σημείο επιβάλλεται να κάνουμε μία σαφή αναφορά όλων των κύριων εργαλείων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη της καινοτομίας (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

1. Προμηθευτές, Ιδιώτες και Συνεργάτες

Αυτό το χρηματοοικονομικό εργαλείο είναι αρκετά χρήσιμο για τα πρώτα στάδια ανάπτυξη μίας επιχείρησης και, πιο συγκεκριμένα, μίας επιχειρηματικής ιδέας που θα οδηγήσει στην καινοτομία. Σε αυτό το στάδιο το άτομο το οποίο έχει την επιχείρηση λαμβάνει οικονομική βοήθεια από οικεία και φιλικά πρόσωπα. Επίσης, πολλοί υποψήφιοι επενδυτές που δείχνουν ενδιαφέρον για το εν λόγω εγχείρημα, μπορούν να βοηθήσουν είτε με την παροχή συμβουλών είτε με την προβολή στο δίκτυο των επαφών τους (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

2. Δημιουργία μετοχικού κεφαλαίου από κοινές μετοχές (Common Equity Capital)

Σε αυτό το εργαλείο χρηματοδότησης παρατηρείται η αγορά ενός μέρους του μετοχικού κεφαλαίου, το οποίο αποτελείται από κοινές μετοχές, από μία μερίδα μετόχων. Με αυτή τους την κίνηση, οι επενδυτές κατέχουν τον περισσότερο κίνδυνο (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

3. Δημιουργία μετοχικού κεφαλαίου από προνομιούχες μετοχές(QuasiEquity Capital)

Σε αυτόν τον τρόπο χρηματοδότησης οι επενδυτές στρέφονται προς την αγορά προνομιούχων μετοχών. Η συγκεκριμένη επιχειρηματική κίνηση πλεονεκτεί έναντι των κοινών μετοχών στην ύπαρξη μερίσματος προς τους μετόχους. Επιπλέον, με την πώληση μετοχών αυτής της κατηγορίας ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης δεν δίνει στους αγοραστές δικαίωμα ψήφου. Με αυτόν τον τρόπο δεν υπάρχει απώλεια της προσωπικής του κυριαρχίας στην επιχείρηση του (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

4. Χρηματοδότηση μέσω τραπεζών

Το παρόν εργαλείο αναφέρεται σε βραχυχρόνια δανειοδότηση της επιχείρησης από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στην περίπτωση που η επιχείρηση χρειαστεί μεγαλύτερα δάνεια για την χρηματοδότηση της απαιτούνται εμπράγματα εγγυήσεις (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

5. Εύρεση των προαπαιτούμενων κεφαλαίων για την αναχρηματοδότηση δανείων (Debt Capital)

Αυτό το εργαλείο χρηματοδότησης ασχολείται με την επιπρόσθετη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων με σκοπό την αποπληρωμή τόκων από δάνεια που είχαν αποκτηθεί στο παρελθόν. Σε αυτή την κατηγορία υπάρχουν χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή οργανισμοί (venturecapitalfirms) που διαθέτουν κεφάλαια μεγάλου επιχειρηματικού κινδύνου με σκοπό την δανειοδότηση επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτομιών. Επακόλουθο του δανεισμού από τέτοιου είδους επιχειρήσεις είναι η ύπαρξη μεγάλων επιτοκίων, σε σχέση με τον συμβατικό δανεισμό και στις περισσότερες των περιπτώσεων προαπαιτείται η ύπαρξη ατόμων από τους οργανισμούς αυτούς, στη διοίκηση των επιχειρήσεων που δανείζουν.

6. *Ενοικίαση κεφαλαίων (Leasecapital)*

Σε αυτό το μέσο χρηματοδότησης μία εταιρία νοικιάζει για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα τα μηχανήματα της σε μία άλλη.

7. *Επιχορηγήσεις και χρηματοδότηση από τον δημόσιο τομέα*

Εκτός από τις διεθνείς χρηματοδοτήσεις, σε κάθε κράτος υπάρχει ένα τμήμα του δημοσίου τομέα που διαχειρίζεται ποσά και αναλαμβάνει την χρηματοδότηση για την ανάπτυξη διαφόρων κλάδων. Βασική τροχοπέδη σε αυτή την προσπάθεια είναι η περίπλοκη οργανωτική διάρθρωση των δημοσίων οργανισμών, η τεράστια γραφειοκρατία και η μη επαρκής διαθεσιμότητα κεφαλαίων για διάθεση (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

8. *Επιχειρηματικοί Άγγελοι*

Το παρόν χρηματοδοτικό εργαλείο αναφέρεται στην ύπαρξη ατόμων που έχουν ως στόχο την τοποθέτηση των κεφαλαίων τους σε μικρές και υποσχόμενες εταιρίες, οι οποίες δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν σε μεγάλο βαθμό από τα τραπεζικά ιδρύματα. Οι επιχειρηματίες αυτοί βοηθούν τις επιχειρήσεις με χρηματικά ή μη μέσα (γνώσεις και επιχειρηματικά σχέδια). Στις περισσότερες περιπτώσεις τα άτομα αυτά βρίσκονται αρκετά χρόνια στον χώρο και διαθέτουν αρκετές γνώσεις και δεξιότητες σε πολλούς τομείς. Οι επιχειρηματικοί άγγελοι μπορούν είτε να διαθέτουν μόνο τα χρήματα τους είτε και να εργάζονται μέσα στις επιχειρήσεις που έχουν επιλέξει.

9. *Κεφάλαιο Επιχειρηματικών Συμμετοχών ή Επιχειρηματικά Κεφάλαια (Venture Capital)*

Σε αυτόν τον τρόπο χρηματοδότησης αναφερόμαστε σε χρηματοδότηση κυρίως μεσαίας ή μεγάλης διάρκειας, η οποία απαιτεί εισφορά χρημάτων στα ίδια κεφάλαια επιχειρήσεων, που βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης και κατά κύριο λόγο δεν βρίσκονται στο χρηματιστήριο. Απότοκος των παραπάνω είναι η ύπαρξη μεγάλης απόδοσης και ρίσκου από αυτή την κίνηση. Με άλλα λόγια, το Venture Capital αποτελεί χρηματοδότηση για την δημιουργία, την επέκταση ή την πώληση μίας επιχείρησης με ανταπόδοση την είσοδο των νέων επιχειρηματιών στο μετοχικό κεφάλαιο της παρούσας επιχείρησης. Αυτή η χρηματοδότηση γίνεται με την αύξηση

του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης, στην οποία δεν λαμβάνουν μέρος οι ήδη υπάρχοντες μέτοχοι, αλλά οι εταιρίες επιχειρηματικών κεφαλαίων.

10. Χρηματοδότηση από το Πλήθος (Crowdfunding)

Η χρηματοδότηση από το πλήθος αναφέρεται στην παροχή κεφαλαίων λόγω καινοτόμων σχεδίων, ατόμων που προέρχονται συνήθως από τον χώρο του ιντερνέτ. Αρχικά, δημιουργήθηκε το Crowdsourcing το οποίο αποσκοπεί στην διάδοση νέων βελτιωμένων προτάσεων. Τέλος, το Crowdfunding επεκτείνεται όχι μόνο στην παράθεση αυτών των απόψεων, αλλά και στην χρηματοδότησή τους (Κατσίκης Ιωάννης, 2013).

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το σημείο, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει αναφορά σε μία πολλή σημαντική έννοια η οποία δεν είναι άλλη από αυτή της επιχειρηματικότητας, η οποία σχετίζεται άμεσα και σε μεγάλο βαθμό με την καινοτομία.

Ο όρος της επιχειρηματικότητας είναι αρκετά δύσκολο να διατυπωθεί, όμως είναι μείζονος σημασίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και της ευμάρειας κάθε κράτους (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 1).

Η επιχειρηματικότητα έχει ως βάση τη λέξη «επιχειρώ», η οποία αναφέρεται στην προσπάθεια παραγωγής και προώθησης μιας νέας καινοτόμου ιδέας.

Σε αντίθεση με αυτά που ειπώθηκαν παραπάνω, μπορεί να υπάρξει κίνδυνος απομάκρυνσης από τον τελικό στόχο της διαδικασίας, λόγω των συνεχών μεταβολών στις μεταβλητές του περιβάλλοντος (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 319).

Το κύριο όργανο του όρου της επιχειρηματικότητας είναι ο «επιχειρηματίας», ο οποίος έχει ως στόχο να επωφεληθεί από την υλοποίηση της ιδέας (Καραγιάννης και Μπακούρος, 2010, σ. 319). Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ότι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία κύριος παράγοντας είναι η προσωπικότητά του, καθώς και η αντίληψη που έχει για τις αλλαγές που δημιουργούνται στο πολιτικό και κοινωνικό γίνεσθαι του κράτους (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 2).

4.2 Ανάλυση του όρου της επιχειρηματικότητας

Λόγω της σημαντικότητας που κατέχει η επιχειρηματικότητα, χρησιμοποιείται καθημερινά στη ζωή των ανθρώπων και αυτό γιατί είναι ένας από τους σημαντικότερους συντελεστές που οδηγούν στην οικονομική ευμάρεια κάθε κοινωνίας (Δήμητρα Νάστου, 2014).

Το περιεχόμενο του ορισμού της επιχειρηματικότητας είναι δύσκολο να διατυπωθεί, λόγω της διαφορετικότητας των πτυχών της προσωπικότητας του ατόμου που την ασκεί, τον τομέα στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση και την πορεία που ακολουθεί (Δήμητρα Νάστου, 2014).

Ύστερα από αυτά που ειπώθηκαν παραπάνω, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μία μερική ανασκόπηση με κάποιους πολύ συγκεκριμένους ορισμούς σπουδαίων ανθρώπων για να γίνει απολύτως κατανοητή η διάσταση του όρου της.

Αρχικά, ο πρώτος όρος προέρχεται από τους Shane&Venkataraman (2000) οι οποίοι υπογραμμίζουν: *«Η επιχειρηματικότητα ορίζεται ως μία δραστηριότητα που εμπεριέχει την ανακάλυψη, αξιολόγηση και αξιοποίηση των ευκαιριών που αναδεικνύονται στο περιβάλλον για την εισαγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών, την οργάνωση των αγορών, την εύρεση νέων παραγωγικών διαδικασιών και τη δόμηση της παραγωγής με τρόπους που δεν προϋπήρχαν»* (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 1).

Επίσης, ένας ακόμη πολύ σημαντικός ορισμός ο οποίος διατυπώθηκε από τον Shane (2003) λίγα χρόνια αργότερα από αυτόν που αναφέρεται στην προηγούμενη παράγραφο είναι ο παρακάτω: *«Η επιχειρηματικότητα είναι μια διαδικασία που από τη φύση της ενέχει καινοτομίες, οι οποίες με την σειρά τους καταλήγουν σε νέους συνδυασμούς πόρων και ικανοτήτων που προκαλούν μια «δημιουργική καταστροφή», υπό την έννοια ότι τα νέα προϊόντα ή υπηρεσίες που εισάγονται στην αγορά «βλάπτουν» τη βιωσιμότητα των υπαρχόντων»* (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 1).

Τέλος, ένας ακόμη, ορισμός της καινοτομίας ο οποίος παρουσιάζεται από τους Zimmerman & Scarborough (2005) είναι ο εξής: *«Η επιχειρηματικότητα αναδεικνύεται μέσω επιχειρησιακών ευκαιριών, ή συνδυασμών αυτών, οι οποίες αξιοποιούνται σε ένα περιβάλλον ρίσκου και αβεβαιότητας, με απώτερο στόχο την επίτευξη κέρδους και ανάπτυξης»* (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 1).

4.3 Μορφές επιχειρηματικότητας

Όπως είναι ευρέως γνωστό, η επιχειρηματικότητα έχει πολλές μορφές. Έχει παρατηρηθεί ότι το πλήθος των μορφών προέρχεται από μία μεγάλη ποικιλία παραγόντων που οδήγησαν πολλούς επιστήμονες στην διατύπωση διαφορετικών κατηγοριών ως προς την ανάλυσή της.

Στη συνέχεια αναφέρουμε μερικά από τα γνωρίσματα αυτά:

- Τον κλάδο στον οποίο βρίσκεται η επιχείρηση.
 - Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της προσωπικότητας του επιχειρηματία.
 - Το ρόλο που διαδραματίζει η επιχείρηση στην οικονομική μεγέθυνση.
 - Τις κινητήριες δυνάμεις που οδήγησαν στην ανάπτυξη της επιχείρησης
- (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 2).

Αρχικά, σύμφωνα με τον Π. Πετράκη υπάρχουν δύο μορφές επιχειρηματικότητας:

A) Η «ενδοεπιχειρηματικότητα» έγκειται στο γεγονός ότι η υπόστασή της οφείλεται αποκλειστικά σε μία επιχείρηση η οποία ήδη υπάρχει (Σουρλατζή Αθηνά, 2012).

Το είδος αυτό της επιχειρηματικότητας οδηγεί όλους τους εργαζομένους της επιχείρησης, μέσω μίας «από πάνω προς τα κάτω» τεχνική αξιολόγησης πιθανών περιπτώσεων επαγγελματικής εξέλιξης, σε βελτιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 4).

B) Η επιχειρηματικότητα η οποία βασίζεται στη δημιουργία μίας επιχείρησης εξ ολοκλήρου καινούργιας από ένα και μοναδικό άτομο το οποίο έχει το ρόλο του «επιχειρηματία» και είναι υπεύθυνο για την ευημερία και την ανάπτυξη της επιχείρησης (Σουρλατζή Αθηνά, 2012). Από το 1992 και έπειτα ο ορισμός του «ενδοεπιχειρηματία» είναι ο εξής: *«το πρόσωπο μέσα σε μία μεγάλη εταιρεία που αναλαμβάνει την άμεση ευθύνη για την μετατροπή μιας ιδέας σε ένα κερδοφόρο τελικό προϊόν, μέσα από την ανάληψη κινδύνου και καινοτομίας».*

Στη συνέχεια, οι Clamp&Alhamis (2010) χωρίζουν την επιχειρηματικότητα σε δύο μορφές: α) την «παραδοσιακή επιχειρηματικότητα» και β) την «κοινωνική επιχειρηματικότητα» (social entrepreneurship). Στην πρώτη περίπτωση το άτομο που καλείται ως επιχειρηματίας και θεωρείται ο ιδιοκτήτης επωμίζεται όλες τις πιθανότητες της αποτυχίας από την δραστηριοποίηση της επιχείρησής του, έχοντας ως κύριο στόχο την προσωπική του επιτυχία. Το δεύτερο είδος, έχει ως σκοπό την υλοποίηση τόσο των στόχων που θέτουν τα ενδιαφερόμενα μέλη όσο και της ικανοποίησης των αιτημάτων των εργαζομένων (Σουρλατζή Αθηνά, 2012).

Επιπλέον, θα γίνει σαφής αναφορά δύο ακόμη μορφών που δεν είναι άλλες από αυτές της «νεανικής επιχειρηματικότητας» ή αλλιώς «επιχειρηματικότητα των νέων» και της «γυναικείας επιχειρηματικότητας».

Αρχικά, μία τέτοια μεταβλητή, όπως είναι οι νέοι ηλικιακά άνθρωποι, δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί γιατί, όπως είναι ευρέως γνωστό, σε μεγάλο βαθμό είναι κινητήριοι μοχλοί τόσο για την ανάπτυξη της οικονομίας όσο και για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ειδικά, τα τελευταία χρόνια με την τεράστια οικονομική κρίση που υπάρχει δημιουργείται ένας ακόμη λόγος εντατικής προσπάθειας από τους νέους να αποκτήσουν την δική τους επιχείρηση και αυτό, γιατί ο αριθμός των εργασιών που θα μπορούσε να βρει κάποιος είναι αρκετά περιορισμένος (Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης, 2019, σ. 4).

Όσον αφορά τη «γυναικεία επιχειρηματικότητα», πρέπει να πούμε ότι είναι και αυτή, με τη σειρά της, μία μορφή επιχειρηματικότητας μείζονος σημασίας στην εποχή μας, γιατί βοηθά της γυναίκες να αναπτυχθούν τόσο στον εργασιακό στίβο όσο και στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Τις τελευταίες δεκαετίες αυτή η μορφή φαίνεται να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο έχοντας μεγάλη κάλυψη τόσο επιτελικών όσο και πολιτειακών (δήμαρχος, πρόεδρος της δημοκρατίας, υπουργοί) θέσεων από γυναίκες.

4.4 Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια με την παγκόσμια οικονομική κρίση, που ταλαιπωρεί τις περισσότερες χώρες του πλανήτη, γίνεται αντιληπτό ότι η επιχειρηματικότητα δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος με αποτελέσματα την δραματική μείωσή της. Η κρίση αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη, την ευημερία και την πρόοδο όλων των κρατών.

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα που έχει πληγεί για περισσότερο από μία δεκαετία τα αποτελέσματα είναι δραματικά, τόσο για την οικονομία όσο και για την κοινωνία της (Παναγιώτης Κόντος Πειραιάς, 2017).

Αναλυτικότερα, οι επιχειρήσεις για να μπορέσουν να επιβιώσουν, να αντιμετωπίσουν και να ανταποκριθούν σε όλες τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο ευρύτερο περιβάλλον τους πρέπει να:

- Αλλάξουν το επιχειρηματικό τους πλάνο.
- Διαφοροποιήσουν τις δράσεις και τις επιχειρηματικές κινήσεις τους.
- Μειώσουν τα σταθερά και τα μεταβλητά κόστη τους (Παναγιώτης Κόντος Πειραιάς, 2017).

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι, σε μία μακροχρόνια κρίση, παρατηρούνται τα εξής αποτελέσματα:

- Αύξηση ανεργίας.
- Μείωση παραγωγικότητας.
- Αλλαγή των μεταβλητών του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.
- Μείωση επενδύσεων σε μηχανολογικό και κτιριακό εξοπλισμό.

-
- Έντονη αλλαγή του οικονομικού οφέλους που επιδιώκεται να αποκτηθεί, από την ποσότητα των πλεοναζόντων προϊόντων που φυλάσσονται στις αποθήκες κάθε επιχείρησης.
 - Μετατροπή του κύκλου εργασιών της επιχείρησης (Παναγιώτης Κόντος Πειραιάς, 2017).

Εν κατακλείδι, η επιχειρηματικότητα χαρακτηρίζεται ως ένα μοναδικό εργαλείο που κατευθύνει το κάθε κράτος προς την οικονομική ευημερία και πρόοδο (Μητσάκης Ευάγγελος Πειραιάς, 2019). Σύμφωνα, με όσα ειπώθηκαν παραπάνω, η επιχειρηματικότητα είναι ένας όρος μείζονος σημασίας για κάθε κράτος συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας για την ταχεία ανάπτυξη και εξέλιξη της. Αυτό διαφαίνεται στο γεγονός ότι σε περιόδους με μειωμένη επιχειρηματικότητα παρατηρείται στασιμότητα και δυσλειτουργία τόσο στην πολιτεία όσο και στην κοινωνία.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΣΠΑ 2021-2027

5.1 Εισαγωγή

Οι μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές τείνουν να ενισχύουν προϋπάρχουσες πολιτικότητες οικονομικής δραστηριότητας, επιταχύνοντας έτσι τη διαδικασία συγκέντρωσης (Πετράκος-Ψυχάρης 2004).

Εάν δεν ληφθούν μέτρα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς θα τείνει να ενισχύσει τις υπάρχουσες ανισότητες στην κατανομή

της οικονομικής δραστηριότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο στόχος της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, δηλαδή η μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εισήχθη στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986/87) στην πρώτη αναθεωρημένη Συνθήκη (Μούσης 2011).

Οι πολιτικοί και οικονομικοί λόγοι που επέβαλαν την πολιτική συνοχής ήταν (Chardas-VanDerGiessen 2021, Borrás-Johansen 2001):

- Ο ανταγωνισμός μεταξύ άμεσα ανεπτυγμένων περιφερειών και διαφορετικών ανταγωνιστικών ευκαιριών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος συνεχίζει να εντείνεται.
- Η απόκλιση παρά η σύγκλιση που υπήρξε στο επίπεδο περιφερειακής ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών συνασπισμού. Στο πλαίσιο της κοινής αγοράς, οι περιφερειακές ανισότητες δεν μειώνονται, αλλά διευρύνονται.
- Οι αρνητικές συνέπειες της άισης περιφερειακής ανάπτυξης, όπως οι μεταναστευτικές ροές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η κοινωνική και οικονομική καθυστέρηση σε μη ανταγωνιστικές περιοχές.
- Η ανάγκη διατήρησης της συνοχής και αποφυγής κινδύνων της εσωτερικής αγοράς σε έναν ενιαίο χώρο.
- Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνει τον αριθμό των ευρωπαϊκών περιφερειακών χωρών και την επιρροή τους στη λήψη αποφάσεων.
- Η μετατόπιση πόρων από τις πλούσιες σε φτωχές περιοχές, που συνδέονται με τη συναίνεση των γειτονικών χωρών, για την υποστήριξη της στρατηγικής επέκτασης και της εμβάθυνσης που επιθυμούν οι σκανδιναβικές χώρες.

Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύσσει και συνεχίζει να αναλαμβάνει δράση για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής της συνοχής, ιδίως με τη μείωση των διαφορών μεταξύ των διαφόρων επιπέδων ανάπτυξης, προκειμένου να προωθήσει την αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της. Σύμφωνα με το άρθρο (174 ΣΛΕΕ) υπάρχει προσπάθεια μείωσης της υστέρησης στις περιφέρειες που μειονεκτούν. Η διαμόρφωση και η εφαρμογή πολιτικών και δράσεων της Ένωσης, καθώς και η εφαρμογή της εσωτερικής αγοράς συμβάλλουν στην επίτευξη των παραπάνω στόχων (Molle 2008, Bachtleretal. 2014).

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επενδύσει μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) και άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων (άρθρο 175 ΣΛΕΕ). Το Ταμείο Συνοχής συμμετέχει σε περιβαλλοντικά έργα και σε διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα των υποδομών και των μεταφορών (άρθρο 177 ΣΛΕΕ).

Αρχικά, τα «διαρθρωτικά ταμεία» περιλάμβαναν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) - το Τμήμα Προσανατολισμού (Α) και το Ταμείο Προσανατολισμού.

Η εφαρμογή της πολιτικής συνοχής υλοποιείται μέσω προγραμματικών περιόδων, που ήταν οι εξής (Bachtleretal. 2016, Ανδρικοπούλου 1995) :

- 1989-1993.
- 1994-1999.
- 2000-2006.
- 2007-2013.
- 2014-2020.
- 2021-2027.

Έτσι, η πολιτική συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει διανύσει μια πορεία τριών και πλέον δεκαετιών, κατά τη διάρκεια των οποίων έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές και προσαρμογές για να αυξήσει την αποτελεσματικότητά της (Bachtler-Yuill 2001, Barcaetal. 2012, Barca 2018).

Από το 2021 η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήλθε στην 6η προγραμματική περίοδο, ενώ η πέμπτη (2014-2020) θα ολοκληρωθεί το 2023. Το νέο χρονικό διάστημα, που έχει ως αφετηρία το 2021, περιλαμβάνει νέους πολιτικούς και ειδικούς στόχους, καθώς και νέα χρηματοδοτικά εργαλεία (Ανδρέου 2019).

Το 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις νέων κανόνων για μεμονωμένα δομημένα ταμεία και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα. Οι γενικοί κανονισμοί περιγράφουν τους κοινούς κανόνες του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας, καθώς και των ταμείων Ασύλου και Μετανάστευσης. Μεταξύ άλλων, στη συγκεκριμένη χρονική

περίοδο έχουμε και την διατύπωση των νέων σταθερών στον τομέα της ασφάλειας του Υπουργείου Εσωτερικών και των εργαλείων διαχείρισης συνόρων και θεωρήσεων.

5.2 Η νέα προγραμματική περίοδος 2021-2027: Στόχοι πολιτικής και Μέσα

Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 (ΠΔΠ), για τη περίοδο που αναφέρθηκε προηγουμένως, προβλέπει ένα συνολικό ποσό για αναλήψεις υποχρεώσεων ύψους 1.074,3 δις ευρώ και κατανέμεται σε 7 τομείς (Parry-Sapała 2018, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018α European Commission 2020, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2020).

Τομέας 1: Ενιαία αγορά, καινοτομία και ψηφιακή οικονομία

Ο προϋπολογισμός του Τομέα 1 ανέρχεται σε 132,781 δις ευρώ και προβλέπεται να χρηματοδοτήσει:

- Σχέδια μεγάλης κλίμακας.

Έργα όπως το Ευρωπαϊκό Διαστημικό Πρόγραμμα με 13,202 δις ευρώ και ο Διεθνής Θερμοπυρηνικός πειραματικός Αντιδραστήρας με 5 δις ευρώ.

- «Ορίζων Ευρώπη».

Πρόκειται για το νέο πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας, με προϋπολογισμό 75,900 δις ευρώ.

- Πρόγραμμα «Invest EU».
- Μηχανισμός Συνδέοντας την Ευρώπη.

Υποδομή διευρωπαϊκών δικτύων για ενέργεια, μεταφορές και ψηφιακές υπηρεσίες. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα μειονεκτήματα που προκαλεί η μόνιμη γεωγραφική αδυναμία». Ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 28,396 δις. ευρώ (21,384 δις. ευρώ για τις μεταφορές, 5,18 δις. ευρώ για την ενέργεια και 1,832 δις. ευρώ για τον ψηφιακό τομέα).

- Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη».

Προβλέπονται επενδύσεις σε βασικούς τομείς όπως η πληροφορική υψηλής απόδοσης, η τεχνητή νοημοσύνη και η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο. Αυτές οι επενδύσεις θα συμπληρώσουν τους μηχανισμούς Connecting Europe και Horizons Europe. Το πρόγραμμα έχει προϋπολογισμό 6,761 δις. ευρώ.

Τομέας 2: Συνοχή, Ανθεκτικότητα και Αξίες

Ο προϋπολογισμός του Τομέα 1 ανέρχεται σε 377,768 δις ευρώ. Για τον υποτομέα 2α «Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή» θα διατεθούν 330,235 δις ευρώ και για τον υποτομέα 2β «Ανθεκτικότητα και Αξίες» θα διατεθούν 47,533 δις.

Υποτομέας 2α: Πολιτική Συνοχής

Μέσω των τριών διαρθρωτικών ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ) θα επιδιωχθούν οι στόχοι «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» στα κράτη μέλη και «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» (ταμείο ΕΤΠΑ). Οι πόροι για την επίτευξη του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» ανέρχονται σε 322,285 δις ευρώ και κατανέμονται ως εξής:

- 202,299 δις ευρώ για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες.
- 47,789 δις ευρώ για περιφέρειες μετάβασης.
- 27,212 δις ευρώ για τις περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες.
- 42,556 δις ευρώ για τα κράτη μέλη που υποστηρίζονται από το Ταμείο Συνοχής.
- 1,928 δις ευρώ για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες.
- 500 εκατ. ευρώ για τις διαπεριφερειακές επενδύσεις καινοτομίας.

Οι πόροι για το στόχο «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» ανέρχονται 7,950 δις και κατανέμονται ως εξής:

- 5,713 δις για τη διασυνοριακή συνεργασία σε θάλασσα και ξηρά.
- 1,466 δις ευρώ για τη διακρατική συνεργασία.
- 500 εκ. ευρώ για τη διαπεριφερειακή συνεργασία.
- 271 εκ ευρώ για τη συνεργασία των εξόχως αποκεντρωμένων περιοχών.

-
- 970 εκ. ευρώ για διαπεριφερειακές επενδύσεις.

Τομέας 3: Φυσικοί πόροι και περιβάλλον

Η χρηματοδότηση του Τομέα 3 επικεντρώνεται στη γεωργία, τους ωκεανούς και την αλιεία, καθώς και τη δράση για το κλίμα, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιοποικιλότητα. Το τμήμα έχει προϋπολογισμό 356,374 δισεκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων τα 258,594 θα χρησιμοποιηθούν για δαπάνες που σχετίζονται με την αγορά και άμεσες πληρωμές. Για το ΕΓΤΑΑ ή αγροτική ανάπτυξη θα διατεθούν 77.850 δισ. ευρώ.

Τομέας 4: Μετανάστευση και διαχείριση συνόρων

Ο τομέας χρηματοδοτεί μέτρα για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, της μετανάστευσης και του ασύλου, με προϋπολογισμό 22,671 δισ. ευρώ. 8,705 δισ. ευρώ θα διατεθούν στον τομέα της μετανάστευσης, 5,505 δισ. ευρώ για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων και 5,148 δισ. ευρώ για τον Frontex.

Τομέας 5: Ασφάλεια και Άμυνα

Ο συνολικός προϋπολογισμός των 13,185 δισ. ευρώ θα χρησιμοποιηθεί για κονδύλια εσωτερικής ασφάλειας (1,705 δισ. ευρώ) για την πυρηνική ασφάλεια, την Ευρωπόλ και την άμυνα (7,014 δισ. ευρώ). 1,5 δισεκατομμύρια ευρώ θα διατεθούν επίσης σε μηχανισμούς που συνδέουν την Ευρώπη για την προσαρμογή του δικτύου ΔΕΔ-Μ στις ανάγκες στρατιωτικής κινητικότητας.

Οι υπόλοιποι τομείς είναι ο Τομέας 6 «Γειτονικές Χώρες και Υπόλοιπος Κόσμος» και Τομέας 7 «Ευρωπαϊκή Δημόσια Διοίκηση».

Για την επόμενη περίοδο 2021-2027 η Επιτροπή στον Κανονισμό για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για τα διάφορα Ταμεία, στο Άρθρο 4, ορίζει ότι το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΘΑ στηρίζουν τους ακόλουθους στόχους πολιτικής (ΣΠ) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018β, 2018γ, 2018δ, 2018ε).

5.3 Προγράμματα και δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027 για την προώθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης

Σύμφωνα με το σχεδιασμό του νέου ΕΣΠΑ, οι δράσεις για την προώθηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης θα υλοποιηθούν πρωτίστως μέσω των Τομεακών Προγραμμάτων ΑΝΑΔΕΔΒΜ 2021-2027, ΕΠΑΝΕΚ 2021-2027 και των ΠΕΠ των 13 Περιφερειών.

5.3.1 ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ 2021-2027: «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2021-2027»

Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε 4.410.656.859€, ποσό που αντιστοιχεί σε 61,03% των συνολικών πόρων του ΕΚΤ+ της χώρας (7.226.731.240€) και 16,5% των πόρων του συνόλου Ταμείων για την ΠΠ 2021-2027 (26.743.284.838€) (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021γ).

Ως επιλέξιμες γεωγραφικές περιοχές για το πρόγραμμα ορίζονται οι 13 περιφέρειες της χώρας, ταξινομημένες σύμφωνα με την ταξινόμηση του ΑΕΠ και τα επίσημα περιφερειακά δεδομένα:

- Λιγότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες (ΛΑΠ): Ανατολική Μακεδονία- Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Ιόνια Νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος, Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη.
- Περιφέρειες σε Μετάβαση (ΜΕΤ): Αττική και Νότιο Αιγαίο.

Το ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ 2021-2027 περιλαμβάνει κυρίως δράσεις για την προώθηση του στόχου πολιτικής 4: «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων»/ΕΚΤ+, που καλύπτει την απασχόληση, την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση, με ρητή ιεράρχηση της επισιτιστικής βοήθειας και της υλικής στέρησης.

Οι Προτεραιότητες του ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΝ είναι:

- Προτεραιότητα I - Οριζόντιες / Συστημικές Παρεμβάσεις.
- Προτεραιότητα II – Απασχόληση.
- Προτεραιότητα III - Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση.

- Προτεραιότητα IV – Τεχνική Βοήθεια.
- Ειδική Προτεραιότητα A - Απασχόληση των νέων.
- Ειδική Προτεραιότητα B – Επισιτιστική Βοήθεια και Υλική Στέριση.

Στον Πίνακα 1 καταγράφονται οι Προτεραιότητες, τα πεδία παρέμβασης και τα μέτρα/δράσεις του ΕΠ.

Πίνακας 1: Διάρθρωση του Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2021-2027»

Προτεραιότητες	ΠεδίαΠαρέμβασης-Δράσεις
Προτεραιότητα Οριζόντιες/Συστημικές Παρεμβάσεις	102. Μέτρα για τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση των θεσμών και των υπηρεσιών της αγοράς εργασίας, ώστε να εκτιμώνται και να προβλέπονται οι ανάγκες σε δεξιότητες, να εξασφαλίζεται η έγκαιρη και εξατομικευμένη βοήθεια 132.Βελτίωση της ικανότητας των αρχών του προγράμματος και των φορέων που συνδέονται με την υλοποίηση των Ταμείων
Προτεραιότητα II Απασχόληση	Μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση 98. Μέτρα για την προώθηση της πρόσβασης των μακροχρόνια ανέργων στην απασχόληση 100. Στήριξη της αυτοαπασχόλησης και της σύστασης επιχειρήσεων 101. Στήριξη της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων 103. Στήριξη της προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των μεταβάσεων σε αυτή Στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού 105. Μέτρα για την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και τη μείωση των διακρίσεων λόγω φύλου 106. Μέτρα για την προώθηση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα και στη φροντίδα εξαρτώμενων προσώπων

Προτεραιότητα III- Εκπαίδευση και Βίου Μάθηση	108 Στήριξη για την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων
	111 Στήριξη της προσχολικής εκπαίδευση και φροντίδας(εξαιρουμένων των υποδομών)
	112 Στήριξη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης(εξαιρουμένων των υποδομών)
	113 Στήριξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (εξαιρουμένων των υποδομών)
	114 Στήριξη της εκπαίδευσης ενηλίκων (εξαιρουμένων των υποδομών)
	Μέτρα για την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της ενεργούς συμμετοχής στην κοινωνία

Ειδική Προτεραιότητα A-Απασχόληση νέων	99. Ειδική στήριξη για την απασχόληση και την κοινωνικοοικονομική ένταξη των νέων
Ειδική Προτεραιότητα B-Επισιτιστική και Υλική Στέριση	127.Αντιμετώπιση των υλικών στερήσεων με τη χορήγηση τροφίμων ή και υλικής αρωγής σε απόρους, συμπεριλαμβανομένων των συνοδευτικών μέτρων.

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021γ, ίδια επεξεργασία

5.3.2 ΕΡΑΝΕΚ 2021-2027: Επιχειρηματικό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα- Καινοτομία

Ο προϋπολογισμός του ΕΡΑΝΕΚ ανέρχεται σε 4.117.370 (ΕΚΤ 545.137, ΕΤΠΑ: 3.572.233). Οι βασικοί στόχοι του ΕΡΑΝΕΚ είναι (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021β):

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου στο πλαίσιο του αναπτυξιακού μετασχηματισμού.
- Τεχνική Βοήθεια.

Οι προτεραιότητες, ειδικοί στόχοι και δράσεις του ΕΠΑΝΕΚ καταγράφονται παρακάτω.

Προτεραιότητα

Ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου στο πλαίσιο του αναπτυξιακού μετασχηματισμού

Ειδικός Στόχος (1)

Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση όλων των ατόμων που αναζητούν εργασία, ιδίως των νέων, των μακροχρόνια ανέργων και των οικονομικά μη ενεργών ατόμων, προώθηση της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.

Δράσεις

- Δημιουργία νέων επιχειρήσεων από ανέργους και υποστήριξη υφιστάμενων επιχειρήσεων σε δραστηριότητες που αξιοποιούν νέες τεχνολογίες.
- Δημιουργία νέων επιχειρήσεων από ανέργους και υποστήριξη υφιστάμενων επιχειρήσεων σε δραστηριότητες που αξιοποιούν καινοτόμα εργαλεία οργάνωσης του επιχειρείν.

Ειδικός στόχος (2)

Προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, βελτίωση της ισορροπίας της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, περιλαμβανομένης της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα, προώθηση ενός υγιούς και κατάλληλα προσαρμοσμένου εργασιακού περιβάλλοντος για την αντιμετώπιση κινδύνων για την υγεία, προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών.

Δράσεις

- Αναβάθμιση δεξιοτήτων ή επανειδίκευση επαγγελματιών και εργαζομένων σε μικρές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς που επηρεάζονται από τη RIS ή τη βιομηχανική μετάβαση.

-
- Επανεκπαίδευση αυτοαπασχολούμενων και εργαζομένων σε νέες δεξιότητες αναγκαίες σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας και την ανάπτυξης όπως οι ΑΠΕ, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.

Ειδικός στόχος (3)

Βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της σχέσης της αγοράς εργασίας με τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, υποστήριξη βασικών δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανόμενων των ψηφιακών δεξιοτήτων.

- Επιλεγμένα προγράμματα πρακτικής άσκησης σπουδαστών σε επιχειρήσεις σε κρίσιμες τεχνολογίες.
- Προσαρμογή κύκλου σπουδών σε απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (softskills, επιχειρηματικότητα, καινοτομία).
- Πιστοποίηση γνώσεων και σύνδεση κατάρτισης με επαγγελματικά δικαιώματα.

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021β, ίδια επεξεργασία

5.3.3 ΠΕΠ 2021-2027

Στο περιφερειακό σχέδιο, τα έργα του ΕΤΠΑ θα υλοποιήσουν δράσεις/προγράμματα υγείας, παιδείας, κοινωνικής πρόνοιας και πολιτιστικού τουρισμού, καθώς και ΕΚΤ + όλες τις δράσεις κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (πρώην Θ.Σ. 9) όπως και κατά το ΠΠ 2014-2020 .

Παρά τις όποιες διαφορές, όλα τα προγράμματα ΠΑΑ που υποβλήθηκαν αρχικά για διαβούλευση παρείχαν παρόμοια μέτρα και δράσεις για την προώθηση της εκπαίδευσης/κατάρτισης και της καινοτομίας. Για παράδειγμα, ακολουθούν οι προτεινόμενες προτεραιότητες πολιτικής για την Κεντρική Περιφέρεια Ελλάδας (ΠΣΤΕ) ως εξής (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021δ):

- Υποστήριξη της απασχόλησης, βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας και διεύρυνση των δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού.
- Αναβάθμιση εκπαιδευτικών υπηρεσιών και υποδομών.

-
- Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των ευάλωτων ομάδων και των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών.
 - Βελτίωση της ισορροπίας της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής.
 - Προσπάθεια για ύπαρξη ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και την απασχόληση.
 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης όσων έχουν ανάγκη, ιδιαίτερα των παιδιών που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό.
 - Ενδυνάμωση της ίσης πρόσβασης στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας.
 - Ενίσχυση και επέκταση των υπηρεσιών περιφερειακών μηχανισμών παρακολούθησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης.
 - Επίτευξη ενεργούς και υγιούς γήρανσης, με έμφαση σε ευάλωτους και ειδικούς πληθυσμούς.
 - Υποστήριξη πληθυσμών σε απομακρυσμένες, ορεινές και δυσπρόσιτες περιοχές, με επίκεντρο τις ευπαθείς ομάδες.

5.4 Προγράμματα και δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2027 για την προώθηση της καινοτομίας

5.4.1 Αδυναμίες και προτεραιότητες της πολιτικής για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Σύμφωνα με ειδικές έρευνες και μελέτες, οι σημαντικότερες αδυναμίες του ελληνικού επιχειρηματικού οικοσυστήματος είναι οι εξής (Kotios 2020) :

- Χαμηλή παραγωγικότητα (29% σε σύγκριση με την ΕΕ) και ανταγωνιστικότητα.
- Εσωστρέφεια, μη συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα προστιθέμενης αξίας ή δίκτυα διανομής εμπορευμάτων.
- Υψηλό ποσοστό ΜΜΕ με κυρίως οικογενειακό χαρακτήρα (0-9 εργαζόμενοι).
- Εξειδίκευση δραστηριοτήτων χαμηλής προστιθέμενης αξίας και περιορισμένη εισαγωγή καινοτομίας.

-
- Έλλειψη καθετοποίησης σε κύριους ή παρακείμενους/παρόμοιους κλάδους και ανεπαρκείς συνδέσεις με συμπληρωματικούς.
 - Μετατόπιση παραγωγικών δραστηριοτήτων και επενδύσεων (αποβιομηχάνιση) σε γειτονικές χώρες λόγω χαμηλότερου εργατικού κόστους.
 - Έλλειψη κουλτούρας, επιχειρηματικής συνεργασίας μεταξύ των μεγάλων συντελεστών του παραγωγικού συστήματος.
 - Μη φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον και γραφειοκρατία.
 - Έλλειψη κινητικότητας προσωπικού.
 - Ακαμψία και αναποτελεσματικά νομοθετικών πλαισίων.
 - Έλλειψη πόρων.
 - Υψηλοί και σύνθετοι φόροι.
 - Υψηλό ενεργειακό κόστος.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω αδυναμιών και προκειμένου η χώρα να αξιοποιήσει τον επιχειρηματικό παράγοντα για την οικονομική της πρόοδο κρίνονται σκόπιμα τα ακόλουθα:

- Συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας (δηλαδή, η σχετική συμμετοχή διεθνώς εμπορευόμενων αγαθών και υπηρεσιών σε εθνικά προϊόντα) με στενότερους δεσμούς μεταξύ παραγωγής, τεχνολογίας και καινοτομίας.
- Αναβάθμιση και επέκταση των βάσεων παραγωγής και επέκταση της παραγωγής, καθώς και σύνδεση του εμπορίου.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και προτύπων παραγωγής.
- Ο αριθμός συνολικών επενδύσεων και εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήρθε σε 24% και 68% αντίστοιχα, σε σχέση με το 12% του σήμερα και το 37% μέχρι τα τέλη του 2030.
- Ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, με έμφαση στον τεχνολογικό και τον ψηφιακό μετασχηματισμό (Βιομηχανία 4.0), καθώς και τη στροφή

σε φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες και προϊόντα (πράσινος μετασχηματισμός επιχειρήσεων).

- Υποστήριξη του τουρισμού στις νέες συνθήκες που δημιουργούν οι ψηφιακές τεχνολογίες.
- Διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ (π.χ. με τη δημιουργία clusters) ή/και με μεγάλες εταιρείες για τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε παγκόσμιες αγορές και αλυσίδες αξίας (διεθνοποίηση).
- Δημιουργία ενός φιλικού προς τις επιχειρήσεις οικοσυστήματος μέσω μηχανισμών υποστήριξης των ΜΜΕ (από φορείς υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, κοινωνικούς εταίρους κ.λπ.), βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και άρση των φραγμών στην επιχειρηματικότητα.
- Ευθυγράμμιση των δεξιοτήτων HR προς την κατεύθυνση της έξυπνης εξειδίκευσης, της μετατροπής της βιομηχανίας και της υποστήριξης για ψηφιακό μετασχηματισμό.
- Κατάργηση των εμποδίων για τα άτομα με αναπηρία σε ψηφιακά περιβάλλοντα/εφαρμογές και ενίσχυση της έρευνας στον τομέα των ατόμων με αναπηρία.

Όσον αφορά το ελληνικό σύστημα καινοτομίας, όλα τα στοιχεία, οι δείκτες και οι μελέτες δείχνουν, ότι εντοπίζονται σημαντικές αδυναμίες, όπως:

- Περιορισμένη ολοκλήρωση καινοτομίας και χαμηλή αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην παραγωγή.
- Το χαμηλό επίπεδο συνάφειας των πανεπιστημίων και άλλων ερευνητικών ιδρυμάτων με την πραγματική παραγωγή.
- Χαμηλές συνολικές δαπάνες E&A (1,18% του ΑΕΠ το 2019).
- Χαμηλές ιδιωτικές δαπάνες E&A, περίπου στο 50% του συνόλου.
- Πέραν των παραπάνω, η Ελλάδα το 2019 ήταν 24η στην ΕΕ στην ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών στο σύνολο της οικονομίας, 26η τον δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) και 27η στη ψηφιακή συνδεσιμότητα.

Προκειμένου η χώρα να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες ψηφιακές τεχνολογίες και να εισέλθει δυναμικά στην 4η βιομηχανική επανάσταση, οφείλει να επιδιώξει:

- Αύξηση δαπανών για E&A στο 1,81% του ΑΕΠ.
- Μείωση λειτουργικών εξόδων τα οποία έχουν φτάσει στο 86% του συνόλου.
- Όφελος, από μη τεχνικές καινοτομίες, ειδικά στους τομείς του τουρισμού, του εμπορίου, του σύγχρονου πολιτισμού και της οικονομίας των αγροτικών περιοχών.
- Διευκόλυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού.
- Ολοκλήρωση υποδομής ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο με τουλάχιστον 100 Mbps στο σπίτι, με πιθανές αναβαθμίσεις σε 1 Gbps και 1 Gbps για όλους τους μεγάλους κοινωνικοοικονομικούς φορείς.
- Ανάπτυξη ασύρματων δικτύων 5G, εξασφάλιση πρόσβασης σε δίκτυα υψηλής ταχύτητας και εξαιρετικά υψηλής ταχύτητας σε νησιωτικές περιοχές.
- Ενίσχυση του οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας με βάση στρατηγικές επιλογές έξυπνης εξειδίκευσης:
 - 1) μέσω του μηχανισμού διάχυσης καινοτομίας,
 - 2) ενδυνάμωσης της συνεργασίας ερευνητικών ιδρυμάτων και εταιρειών.
- Διεύρυνση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας - Έξυπνη βιομηχανική εξειδίκευση:
 - 1)Υποστήριξη των επιχειρηματικών επενδύσεων σε E&A σε στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης.
 - 2)Παροχή κινήτρων για αποτελέσματα επιχειρηματικής έρευνας.
 - 3)Υποβοήθηση ανάπτυξης/υιοθεσίας και μη τεχνικών π.χ. τουρισμός και πολιτισμός).
- Δημιουργία μηχανισμών για την υποστήριξη της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας (θεσμοί καινοτομίας) και επιτάχυνση του μετασχηματισμού των ΜΜΕ - για την υποστήριξη της ανάπτυξης κέντρων ικανότητας σε προηγμένες τεχνολογίες για έξυπνη και βιώσιμη επεξεργασία.

-
- Ψηφιακός μετασχηματισμός του δημόσιου τομέα.

5.4.2 Προγράμματα για στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας 2021-2027

Στήριξη της καινοτομίας μέσω του ΕΠΑΝΕΚ

Στο Πίνακα 2 συνοψίζονται οι ειδικοί στόχοι και οι βασικές δράσεις για στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας 2021-2027, όπως αυτές αποτυπώνονται στο σχέδιο διαβούλευσης του ΕΠΑΝΕΚ. (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021β).

Πίνακας 2: Στόχοι και δράσεις του ΕΠΑΝΕΚ για στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας

<p>ΕΣ1:«Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας, καθώς και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη πρωτοβουλιών ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών σύμφωνα με την εθνική στρατηγική έρευνας και καινοτομίας για έξυπνη εξειδίκευση μέσα από βιομηχανική έρευνα, πειραματική ανάπτυξη και συνεργασία με παραγωγούς γνώσης. • Στήριξη συμμετοχής επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων σε διεθνείς δράσεις έρευνας και καινοτομίας σε τομείς αιχμής. • Στήριξη βιώσιμης ανάπτυξης και λειτουργίας κέντρων ικανοτήτων με βάση της ανάγκες της Εθνικής RIS. • Στήριξη βιώσιμης ανάπτυξης και λειτουργίας δομών μεταφοράς τεχνολογίας και δομών στήριξης καινοτόμου επιχειρηματικότητας. • Έκσυγχρονισμός/ αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών με βάση την Εθνική RIS. • Στήριξη συνεργατικών σχηματισμών με διεθνή προσανατολισμό. • Στήριξη μηχανισμού παρακολούθησης (monitoring mechanism) της υλοποίησης RIS.
---	--

<p>ΕΣ2: «Εκμετάλλευση των ωφελειών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που προωθούν καινοτόμες λύσεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό. • Προώθηση των επενδύσεων για την τεχνολογική αναβάθμιση επιχειρήσεων, τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους και την προσαρμογή τους στην 4^η Βιομηχανική Επανάσταση, καθώς και τη στροφή τους σε «πράσινες» διαδικασίες και προϊόντα. • Αύξηση της αξιοποίησης των ΤΠΕ μέσω των ΜΜΕ, επέκταση και ολοκλήρωση του φάσματος της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών (B2B,B2C,C2C). • Ενίσχυση τηλεργασίας, δημιουργία και βελτίωση ψηφιακών βάσεων δεδομένων επιχειρήσεων / ψηφιακών πλατφορμών, απόκτηση πρόσβασης σε εξοπλισμό και στο διαδίκτυο, κτλ. • Ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών ΤΠΕ και στήριξη νεοφυών επιχειρήσεων.
<p>ΕΣ3: Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη επιχειρηματικών/ εμπορικών σχεδίων εκμετάλλευσης καινοτομιών από νεοφυείς και υφιστάμενες επιχειρήσεις. • Στήριξη νέων συνεργατικών προτύπων/clusters (τομεακά και πολύ-τομεακά).

	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση επιχειρηματικής λειτουργίας και σχέδια προσαρμογής για την υιοθέτηση καινοτόμων σχεδίων ανάπτυξης. • Παροχή κινήτρων για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τομέα της Κυκλικής Οικονομίας. • Ενίσχυση της διεθνοποίησης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων σε νέες διεθνείς αγορές και της συμμετοχής τους (ή αναβάθμισης της θέσης τους) σε διεθνείς και ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας. • Στήριξη συνεργατικών σχηματισμών καινοτομίας με διεθνή προσανατολισμό. • Προώθηση εξαγωγών κατά προτεραιότητα σε στρατηγικούς τομείς της Εθνικής RIS. • Δράσεις ανάπτυξης προτύπων. • Στήριξη εφαρμογής καινοτόμων μεθόδων που αφορούν νέα, εξελιγμένα συστήματα αποθήκευσης ενέργειας, νέα υλικά και τεχνολογίες. • Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας σε όλα τα στάδια του κύκλου ζωής. • Βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση.
<p>ΕΣ4: «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κίνητρα σε επιχειρήσεις για προσδιορισμό αναγκών κατάρτισης του προσωπικού τους μέσω της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης. • Ευέλικτα προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων εργαζομένων βάσει διάγνωσης αναγκών επιχειρήσεων. <ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη προγραμμάτων για εξέλιξη των τεχνικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της Βιομηχανίας 4.0. • Πιστοποίηση γνώσεων-δεξιοτήτων και σύνδεση κατάρτισης με επαγγελματικά δικαιώματα. • Κίνητρα στις επιχειρήσεις για την προσέλκυση/αναβάθμιση / εξέλιξη στελεχών που

	<p>συνεισφέρουν στην ανάπτυξη σχεδίων καινοτομίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατάρτιση στελεχών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε θέματα καινοτόμου επιχειρηματικότητας.
--	--

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021

Στήριξη της καινοτομίας μέσω των ΠΕΠ

Όλα τα σχέδια των 13 ΠΕΠ προβλέπουν σημαντικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της καινοτομίας. Παρά τις όποιες αποκλίσεις, όλα τα ΠΕΠ έχουν όμοιες προτεραιότητες, ειδικούς στόχους και δράσεις. Ο Πίνακας 3 αποτυπώνει τους ειδικούς στόχους και τις δράσεις του ΠΕΠ 2021-2027 της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας 2021).

Πίνακας 3: Ενίσχυση της καινοτομίας μέσω του ΠΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Ειδικός Στόχος	Δράσεις
ΕΣ1: «Ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών»	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση εφαρμοσμένης έρευνας από τους ακαδημαϊκούς / ερευνητικούς φορείς της Περιφέρειας σε πεδία που είναι αξιοποιήσιμα για τις ανάγκες της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στους κλάδους RIS3. • Ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας μεμονωμένων επιχειρήσεων κατάλληλου μεγέθους για την υποστήριξη της καινοτομίας. • Ενίσχυση κοινών ερευνητικών προσπαθειών επιχειρήσεων και ακαδημαϊκών ή ερευνητικών φορέων για εισαγωγή όλων των μορφών καινοτομίας. • Διέγερση του ενδιαφέροντος μικρών επιχειρήσεων για συμμετοχή σε δράσεις ETAK. • Προώθηση και ενθάρρυνση δράσεων

	<p>κινητικότητα ερευνητών μεταξύ φορέων παραγωγής γνώσης και ανάπτυξη κοινών δομών πειραματισμού επιχειρήσεων και ακαδημαϊκών-ερευνητικών φορέων.</p>
<p>ΕΣ2:«Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Υιοθέτηση και βελτίωση ψηφιακών υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης (Υγεία, Αυτοδιοίκηση, Πολιτισμός κλπ), καθώς και παρεμβάσεις στους ανθρώπινους πόρους. • Αναγνώριση της σημαντικότητας των εταιριών ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ για τη στήριξη και ανάπτυξη των λοιπών κλάδων ενδιαφέροντος της Περιφέρειας, αλλά και ως παρόχων εργαλείων για την επίλυση τεχνολογικών και μη προκλήσεων. • Υποστήριξη του συνόλου των κλάδων της οικονομίας για εισαγωγή διεργασιακών, οργανωσιακών και προωθητικών καινοτομιών υποστηριζόμενων από ΤΠΕ.

<p>ΕΣ3: Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση οριζόντιων δράσεων υποστήριξης επιχειρηματικότητας και καινοτομίας μέσω και της αξιοποίησης <i>poolofexperts</i> από την ερευνητική και επιχειρηματική κοινότητα. • Ενίσχυση της τεχνολογικά οδηγούμενης προϊόντικής ή διεργασιακής καινοτομίας στους κλάδους περιφερειακής προτεραιότητας. • Εγκατάσταση παραγωγικών μονάδων των παραπάνω κλάδων στην Περιφέρεια και ενθάρρυνση νέας καινοτομικής δραστηριότητας. • Δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για επίτευξη οικονομιών κλίμακας στις ΜΜΕ της Περιφέρειας που στερούνται ικανοτήτων ένταξης σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. • Δημιουργία-αξιοποίηση δομών υποστήριξης καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας. • Αξιοποίηση εναλλακτικών μέσων ενίσχυσης, όπως των καινοτόμων χρηματοπιστωτικών μέσων, με τη μορφή των επιστρεπτέων κεφαλαιακών χρηματοδοτήσεων και των δανειακών διευκολύνσεων (επιχειρηματικά κεφάλαια-venture capital, δάνεια με επιμερισμό κινδύνων, ταμεία εγγυήσεων, μικρο-δάνειακ.α.). • Υποδομές για την προώθηση και προβολή των επιχειρήσεων, της καινοτομίας και την οργάνωση δικτύων επιχειρηματικής συνεργασίας.
--	--

ΕΣ4:«Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα»	<ul style="list-style-type: none"> • Επένδυση στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και τη διαβίου μάθηση. • Βελτίωση της ικανότητας σχεδιασμού περιφερειακής στρατηγικής καινοτομίας και σταδιακή αναβάθμιση της θεσμικής ικανότητας των βασικών συμμετεχόντων. • Ενίσχυση διαπεριφερειακών/ διασυνοριακών δικτύων συνεργασίας για τον μετασχηματισμό τους σε κόμβους καινοτομίας.
--	--

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021

5.5 Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία για την προώθηση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης/κατάρτισης και της καινοτομίας

5.5.1 Ταμείο Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Συνόρων (ΤΟΔΣ)

Ενισχυμένη υποστήριξη προς τα κράτη μέλη για την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, όπως προτείνεται από τον κανονισμό TODS της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018) για την περίοδο 2021-2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018). Ειδικότερα, το συνολικό κονδύλιο του προϋπολογισμού για τη διαχείριση των συνόρων αναμένεται να πενταπλασιαστεί σε σύγκριση με το προηγούμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο. Στις 10 Δεκεμβρίου 2020, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέληξαν σε ενδιάμεση συμφωνία για το ταμείο διαχείρισης συνόρων για την περίοδο 2021-2027, ύψους 6,241 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Ο βασικός στόχος του μέσου είναι να εξασφαλίζεται ισχυρή και αποτελεσματική ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.

Οι ειδικοί στόχοι του ΤΟΔΣ είναι:

- Διευκόλυνση της νόμιμης διέλευσης, πρόληψη και ανίχνευση της παράνομης μετανάστευσης, καθώς και του διασυνοριακού εγκλήματος και της αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών.

-
- Υποστήριξη κοινών πολιτικών θεωρήσεων για τη διευκόλυνση των νόμιμων ταξιδιών και την πρόληψη κινδύνων.

Το ΤΟΔΣ κατά το διάστημα 2021-2027 πρόκειται να χρηματοδοτήσει:

- Υποδομές, κτίρια, συστήματα και υπηρεσίες που απαιτούνται για τον έλεγχο των συνόρων σε συνοριακά περάσματα, κέντρα υποδοχής και αναγνώρισης μεταξύ συνοριακών διελεύσεων. Όλα αυτά έχουν ως στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και τη διασφάλιση της ροής νόμιμων επιβατών.
- Λειτουργία εξοπλισμού, συμπεριλαμβανομένων των μέσων μεταφοράς και των συστημάτων επικοινωνίας που είναι απαραίτητα για τον αποτελεσματικό και ασφαλή έλεγχο των συνόρων, σύμφωνα με τα πρότυπα που έχουν θεσπιστεί από την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή (εάν υπάρχουν).
- Εκπαίδευση στον τομέα της Ευρωπαϊκής Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Συνόρων.
- Απόσπαση συνοριοφυλάκων και άλλων αρμόδιων ειδικών εντός ή από κράτος μέλος σε τρίτη χώρα για την ενίσχυση της συνεργασίας και της επιχειρησιακής ικανότητας του δικτύου ειδικών ή αξιωματικών συνδέσμων, για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την ενίσχυση της πολιτικής του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την αξιολόγηση, την προώθηση, υποστήριξη και ανάπτυξη της Συμμαχίας.
- Έρευνα, πιλοτικά έργα και άλλες συναφείς δράσεις που αποσκοπούν στην εφαρμογή ή ανάπτυξη ολοκληρωμένης διαχείρισης των ευρωπαϊκών συνόρων.
- Δράσεις για την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων ή νέων τεχνολογιών που μπορούν να μεταφερθούν σε άλλα κράτη μέλη, ιδίως μέσω της ανάπτυξης των αποτελεσμάτων των ερευνητικών έργων για την ασφάλεια.
- Δράσεις για την καλύτερη ενημέρωση των ενδιαφερομένων και του κοινού σχετικά με την πολιτική των εξωτερικών συνόρων.
- Ανάπτυξη στατιστικών εργαλείων, μεθόδων και δεικτών.
- Παροχή επιχειρησιακής υποστήριξης για την εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των ευρωπαϊκών συνόρων.

-
- Προμήθεια επιχειρησιακού εξοπλισμού μέσω κοινού συστήματος προμηθειών με Οργανισμούς Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής για τις επιχειρησιακές τους δραστηριότητες.
 - Μέτρα για τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και γειτονικών τρίτων χωρών που μοιράζονται κοινά χερσαία ή θαλάσσια σύνορα με την ΕΕ.
 - Περαιτέρω ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής μέσω κοινής ανάπτυξης ικανοτήτων, κοινών προμηθειών, θέσπισης κοινών προτύπων και οποιωνδήποτε άλλων μέτρων για την απλούστευση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών.
 - Λήψη μέτρων για την ενίσχυση της αναγνώρισης των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας για τον εντοπισμό διακινητών στο πλαίσιο των ελέγχων που διενεργούνται κατά μήκος των συνόρων.
 - Μέτρα για την ανάπτυξη, τη διάδοση, τη δοκιμή και την έγκριση νέων μεθόδων ή τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων πιλοτικών έργων και παρακολούθησης ερευνητικών εφαρμογών σε τομείς που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ.

5.5.2 Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας

Όπως προτείνεται από τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018), το TEA βασίζεται σε υπάρχοντα κονδύλια και τα προσαρμόζει σε νέες εξελίξεις, όπως η ανάγκη ενίσχυσης της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018g). Τον Δεκέμβριο του 2020, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε συμφωνία για νέους κανονισμούς για πρώτη φορά. Ως εκ τούτου, τα κονδύλια που διατέθηκαν στο Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας για την περίοδο 2021-2027 ανέρχονται σε 1,705 δισ. ευρώ.

Ο κύριος στόχος του TEA είναι να επιτύχει υψηλό επίπεδο ασφάλειας στην ΕΕ, ιδίως στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος και του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.

Οι ειδικοί στόχοι του TEA είναι:

- Βελτιωμένη ανταλλαγή πληροφοριών εντός της ΕΕ και μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και άλλων αρμόδιων αρχών, άλλων σχετικών θεσμικών οργάνων της ΕΕ και με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.
- Ενίσχυση των διασυνοριακών κοινών επιχειρήσεων για σοβαρό και διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα εντός της ΕΕ και μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και άλλων αρχών.
- Υποστήριξη των προσπαθειών ανάπτυξης ικανοτήτων για την καταπολέμηση και την πρόληψη του εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας, ιδίως μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων αρχών, της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα σε όλα τα κράτη μέλη.

Το TEA στηρίζει δράσεις και μέτρα όπως:

- Δημιουργία, προσαρμογή και διατήρηση συστημάτων πληροφορικής και δικτύων επικοινωνιών της ITU που σχετίζονται με την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της δια λειτουργικότητάς τους, και ανάπτυξη των απαραίτητων μέσων για την αντιμετώπιση των εντοπισμένων ελλείψεων.
- Αυξημένη ενεργός χρήση του μηχανισμού ασφαλούς ανταλλαγής πληροφοριών της ΕΕ.
- Υποστήριξη αποτελεσματικών και συντονισμένων απαντήσεων σε κρίσεις συνδέοντας τις υπάρχουσες (τομεακές) ικανότητες, τα κέντρα εμπειρογνωμοσύνης και τις αξιολογήσεις καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την υγεία, την προστασία των πολιτών και την τρομοκρατία.
- Δράσεις για την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων ή την εφαρμογή νέων τεχνολογιών που μπορούν να μεταφερθούν σε άλλα κράτη μέλη.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση προσωπικού και ειδικών στην αρμόδια επιβολή του νόμου.
- Εξοπλισμός, οχήματα, συστήματα επικοινωνίας και υποδομές που σχετίζονται με την ασφάλεια.

5.5.3 Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (TAME)

Ο προτεινόμενος κανονισμός TAME (2018) προβλέπει τη συνέχιση της πολιτικής στήριξης για την αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης στα κράτη μέλη με ποσό 10.415.000.000 ευρώ (σε τρέχουσες τιμές). Τον Δεκέμβριο του 2020, η συνολική χρηματοδότηση ήταν 9,882 δισ. ευρώ σε τρέχουσες τιμές. Ο κανονισμός βασίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2 της ΣΕΕ και στα άρθρα 77 παράγραφος 2, 79 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018στ).

Μέσω του TAME, η ευρωπαϊκή ένωση ελπίζει να συμβάλει στην αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών σύμφωνα με τον σχετικό νόμο της για το άσυλο και τη μετανάστευση και τις δεσμεύσεις της για τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Οι ειδικοί στόχοι του TAME είναι:

- Ενίσχυση και ανάπτυξη όλων των πτυχών του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών του διαστάσεων.
- Υποστήριξη της νόμιμης μετανάστευσης στα κράτη μέλη και διευκόλυνση της ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών.
- Βοήθεια στην αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης και διασφάλιση αποτελεσματικής επιστροφής και προώθηση σε τρίτες χώρες.
- Ενίσχυση της αλληλεγγύης και της κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως μεταξύ εκείνων που πλήττονται περισσότερο από τις μεταναστευτικές προκλήσεις.
- Η συνεισφορά από τον προϋπολογισμό της Ένωσης κυμαίνεται μεταξύ 75% και 100%, ανάλογα με τη δράση/έργο.

Στις δράσεις του TAME συμπεριλαμβάνονται:

- Δημιουργία διοικητικών δομών, συστημάτων, εργαλείων, καθώς και εκπαίδευση του προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών και άλλων ενδιαφερομένων.
- Ανάπτυξη, παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών και διαδικασιών
- Ανταλλαγή πληροφοριών, βέλτιστων πρακτικών και στρατηγικών.
- Δράσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση.
- Παροχή υλικής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της συνοριακής βοήθειας.

-
- Διενέργεια διαδικασιών ασύλου.
 - Μεταφορά δικαιούχων διεθνούς προστασίας.
 - Δημιουργία, ανάπτυξη και βελτίωση αποτελεσματικών εναλλακτικών λύσεων αντί της κράτησης, ειδικά για ασυνόδευτους ανηλίκους και οικογένειες.
 - Ανάπτυξη ενός προγράμματος κινητικότητας στην ευρωπαϊκή ένωση.
 - Παροχή υποστήριξης στην υποβολή αιτήσεων για οικογενειακή επανένωση.
 - Μέτρα έγκαιρης ένταξης όπως εξατομικευμένη υποστήριξη και προγράμματα ένταξης για την εκπαίδευση, τη γλώσσα και άλλη κατάρτιση.
 - Συνεργασία μεταξύ κρατικών και μη φορέων.
 - Αντιμετώπιση κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση.
 - Ετοιμότητα για επανατοποθέτηση.
 - Βοήθεια για την επιστροφή, ειδικά για την υποστήριξη εθελούσιων επιστροφών.
 - Εγκαταστάσεις και υπηρεσίες τρίτων χωρών για την εξασφάλιση επαρκούς προσωρινής διαμονής και υποδοχής κατά την άφιξη.
 - Συνεργασία με τρίτες χώρες για την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης και την αποτελεσματική επιστροφή στη χώρα τους.
 - Υποστήριξη και δράσεις από υποδεέστερα οικονομικά κράτη, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών, του εξοπλισμού και άλλων μέτρων, υπό τον όρο ότι συμβάλλουν στην ενίσχυση της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ τρίτων χωρών, της ευρωπαϊκής ένωσης και των κρατών μελών της για τις επιστροφές των ατόμων αυτών.

5.5.4 Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»

Ο συνολικός προϋπολογισμός του νέου προγράμματος «Ψηφιακή Ευρώπη» για το 2021-2027 είναι 9,2 δισ. ευρώ. Σκοπός του είναι να προωθήσει τη Στρατηγική για την Ψηφιακή Ενιαία Αγορά και τον ψηφιακό μετασχηματισμό των ευρωπαϊκών κοινωνιών και οικονομιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει επενδύσεις σε υπερ-υπολογιστές, τεχνητή νοημοσύνη, κυβερνοασφάλεια, προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες και θα εξασφαλίσει την ευρεία χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας.

Ο πυλώνας «Ψηφιακές Δεξιότητες» περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την υλοποίηση μακροπρόθεσμων προγραμμάτων κατάρτισης και μαθημάτων για δημόσιους διαχειριστές σε νέες ψηφιακές τεχνολογίες, εταιρείες, εκπαίδευση και άλλα.

Αναφέρεται, επίσης, στη διασφάλιση της ευρείας χρήσης των ψηφιακών τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας (π.χ. δημόσιες υπηρεσίες, διαλειτουργικότητα κ.λπ.).

5.5.5 Πρόγραμμα LIFE 2021-2027

Το πρόγραμμα LIFE, το οποίο ξεκίνησε το 1992, είναι ένας από τους πυλώνες της χρηματοδότησης της ΕΕ για το περιβάλλον και το κλίμα. Στην Ελλάδα, μεταξύ 1992-2019, χρηματοδοτήθηκαν 260 έργα LIFE από Έλληνα συντονιστή συνολικού προϋπολογισμού 419,2 εκατ. ευρώ.

Η ΕΕ στοχεύει να μεταμορφωθεί σε μια καθαρή, κυκλική, υψηλής ενέργειας, χαμηλών εκπομπών άνθρακα και βιώσιμη οικονομία, σύμφωνα με μια νέα πρόταση κανονισμών για τη θέσπιση του Σχεδίου Δράσης για το Περιβάλλον και το Κλίμα (LIFE) 2021-2027(Επιτροπή 2018λ). Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελούν σημαντικό πλαίσιο κατεύθυνσης για όλες τις πολιτικές της ΕΕ και, ως εκ τούτου, ενσωματώνονται σε όλο το νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027. Μεταξύ άλλων, οι κύριες επιλογές του σχεδίου είναι η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, η προστασία και η βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και η ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας.

Το πεδίο «Περιβάλλον», που περιλαμβάνει:

- το υποπρόγραμμα «Φύση και βιοποικιλότητα».
- το υποπρόγραμμα «Κυκλική οικονομία και ποιότητα ζωής».

Το πεδίο «Δράση για το κλίμα», που περιλαμβάνει:

- το υποπρόγραμμα «Μετριασμός και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»
- το υποπρόγραμμα «Μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας»

Το συνολικό χρηματοδοτικό κονδύλιο για την εφαρμογή του προγράμματος για το διάστημα 2021–2027 ανέρχεται σε 5.450.000.000 ευρώ σε τρέχουσες τιμές.

Η ενδεικτική κατανομή του ποσού αυτού έχει ως εξής:

- 3.500.000.000 Ευρώ για το πεδίο «Περιβάλλον» (2.150.000.000 ευρώ για το υποπρόγραμμα «Φύση και βιοποικιλότητα» και 1.350.000.000 ευρώ για το υποπρόγραμμα «Κυκλική οικονομία και ποιότητα ζωής»),
- 1.950.000.000 Ευρώ για το πεδίο «Δράση για το κλίμα» (950.000.000 ευρώ για το υποπρόγραμμα «Μετριασμός και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή» και 1.000.000.000 Ευρώ για το υποπρόγραμμα «Μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας»).

Ενδεικτικές κατηγορίες πράξεων που θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν:

- Στρατηγικά έργα για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας.
- Δράσεις στον τομέα του NATURA.
- Έργα και δράσεις κυκλικής οικονομίας (π.χ. στους τομείς ύδρευσης και απορριμμάτων).
- Καινοτόμα προγράμματα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών πιέσεων όπως οι πόλεις.
- Έργα για την πρόληψη των κινδύνων της κλιματικής αλλαγής (π.χ. διάβρωση των ακτών, πλημμύρες, λειψυδρία).
- Μετάβαση σε καθαρή ενέργεια και ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό μέσω ΑΠΕ.
- Ενεργειακής απόδοση.

5.5.6 Πρόγραμμα InvestEU 2021-2027

Προβλέπεται η δημιουργία ενός νέου ευρωπαϊκού υπερταμείου, InvestEU, σύμφωνα με τις προτάσεις των σχετικών κανονισμών, προκειμένου να ενταχθούν σε ένα κοινό πλαίσιο πόροι από τον προϋπολογισμό της ΕΕ με τη μορφή δανείων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018α). Strategic Investment Fund («Juncker Project») Κατ' επέκταση, το ταμείο έχει λάβει πάνω από 290 δισεκατομμύρια ευρώ σε επενδύσεις από το 2015, υποστηρίζοντας 635.000 ΜΜΕ. Τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020 είχαν ως

αποτέλεσμα κάποια επικάλυψη και πολυπλοκότητα για τους μεσάζοντες και τους τελικούς αποδέκτες.

Για το λόγο αυτό 14 χρηματοδοτικά μέσα της περιόδου 2014-2020 ενσωματώνονται σε 4 πυλώνες:

- Βιώσιμες υποδομές.
- Έρευνα, καινοτομία και ψηφιοποίηση.
- Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.
- Κοινωνική επένδυση και δεξιότητες.

Η μόχλευση των ευρωπαϊκών πόρων αποσκοπεί στην κινητοποίηση επενδύσεων άνω των 370 δις ευρώ για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο. Με τη σύσταση του νέου Ταμείου η ΕΕ επιδιώκει:

- Εξορθολογισμός και απλοποίηση της χρηματοδότησης.
- Παροχή πιο αποτελεσματικής επιρροής και βοήθειας στα κράτη μέλη.
- Δημιουργία ευέλικτων επενδυτικών χαρτοφυλακίων: Οι ραγδαίες τεχνολογικές και επιχειρηματικές εξελίξεις απαιτούν συχνή ενημέρωση και επανεξέταση των προτεραιοτήτων της επενδυτικής στρατηγικής της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η στήριξη η οποία παρέχει θα συνεχίσει να επικεντρώνεται στην ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τις βιώσιμες υποδομές, την έρευνα και την καινοτομία, την ψηφιοποίηση και τις κοινωνικές υποδομές, με τα μέσα για την επίτευξη αυτών των στόχων να αποκτούν πρόσθετη ευελιξία και άμεση ανταπόκριση στις αλλαγές στις παγκόσμιες αγορές.
- Αξιοποίηση της τεχνογνωσίας των οικονομικών εταίρων. Η ΕΤΕΠ έχει αποκτήσει εκτεταμένη εμπειρία στη διαχείριση του ΕΤΣΕ και παραμένει ο κύριος εταίρος του προγράμματος InvestEU.
- Οι εθνικές και περιφερειακές αναπτυξιακές τράπεζες με αποδεδειγμένη εμπειρία μπορούν να παρέχουν τεχνογνωσία και να τις καταστήσουν κατάλληλους χρηματοοικονομικούς εταίρους.
- Σύμφωνα με το άρθρο 3 των επενδυτικών κανονισμών της ΕΕ, ο γενικός στόχος του προγράμματος είναι να υποστηρίξει τους στόχους πολιτικής της, μέσω χρηματοδότησης και επενδυτικών δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην οικονομική ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητα της, την κοινωνική

ανθεκτικότητα και αποκλεισμό, την ολοκλήρωση των κεφαλαιαγορών της και την ενίσχυση της στην ενιαία αγορά.

Στους ειδικούς στόχους του προγράμματος συμπεριλαμβάνονται:

- Υποστήριξη οικονομικών και επενδυτικών επιχειρήσεων που σχετίζονται με βιώσιμες υποδομές.
- Υποστήριξη οικονομικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων στην έρευνα, την καινοτομία και την ψηφιοποίηση.
- Αύξηση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για ΜΜΕ και/ή μεσαίες επιχειρήσεις.
- Αύξηση της πρόσβασης σε μικρο-πίστωση και χρηματοδότηση για κοινωνικές επιχειρήσεις και επενδύσεις.

Σύμφωνα με την προσωρινή συμφωνία στην οποία κατέληξαν το Δεκέμβριο του 2020 η Προεδρία του Συμβουλίου και το Κοινοβούλιο σχετικά με το InvestEU, η ενδεικτική κατανομή έναντι των χρηματοδοτικών και επενδυτικών πράξεων είναι ως εξής:

- Βιώσιμες υποδομές: 37,8% (9,9 δισ. Ευρώ).
- Έρευνα, καινοτομία και ψηφιοποίηση: 25,1% (6,6 δισ. Ευρώ).
- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις: 26,4% (6,9 δισ. Ευρώ).
- Κοινωνικές επενδύσεις και δεξιότητες: 10,6% (2,8 δισ. Ευρώ).
- Τα κράτη μέλη θα μπορούν να χρησιμοποιούν το πρόγραμμα InvestEU για να υλοποιήσουν τα έργα τους στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Βιώσιμης Ανάπτυξης. Επιπλέον, θα μπορούν να κατευθύνουν μέρος των δομημένων κεφαλαίων στο InvestEU, παρέχοντας έτσι εγγυήσεις χρηματοδότησης ΜΜΕ ύψους 0,919 ευρώ στην ΕΕ (229.033.570 EURDF και 116.896.349 EUR EKT).

5.5.7 Πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»

Το προγραμματικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής ένωσης για την έρευνα και την καινοτομία για την περίοδο 2021-2027 προσδιορίζεται σε νέα σχετική πρόταση κανονισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018i). Ο προτεινόμενος προϋπολογισμός για το πρόγραμμα είναι 94,1 δισεκατομμύρια δολάρια.

Οι κύριοι στόχοι αυτού του ειδικού σχεδίου είναι η ενίσχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής βάσης της ΕΕ και η ενίσχυση της καινοτομίας προκειμένου να

αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της, ιδίως των βιομηχανιών της, να επιτευχθούν οι στόχοι των στρατηγικών προτεραιοτήτων που έχει οριοθετήσει και να αντιμετωπιστούν παγκόσμιες προκλήσεις, όπως πχ «Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ».

Το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε τρεις (3) βασικούς πυλώνες:

- **Πυλώνας I:** Ανοικτή επιστήμη, ο οποίος επιδιώκει, πρωτίστως, τη δημιουργία και διάδοση νέας γνώσης.
- **Πυλώνας II:** Παγκόσμιες προκλήσεις και βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, ο οποίος απαρτίζεται από συνιστώσες όπως «Υγεία», «Πολύ- δεκτική ή και ασφαλής κοινωνία», «Ψηφιακές τεχνολογίες και βιομηχανία», «Κλίμα, ενέργεια και κινητικότητα», «Τρόφιμα και φυσικοί πόροι», κ.α.
- **Πυλώνας III:** Ανοικτή καινοτομία, με συνιστώσες το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας (ΕΣΚ), τα ευρωπαϊκά οικοσυστήματα καινοτομίας και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (ΕΙΚΤ).

5.5.8 Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

Με την Πράξη 38 της 31-8-2020 του Υπουργικού Συμβουλίου (ΦΕΚ Α' 174/10/09/2020) εγκρίθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) για την προγραμματική περίοδο 2021-2025 (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2020β). Το ΕΠΑ καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, το συνολικό και ανά Πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του. Οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ αναπτύσσονται σε πέντε πυλώνες: Έξυπνη Ανάπτυξη, Πράσινη Ανάπτυξη, Κοινωνική Ανάπτυξη, Ανάπτυξη Υποδομών και Εξωστρέφεια,. Οι πυλώνες αυτοί περιλαμβάνουν συγκεκριμένα πεδία παρέμβασης, όπως φαίνεται και από το παρακάτω γράφημα.

Πηγή: ΕΠΑ

5.5.9 Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας

Για να βοηθήσει στην αποκατάσταση της οικονομικής και κοινωνικής ζημίας που προκλήθηκε από την πανδημία του κορωνοϊού, στις 26 Μαΐου 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε ένα ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό σχέδιο ανάκαμψης που βασίζεται στην πλήρη χρήση του προϋπολογισμού της ΕΕ. Τον Ιούλιο του 2020, οι ηγέτες της Ευρώπης συμφώνησαν στο σχέδιο ανάκαμψης, και το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027 (ΕΕ 2021β). Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο έχουμε πραγματοποίηση μίας ανάθεσης στην Επιτροπή για εκπροσώπηση του μπλοκ και δανεισμό 750 δισεκατομμυρίων ευρώ από τις κεφαλαιαγορές, με εγγύηση του προϋπολογισμού. 360 δισ. μπορούν να χρησιμοποιηθούν για δάνεια και 390 δισ. μπορούν να δαπανηθούν μέσω του προϋπολογισμού.

Έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023, με τις σχετικές πληρωμές να οφείλονται έως το τέλος του 2026.

Τα ποσά στο πλαίσιο του NGEU για επί μέρους προγράμματα κατανέμονται ως εξής(Ευρωπαϊκή Ένωση 2021β, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2020):

Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF): 672,5 δις ευρώ

- Δάνεια: 360 δις. Ευρώ.
- Επιχορηγήσεις: 312,5 δις. Ευρώ.
- Εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανοχής σύμφωνα με τους στόχους του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς και σχέδια που σχετίζονται με τον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό και την ανθεκτικότητα της εθνικής οικονομίας.
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης 2021-2023 που θα εκπονηθεί και θα αξιολογηθεί από την Επιτροπή.
- Τα εθνικά σχέδια εγκρίνονται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία.

REACT-EU 47,5 δις ευρώ

- Μηχανισμοί για επιχορηγήσεις ευέλικτης πολιτικής συνοχής σε δήμους, νοσοκομεία και επιχειρήσεις μέσω διαχειριστικών αρχών των κρατών μελών.
- Πρόσθετη χρηματοδότηση για την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2020-2023.
- Δεν χρειάζεται κρατική συγχρηματοδότηση.

«Ορίζων Ευρώπη»: 5 δις ευρώ

- Για δαπάνες έρευνας και καινοτομίας.

“Invest EU”: 5,6 δις ευρώ

- Μηχανισμός για παροχή εγγύησης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για τη χρηματοδότηση επενδυτικών έργων μέσω του ομίλου της ΕΤΕπ και των εθνικών αναπτυξιακών τραπεζών.

Αγροτική Ανάπτυξη: 7,5 δις ευρώ

- Ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης με 15 δις. ευρώ για να βοηθηθούν οι αγροτικές περιοχές να προχωρήσουν στις διαρθρωτικές αλλαγές που υπαγορεύει η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και να επιτύχουν τους φιλόδοξους στόχους που θέτουν οι νέες στρατηγικές «Βιοποικιλότητα» και «Από το αγρόκτημα στο πιάτο».

Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης: 10 δις ευρώ

- Ενίσχυση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης με ποσό έως 40 δις. ευρώ, με σκοπό να βοηθηθούν τα κράτη μέλη στην επιτάχυνση της μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα.

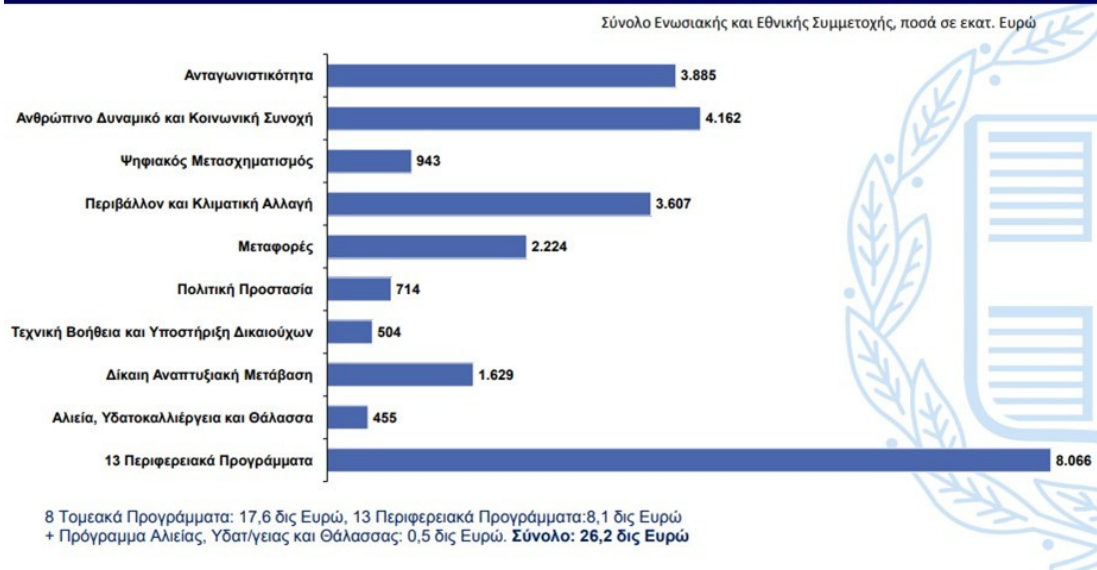
rescEU: 1,9 δις

- Ενίσχυση του rescEU, του μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας της ΕΕ, για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης μεγάλης κλίμακας.
- Ο Μηχανισμός παρέχει επιχορηγήσεις και δημόσιες συμβάσεις που διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

5.6 Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της Εθνικής Στρατηγικής

Τα επιχειρησιακά προγράμματα που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του αναπτυξιακού σχεδιασμού για το ΕΣΠΑ 2021-2027 στοχεύουν στην παροχή υποστήριξης στους παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας προκειμένου αυτοί να αναπτυχθούν σε αναπτυξιακά πρότυπα. Ειδικότερα, διακρίνονται σε τομεακά προγράμματα και σε περιφερειακά προγράμματα. Στα 8 Τομεακά Προγράμματα προβλέπεται να δαπανηθούν 17,6 δις. €, ενώ στα 13 Περιφερειακά 8,1 δις. €. Τα προγράμματα αυτά, μαζί με το Πρόγραμμα Αλιείας, Υδατοκαλλιέργειας και Θάλασσας (0,5 δις. €), θα αποτελέσουν τους τομείς στους οποίους θα διοχετευτεί το συνολικό πόσο των 26,2 δις. € του ΕΣΠΑ 2021-2027. Η έγκριση όλων των επιμέρους προγραμμάτων από τις αρμόδιες ευρωπαϊκές αρχές αναμένεται να ολοκληρωθεί το καλοκαίρι του 2022.

Τα Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Parousiasi_neou_ESPA_21-27.pdf Τα προγράμματα, λοιπόν, διακρίνονται ως εξής:

-Τομεακά Προγράμματα

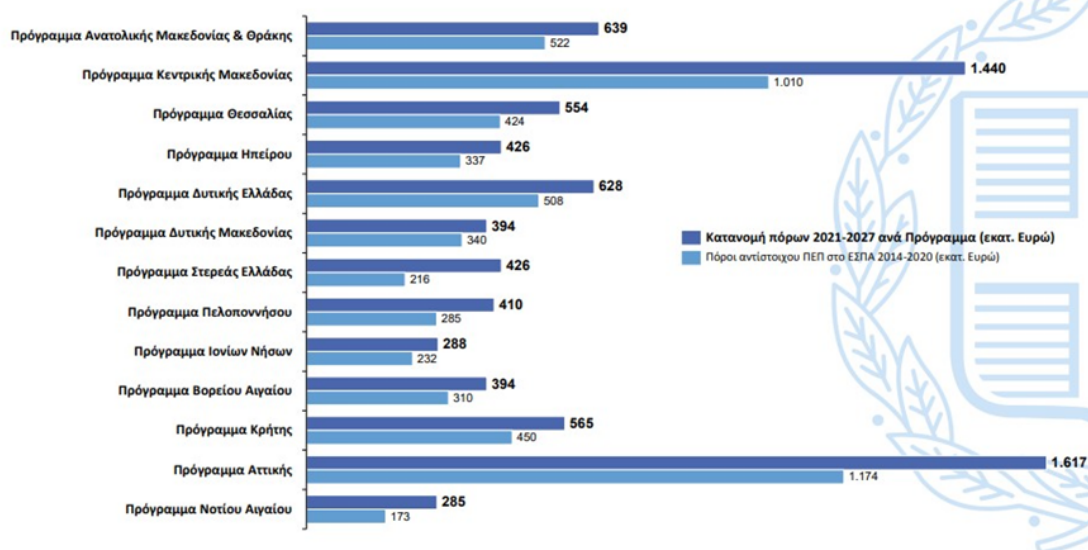
- ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»
- ΕΠ «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»
- ΕΠ «Ψηφιακός Μετασχηματισμός»
- ΕΠ «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή»
- ΕΠ «Μεταφορές»
- ΕΠ «Πολιτική Προστασία»
- ΕΠ «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων»
- ΕΠ «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»

-Περιφερειακά Προγράμματα

- ΕΠ Ηπείρου
- ΕΠ Δυτικής Ελλάδας
- ΕΠ Βορείου Αιγαίου
- ΕΠ Ιονίων Νήσων
- ΕΠ Πελοποννήσου

- ΕΠ Κρήτης
- ΕΠ Δυτικής Μακεδονίας
- ΕΠ Νοτίου Αιγαίου
- ΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας
- ΕΠ Θεσσαλίας
- ΕΠ Στερεάς Ελλάδας
- ΕΠ Αττικής

Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027

Πηγή: https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Parousiasi_neou_ESPA_21-27.pdf

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) αποτελούν σημαντική βοήθεια στην υλοποίηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, καθώς από τη μία αξιοποιούν παραγωγικά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας και από την άλλη, γνωρίζοντας καλύτερα τις ανάγκες που υπάρχουν, προβαίνουν στη λήψη των κατάλληλων μέτρων για να τις ικανοποιήσουν. Για την περίοδο 2021-2027 ο προϋπολογισμός τους θα είναι 8.066 εκ. €, τα οποία θα διανεμηθούν ανάλογα με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και τις ανάγκες σε κάθε ένα από τα 13 ΠΕΠ, τα οποία αφορούν και αναπτύσσονται στις αντίστοιχες ισάριθμες περιφέρειες του κράτους.

Τα προγράμματα αυτά θα ενισχύσουν τις περιφέρειες σε κλάδους, όπως οι κοινωνικές υποδομές, τα έργα σχετικά με το περιβάλλον και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη κ.α. Συγκεκριμένα οι στρατηγικοί στόχοι¹⁴² των προγραμμάτων αυτών, όπως παρουσιάζονται στην επίσημη υποβολή του κειμένου του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027, είναι:

1. Ενίσχυση και διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας μέσω της αξιοποίησης της έρευνας και της καινοτομίας.
2. Προώθηση της αειφορίας, της ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης των φυσικών πόρων – Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής.
3. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού.
4. Ενίσχυση της κινητικότητας.
5. Στήριξη της βιώσιμης και ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης.

Τέλος, στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι η χώρα αναπτύσσει και προγράμματα εδαφικής συνεργασίας με τις γειτονικές της χώρες, και συγκεκριμένα με την Ιταλία, την Αλβανία, τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και τη Βουλγαρία.

Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»

Για το πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» εγκρίθηκε το ποσό ύψους περίπου 3,9 δισ. €, το οποίο θα αξιοποιηθεί για την ενίσχυση των επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού της χώρας. Οι προκλήσεις που δέχτηκαν οι τομείς αυτοί τα τελευταία χρόνια ήταν πολλές και κατέδειξαν τις αδυναμίες και ανάγκες που υπήρχαν σε επίπεδο πληροφόρησης, ενίσχυσης συνεργασιών, ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών προτύπων και εύρεσης τεχνολογικών, ανθρώπινων και επενδυτικών πόρων¹⁴³.

Το πρόγραμμα αυτό είναι το κύριο μέσο χρηματοδότησης των τομέων της έρευνας και της καινοτομίας καθώς βοηθάει στην υλοποίηση της στρατηγικής της Έξυπνης Εξειδίκευσης. Στόχος του προγράμματος είναι οι επιχειρήσεις να αναπτυχθούν στο σύγχρονο ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον και να προσαρμοστούν στο αναπτυξιακό πρότυπο που ορίζει η Οικονομία της Γνώσης. Παράλληλα, καταβάλλονται προσπάθειες, τόσο για να διευκολυνθούν οι επιχειρήσεις στις προσπάθειές τους να λάβουν χρηματοδότηση όσο και για να ενισχυθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Μετασχηματισμού. Υπάρχουν, ακόμα, οι επιδιώξεις να επιτευχθεί μακροπρόθεσμα μια γενικευμένη εξωστρέφεια των

ελληνικών επιχειρήσεων για να θεμελιωθεί πάνω τους η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Οι επενδύσεις του προγράμματος θα κατευθυνθούν, αρχικά, στη στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και όλων των τομέων που την πλαισιώνουν, με την παράλληλη ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα πλαίσια του ψηφιακού μετασχηματισμού. Ακόμα, θα αφορούν την προστασία και ενδυνάμωση του ανθρώπινου κεφαλαίου στην προσπάθεια του αναπτυξιακού μετασχηματισμού που προωθείται, κυρίως, από χρηματοδοτήσεις του ΕΚΤ+. Για το σκοπό αυτό, επίσης, προωθείται, μεταξύ άλλων, η ανάπτυξη της αυτοαπασχόλησης και των νέων δεξιοτήτων στους εργαζόμενους – προκειμένου να εξασφαλιστεί η ικανότητα αναπροσαρμογής και ευελιξίας τους στον κόσμο των επιχειρήσεων –, των μηχανισμών στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για να μπορέσουν να καλυφθούν οι ανάγκες τους, των εταιρικών σχέσεων μεταξύ αγοράς εργασίας και φορέων εκπαίδευσης-κατάρτισης, καθώς και η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και η δημιουργία δικτύων για εξειδικευμένες παροχές. Τέλος, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας θα αξιοποιηθούν τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΕΤΠΑ και άλλα χρηματοοικονομικά μέτρα, όπως η χρηματοδότηση μετοχικού κεφαλαίου, οι φορολογικές επιστροφές σε περιπτώσεις επίτευξης των αποδοτικών στόχων, οι εγγυήσεις σε τράπεζες για δάνεια και η χρηματοδότηση συν-επένδυσης.

Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό και την κοινωνική συνοχή θα λάβει περίπου 4,1 δισ. €, γεγονός που καθιστά τον προϋπολογισμό του τον υψηλότερο μεταξύ των τομεακών προγραμμάτων. Το ποσό αυτό στοχεύει τόσο στην ανάπτυξη των κατάλληλων προϋποθέσεων προκειμένου όλα τα άτομα να έχουν πρόσβαση στην απασχόληση χωρίς να υφίστανται κοινωνικούς αποκλεισμούς, όσο και στη βελτίωση των συνθηκών απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού συνολικά. Στο επίκεντρο θα τεθούν, ακόμα, οι νέοι έως 29 ετών, οι οποίοι βρίσκονται εκτός Απασχόλησης, Εκπαίδευσης & Κατάρτισης (ΕΑΚ), καθώς και οι προσπάθειες για την ένταξη όλων των πολιτών στην εκπαίδευση, στη δια βίου μάθηση και στο κοινωνικό πλαίσιο ευρύτερα, σύμφωνα και με τον τέταρτο στόχο πολιτικής, ο οποίος αφορά μια πιο κοινωνική Ευρώπη. Επιπλέον, όμως θα γίνουν και δράσεις για να αντιμετωπιστεί το σοβαρό πρόβλημα της υλικής στέρησης που αντιμετωπίζουν

ορισμένοι πολίτες και το οποίο τους εμποδίζει να ενσωματωθούν αρμονικά στο κοινωνικό σύνολο και να διάγουν έναν ποιοτικό βίο¹⁴⁴.

Το πρόγραμμα, σύμφωνα με στοιχεία από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ, θα αναλάβει τη συνολική κάλυψη των εθνικών στόχων του ΕΣΠΑ τόσο για τις δράσεις «στήριξης των Νέων έως 29 ετών που βρίσκονται Εκτός Απασχόλησης, Εκπαίδευσης και Κατάρτισης» όσο και για τις δράσεις «Επισιτιστικής Βοήθειας και Υλικής Στέρησης». Παράλληλα, θα συμμετέχει με τον προϋπολογισμό του και στους στόχους του ΕΣΠΑ 2021-2027 για την κοινωνική ένταξη, για την καταπολέμηση της φτώχειας και για τη θεσμική ενδυνάμωση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Σε όλους τους παραπάνω εθνικούς στόχους οι πόροι θα καταβληθούν από το ΕΚΤ+ και από τη χρηματοδοτική συνδρομή της χώρας.

Η διάρθρωση του προγράμματος θέτει έξι προτεραιότητες:

1. «Οριζόντιες – Συστημικές Παρεμβάσεις»: Στα πλαίσια της προτεραιότητας αυτής θα γίνουν προσπάθειες για να εκσυγχρονιστούν, να προσαρμοστούν και να ενισχυθούν οι θεσμοί και οι υπηρεσίες της αγοράς εργασίας, της κοινωνικής ένταξης και υγείας, αλλά και για να βοηθηθούν όλοι οι κοινωνικοί φορείς και εταίροι να συμμετέχουν πιο ενεργά σε κοινωνικές και επιχειρηματικές δράσεις.
2. «Απασχόληση και Αγορά Εργασίας»: Η προτεραιότητα αυτή προβάλλει έντονα την ανάγκη από τη μία να αντιμετωπιστούν η ανεργία, η άνιση αντιμετώπιση ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων στην αγορά εργασίας και η αδυναμία ένταξής τους (κυρίως των μακροχρόνια ανέργων και των γυναικών), και από την άλλη να αυξηθούν οι δυνατότητες απασχόλησης και να αναμορφωθεί ο τρόπος οργάνωσης της αγοράς εργασίας ώστε να υπάρχει μια ισότιμη αντιμετώπιση των δύο φύλων και να καταλαμβάνουν αυτά ισόρροπα τις θέσεις εργασίας.
3. «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»: Στόχος της προτεραιότητας είναι από τη μία να αναβαθμιστεί, εν γένει, η εκπαίδευση, η οποία με τη χρήση των νέων τεχνολογιών θα παρέχει ποιοτική γνώση και θα εξελίξει τις δεξιότητες των μαθητών, και από την άλλη να διασφαλιστεί τόσο η ισότιμη πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση όσο και η διασύνδεση όλων των βαθμίδων της καθώς και της δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας.

-
4. «Δράσεις Κοινωνικής Καινοτομίας»: Στην προτεραιότητα αυτή χρηματοδοτούνται δράσεις οι οποίες, ενδεικτικά, σχετίζονται με την κοινωνική καινοτομία, τον κοινωνικό πειραματισμό και τα νέα πεδία της κοινωνικής οικονομίας.
 5. «Επισιτιστική Βοήθεια και Αντιμετώπιση της υλικής στερήσης»: Θα χρηματοδοτηθούν οι δράσεις εκείνες, οι οποίες συγχρηματοδοτήθηκαν από το «Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους» κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο και βοήθησαν να στηριχτούν και να βοηθηθούν οι άποροι, και γενικά, τα άτομα που απειλούνται με τον κίνδυνο ακραίας φτώχειας. Επιπρόσθετα, θα υλοποιηθούν συγκεκριμένες δράσεις ώστε τα άτομα αυτά να μπορέσουν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να κοινωνικοποιηθούν.
 6. «Απασχόληση των Νέων»: Για την πρωτοβουλία αυτή καθίσταται σαφές πως κύρια μέριμνα είναι η παροχή βοήθειας στους νέους έως 29 ετών. Στο πλαίσιο αυτό, προωθείται και ενισχύεται η εκπαίδευση, η κατάρτιση και μαθητεία τους, η ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, η ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων, καθώς και η κατάλληλη προετοιμασία τους για την αγορά εργασίας.

Αξίζει να σημειωθεί πως τμήμα των χρηματοδοτήσεων και των δράσεων θα διοχετεύεται και θα αφορά και την παροχή τεχνικής βοήθειας στο σύνολο των τομέων και των προτεραιοτήτων που αναλύθηκαν παραπάνω.

Πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός»

Η συνεχής εξέλιξη της τεχνολογίας και η επικράτηση του ψηφιακού κόσμου κατέστησαν σαφή την ανάγκη η χώρα να μετασχηματιστεί προκειμένου να μεταβεί σε μια ψηφιακή οικονομία και κοινωνία. Το νέο πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» διαμορφώθηκε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί ο οικονομικός μετασχηματισμός της Ελλάδας. Ο προϋπολογισμός του χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ+ και ξεπερνά τα 940 δισ. €, ένα από τα μεγαλύτερα ποσά που θα δοθούν σε πρόγραμμα, αποδεικνύοντας την προτεραιότητα που δίνεται στον απαραίτητο ψηφιακό μετασχηματισμό προκειμένου να επιτευχθούν όλες οι αναγκαίες, μαζικές αλλαγές σε βασικούς τομείς.

Το πρόγραμμα αποτελεί μέρος του προγράμματος «Ψηφιακή Ελλάδα» και θέτει ως στόχο την εξασφάλιση της παροχής εύχρηστων, νέων και αναβαθμισμένων ψηφιακών

υπηρεσιών ώστε να καλυφθούν όλες οι ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή. Προσπαθεί, ακόμα, να καταπολεμήσει τη δυσλειτουργία και τις ελλείψεις του συγκεκριμένου τομέα διασφαλίζοντας τη διαλειτουργικότητα των ψηφιακών συστημάτων και προωθώντας την ανάπτυξη υποστηρικτικών ψηφιακών πλατφορμών, νέων ψηφιακών δεξιοτήτων και προγραμμάτων ψηφιακής κατάρτισης.

Βασικές προτεραιότητές του είναι, πρώτον, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του Δημόσιου Τομέα, ο οποίος θα αφορά:

- τον ψηφιακό μετασχηματισμό της Οικονομίας και της Κοινωνίας και θα υλοποιείται με δράσεις που υποστηρίζουν και διευκολύνουν την επιχειρηματικότητα και ορισμένους τομείς με ειδικό ενδιαφέρον, όπως ο Τουρισμός, ο Πολιτισμός και η Ναυτιλία, καθώς και με την ανάπτυξη τόσο εφαρμογών ΤΠΕ σε Τομείς της Δημόσιας Διοίκησης για την ψηφιακή εξυπηρέτηση των πολιτών, όσο και εφαρμογών και εργαλείων που ενισχύουν τις ψηφιακές δεξιότητες,
- τον ψηφιακό μετασχηματισμό της Υγείας και την Υποστήριξη Ειδικών Ομάδων Πληθυσμού με την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών στον τομέα της υγείας – πάντα με γνώμονα την προστασία της ιδιωτικότητας και των δεδομένων υγείας – για τη διευκόλυνση των πολιτών, αλλά και με την ενίσχυση των ψηφιακών υπηρεσιών και εφαρμογών για να διασφαλιστεί η υποστήριξη και η κοινωνική ένταξη συγκεκριμένων ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων,
- την ψηφιοποίηση και αξιοποίηση δεδομένων με τη χρήση καινοτόμων τεχνολογιών πληροφορικής και θα πραγματοποιείται με την ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών στη διαδικασία επεξεργασίας και διαχείρισης των δεδομένων που συγκεντρώνονται από τη Δημόσια Διοίκηση, με την ψηφιοποίηση αρχείων διαφόρων τομέων και με τη δημιουργία Κέντρων Καινοτομίας για ΤΠΕ.

Δεύτερη προτεραιότητα του προγράμματος είναι η ενίσχυση της συνδεσιμότητας με ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων, η οποία θα εφαρμοστεί με την ανάπτυξη:

- υποδομών υπερυψηλής ευρυζωνικότητας (Ultra-FastBroadband – UFBB και UFBB II σε περιοχές που δεν θα έχουν κάλυψη τύπου VHCN) καθώς και

-
- δράσεων που θα υποστηρίζουν, διαχειρίζονται και παρακολουθούν τα ευρυζωνικά δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας,
- τόσο υποδομών Cloud, για να μπορούν να φιλοξενούν φορείς της Δημόσιας Διοίκησης, όσο και υπηρεσιών IaaS-PaaS-SaaS,
 - δημοσίων σημείων ασύρματης ευρυζωνικής πρόσβασης στο Διαδίκτυο και άλλων υποδομών ΤΠΕ, όπως ο εξοπλισμός πληροφορικής μεγάλης κλίμακας, τα κέντρα δεδομένων, αισθητήρες κ.α.,
 - του Δικτύου Δημόσιου Τομέα (ΣΥΖΕΥΞΙΣ II) - Β' Φάση.

Τέλος, τρίτη προτεραιότητα είναι η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων προκειμένου να προσαρμοστεί το ανθρώπινο δυναμικό στις σύγχρονες ψηφιακές απαιτήσεις και να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της κοινωνίας και του κράτους. Στα πλαίσια της προτεραιότητας αυτής θα υλοποιηθούν προγράμματα, τα οποία από τη μία στοχεύουν στην επανακατάρτιση και αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων, τόσο των υπαλλήλων της Γενικής Κυβέρνησης όσο και του γενικού πληθυσμού, και από την άλλη παρέχουν τις κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές και δεξιότητες για τη σωστή αξιοποίηση και διαχείριση των καινοτόμων ψηφιακών τεχνολογιών. Επιπλέον, θα συσταθεί τόσο ένας διυπουργικός κλάδος προσωπικού, που ανάμεσά του θα συγκαταλέγεται και ο Αναλυτής Ψηφιακής Πολιτικής¹⁴⁷, για να υποστηριχθούν οι ειδικές λειτουργίες, όσο και ένας μηχανισμός που θα υποστηρίζει το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του να παρακολουθεί την ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων. Στήριξη, ακόμα, θα παρασχεθεί στην Εθνική Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση και στην Εθνική Ακαδημία Ψηφιακών Ικανοτήτων.

Πρόγραμμα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή»

Το πρόγραμμα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή», με προϋπολογισμό 3.607 εκ. €, εξυπηρετεί, κυρίως, την αναπτυξιακή εθνική στρατηγική και τον Στόχο Πολιτικής 2 για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, ο οποίος επιδιώκει να επιτευχθεί «μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων».

Οι τομείς που θα στηρίξει χρηματοδοτικά το πρόγραμμα είναι:

Ενέργεια: Οι δράσεις στον τομέα αυτό θα επιδιώξουν, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων και των κατοικιών, την επίτευξη ενεργειακής αυτονομίας με τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και, γενικά, τη μετάβαση σε «καθαρές» μορφές ενέργειας, την ανάπτυξη έξυπνων συστημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος, τη μείωση της χρήσης του πετρελαίου και την προσαρμογή των επιχειρήσεων στον πράσινο μετασχηματισμό που επιτάσσει η εποχή.

Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή: Αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς τομείς, ειδικά σε αυτήν τη μεταβατική περίοδο, γι' αυτό και προωθούνται ιδιαίτερα οι δράσεις στα πλαίσιά του και λαμβάνονται μέτρα για να εκσυγχρονιστούν οι σχετικοί θεσμοί και για να εκπονηθούν σωστές μελέτες διαχείρισης κινδύνου. Μεταξύ άλλων, καταβάλλονται προσπάθειες για να βελτιωθεί τόσο η ενημέρωση των πολιτών πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα όσο και η ικανότητα παρακολούθησης των κλιματικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων, για να αυξηθεί η ανθεκτικότητα των υποδομών και για να μπορέσει να προστατευτεί αποτελεσματικά ο πληθυσμός και το περιβάλλον.

Κυκλική Οικονομία – Διαχείριση Αποβλήτων: Ο τομέας αυτός προωθεί, κυρίως, την κυκλική κατανάλωση, την ανακύκλωση, την επαναχρησιμοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των σχετικών υποδομών σε επίπεδο διαλογής, μεταφοράς και επεξεργασίας των αποβλήτων με τη χρήση έξυπνων τεχνολογιών.

Διαχείριση Υδάτων – Λυμάτων: Τόσο η ορθή διαχείριση των υδάτινων πόρων όσο και των λυμάτων αποτελούν κρίσιμους τομείς, καθώς μόνο έτσι μπορεί να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε καλής ποιότητας νερό. Στο πλαίσιο αυτό, θα παρακολουθούνται με τους κατάλληλους μηχανισμούς τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα και θα αναπτυχθούν μηχανισμοί προκειμένου να αξιοποιηθούν τα επιφανειακά νερά και οι θαλάσσιοι υδάτινοι πόροι στην κάλυψη των αναγκών όλων των ελληνικών περιφερειών.

Αστικό Περιβάλλον: Ο τομέας αυτός αφορά την ανάπτυξη ενός αστικού περιβάλλοντος σύμφωνα με τα πρότυπα της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης, με την παράλληλη δημιουργία χώρων πρασίνου, τη μείωση των περιβαλλοντικών ρύπων καθώς και της ηχορύπανσης.

Προστασία της βιοποικιλότητας: Η προστασία όλων των έμβιων όντων καθώς και του περιβάλλοντος, στο οποίο διαβιώνουν, είναι καταλυτικής σημασίας, γι' αυτό και γίνονται ενέργειες τόσο για τη βελτίωση των υπηρεσιών, που αφορούν την προστασία

του περιβάλλοντος και των δασών, όσο και για την καλύτερη παρακολούθηση, διαχείριση και καταγραφή των ζητημάτων, που προκύπτουν, και των απειλών.

Πρόγραμμα «Μεταφορές»

Κύριος στόχος του προγράμματος που αφορά τον τομέα των μεταφορών είναι να διασφαλιστεί η ασφαλής, ομαλή και οικονομικά αποτελεσματική λειτουργία των μεταφορών και των υποδομών τους, καθώς και η ανάπτυξη σύγχρονων, βιώσιμων υποδομών και μέσων που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της κλιματικής αλλαγής και της πράσινης οικονομίας. Με τις πρωτοβουλίες του, επομένως, καλύπτονται οι Στόχοι Πολιτικής 2 και 3.

Σύμφωνα με τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.) για το πρόγραμμα από την Ειδική Υπηρεσία διαχείρισης του ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ150, προκειμένου να σχεδιαστούν οι δράσεις στα πλαίσια του προγράμματος λήφθηκαν υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές ανισότητες, οι ανεπάρκειες και οι προκλήσεις της αγοράς καθώς και οι επενδυτικές ανάγκες κάθε περιοχής. Με τις δράσεις του επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, να αναβαθμιστούν τα αστικά μέσα μεταφοράς, να ολοκληρωθούν ορισμένες υποδομές και άλλες να αναβαθμιστούν, να υπάρξει σύνδεση μεταξύ των μέσων μεταφορών, να διασφαλιστεί η προσβασιμότητα και συνδεσιμότητα των νησιωτικών περιφερειών και να βελτιωθούν τα συστήματα ασφαλείας στα διάφορα μέσα.

Ορίζονται 10 στρατηγικοί στόχοι ως βασικές προτεραιότητες του προγράμματος οι οποίοι, σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του προγράμματος, είναι οι εξής (εκτός από τους δύο που αφορούν την τεχνική βοήθεια):

1. Η προώθηση τόσο της ολοκλήρωσης όσο και της περαιτέρω ανάπτυξης ορισμένων υποδομών του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών με την εγκατάσταση σύγχρονων συστημάτων, τη διασύνδεση του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου στην ηπειρωτική Ελλάδα και τη διαμόρφωση συνθηκών για να βελτιωθεί η συνδεσιμότητα των Περιφερειών, την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού άξονα στην Περιφέρεια Αττικής, την εποικοδομητική παρέμβαση σε λιμενικές εγκαταστάσεις και αεροδρόμια κ.α.
2. Η προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και ο εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφορών με την επέκταση, κυρίως, του βασικού σιδηροδρομικού άξονα και των σιδηροδρομικών συνδέσεων, καθώς και των οδικών συνδέσεων με λιμάνια, αεροδρόμια και βιομηχανικές περιοχές, όπως

-
- για παράδειγμα η κατασκευή του βόρειου οδικού άξονα Κρήτης στο τμήμα Χανιά-Χερσόνησος και της Γραμμής 4 του Μετρό της Αθήνας.
3. Η βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών με εστιασμένες παρεμβάσεις, ανάλογα με τις ανάγκες και τους διαθέσιμους πόρους, στην οδική ασφάλεια και στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και αεροναυτιλίας.
 4. Η ανάπτυξη και επέκταση βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών για να χρησιμοποιούνται σταδιακά μόνο φιλικά προς το περιβάλλον Μέσα Μεταφοράς, και ειδικά στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα να αντικατασταθούν με ηλεκτρικά.
 5. Η ικανοποίηση των απαιτήσεων που προκύπτουν από τη συμμόρφωση με το Ευρωπαϊκό Περιβαλλοντικό Κεκτημένο (ΕΠεΚ)152 στους τομείς των Αποβλήτων και των Υδάτων με τη διασφάλιση της αειφόρου διαχείρισής τους και με την προστασία, από τη μία, των υδάτινων πόρων και της κατάλληλης, από την άλλη, επεξεργασίας των αποβλήτων.
 6. Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή τόσο με τη λήψη των κατάλληλων προληπτικών μέτρων όσο και με την προώθηση απόκτησης δεξιοτήτων και γνώσεων για την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων.
 7. Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, η οποία θα επιτευχθεί βελτιώνοντας τις δομές επιτήρησης και προστασίας των τομέων αυτών.
 8. Η Αστική Αναζωογόνηση, η οποία θα υλοποιηθεί αναβαθμίζοντας την πολιτική της Χωρικής Ανάπτυξης, την αστική κινητικότητα, τις υποβαθμισμένες περιοχές, κυρίως της Περιφέρειας της Αττικής, και εξοικονομώντας ενέργεια.

Πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία»

Αποτελεί μία καινοτομία του ΕΣΠΑ 2021-2027, καθώς είναι η πρώτη φορά που θα καταβληθεί ένα τέτοιο οργανωμένο σχέδιο, το οποίο θα ενεργοποιήσει τον Εθνικό Μηχανισμό Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων και θα υποστηρίξει συνολικά τον Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας. Ο προϋπολογισμός του θα είναι περίπου 714 εκ. € και θα αφορά, κατεξοχήν, την ανάπτυξη και ενίσχυση των μηχανισμών και υπηρεσιών που προλαμβάνουν και επεμβαίνουν για να προστατεύσουν τη ζωή και την περιουσία των πολιτών, το περιβάλλον, τις υποδομές

και τις πλουτοπαραγωγικές πηγές από καταστροφές και απειλές που μπορούν να δημιουργήσουν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης.

Το πρόγραμμα θα αναπτύσσεται με βάση τις εξής Προτεραιότητες:

1. Εθνική Βάση Δεδομένων Κινδύνων, Απειλών και Απωλειών Καταστροφών (ΣΠ1).
2. Αντιμετώπιση επιπτώσεων ανθρωπογενών κινδύνων – Προστασία Δημόσιας Υγείας (ΣΠ2).
3. Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού (ΣΠ2).

Με τις δράσεις στα πλαίσια του προγράμματος θα προωθείται η ανάπτυξη ευφών συστημάτων πρόληψης καθώς και η ενίσχυση του εξοπλισμού που χρησιμοποιούν σχετικά οι αρμόδιες υπηρεσίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν έγκαιρα και αποτελεσματικά οι φυσικές καταστροφές και η κλιματική αλλαγή, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού αυτών των τομέων, η προστασία της δημόσιας υγείας και η παροχή τεχνικής βοήθειας¹⁵⁵.

Επιπλέον, σύμφωνα με το Κείμενο Διαβούλευσης της Ειδικής Υπηρεσίας Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία», προτείνεται, μεταξύ άλλων, η δημιουργία αυτόματων συστημάτων πυρανίχνευσης και πυρόσβεσης, καθώς και καταγραφής και μετάδοσης των μετεωρολογικών δεδομένων, η ανάπτυξη συστημάτων για την έγκαιρη προειδοποίηση και ενημέρωση των πολιτών, η χρήση εναέριων οχημάτων για εναέρια επιτήρηση, η ενίσχυση των πυροσβεστικών οχημάτων και των μέσων δασοπυρόσβεσης, η προμήθεια εξοπλισμών κατάλληλων να αντιμετωπίσουν έκτακτες καιρικές συνθήκες και φυσικές καταστροφές, η ενίσχυση των νοσοκομείων και των παρεχόμενων υπηρεσιών τους και, τέλος, η εκπαίδευση τόσο του ανθρώπινου δυναμικού των αρμόδιων υπηρεσιών όσο και των εθελοντών και του πληθυσμού για να μπορούν να αντιδρούν συνετά και να γνωρίζουν πώς να δράσουν αποτελεσματικά κάτω από έκτακτες συνθήκες.

Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων»

Ο στόχος του προγράμματος σχετικά με την παροχή τεχνικής βοήθειας και υποστήριξης στους δικαιούχους είναι ουσιαστικά η διασφάλιση της ορθής υλοποίησης του ΕΣΠΑ 2021-2027 μέσα από τη διαμόρφωση και παροχή των κατάλληλων οργανωτικών και λειτουργικών συνθηκών και μέσων.

Κατά την υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2014-2020 διαφάνηκαν ορισμένες αδυναμίες στην εφαρμογή και διεκπεραίωση των προγραμμάτων. Για το λόγο αυτό, με το νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 καταβάλλονται προσπάθειες ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες που υπάρχουν στην οργάνωση και τον μηχανισμό υλοποίησης του ΕΣΠΑ, στην τεχνική υποστήριξη όλων των φορέων σε όλα τα στάδια εφαρμογής των προγραμμάτων και στη Διοικητική Ικανότητα και τη Διαχειριστική Επάρκεια όλων των δικαιούχων. Ακόμα, στα πλαίσια του προγράμματος προωθούνται δράσεις για να υποστηρίξουν τόσο τη λειτουργία της διαχειριστικής αρχής και των επιμέρους φορέων και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πράξεων, όσο και την παρακολούθηση της απόδοσης και των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, αλλά και για να παρέχουν, από την άλλη, εξειδικευμένες υποστηρικτικές μελέτες, υπηρεσίες και έργα.

Ως ειδικοί στόχοι¹⁵⁷ ορίζονται:

- η ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και εφαρμογής των Αξόνων Προτεραιότητας του Προγράμματος,
- η ενίσχυση της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων του Προγράμματος με την ανάπτυξη των διοικητικών ικανοτήτων τους,
- η ενίσχυση της στελέχωσης, της διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας των υποστηρικτικών δομών και των δομών του Υπουργείου, καθώς και του συντονισμού κατά την εφαρμογή των ΕΠ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη σημερινή εποχή παρατηρούνται ευρύτατες και ταχύτατες αλλαγές στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Για το λόγο αυτό οι επιχειρήσεις, προκειμένου να εξασφαλίσουν, σε μεγάλο βαθμό, αφενός την επιβίωσή τους και αφετέρου την ανάπτυξή τους, προσπαθούν συνεχώς να εισάγουν στην αγορά νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Το κύριο χαρακτηριστικό των νέων προϊόντων και υπηρεσιών είναι η δημιουργία καινοτομίας.

Η ανάγκη αυτή τις τελευταίες δεκαετίες έχει αυξηθεί σημαντικά, λόγω του υπέρμετρου ανταγωνισμού που έχει δημιουργηθεί στον κόσμο των επιχειρήσεων.

Η ύπαρξη του πλεονεκτήματος που απορρέει από την καινοτομία, δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις που το κατέχουν να ξεπεράσουν τον ανταγωνισμό και να αυξήσουν τη θέση τους στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι. Απότοκος αυτού, είναι αφενός η αύξηση του μεριδίου της επιχείρησης στην αγορά και αφετέρου η αύξηση των μικτών κερδών της.

Επιπρόσθετα, πέρα από τα όρια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος η καινοτομία οδηγεί την επιχείρηση σε μείωση του κόστους και σε ανάπτυξη της τεχνολογίας. Στο σύνολο των περιπτώσεων αυτό παρατηρείται μέσα από τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας.

Προϋπόθεση για την επίτευξη του παραπάνω εγχειρήματος αποτελεί η άσκηση της επιχειρηματικότητας, γιατί χωρίς αυτή δεν θα μπορούσε να υπάρξει οποιαδήποτε καινοτομία. Με άλλα λόγια, η επιχειρηματικότητα είναι το κύριο μέσο προώθησης της καινοτομίας με σκοπό την επίτευξη του τελικού αποτελέσματος.

Το κύριο όργανο έκφρασης της είναι ο «επιχειρηματίας», ο οποίος έχει ως στόχο να επωφεληθεί από την υλοποίηση της ιδέας. Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ότι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία κύριος παράγοντας είναι η προσωπικότητά του, καθώς και η αντίληψη που έχει για τις αλλαγές που δημιουργούνται στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

Σύμφωνα με αποτελέσματα που προέρχονται από τον κλάδο της στατιστικής η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα μειώνονται σε μεγάλο βαθμό, λόγω της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε στη χώρα μας την προηγούμενη δεκαετία.

Την παραπάνω ανάγκη των επιχειρήσεων για την απόκτηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος συμμαρρίζονται σε μεγάλο βαθμό όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί ειδικά πακέτα στήριξης τα λεγόμενα προγράμματα ΕΣΠΑ. Μέσα από τα οποία μία επιχείρηση που είναι αποδέκτης μπορεί να καλύψει με μεγαλύτερη ευχέρεια τις περισσότερες από τις ανάγκες που παρουσιάζονται.

Τα συγκεκριμένα προγράμματα προσπαθούν όχι μόνο να ενισχύσουν οικονομικά τις επιχειρήσεις αλλά να προωθήσουν την αλλαγή, μέσω διαφόρων νέων τεχνολογιών που αποσκοπούν στην μελλοντική ανάπτυξή τους.

Πέρα από τα προγράμματα του ΕΣΠΑ το Ελληνικό κράτος προσπαθεί και αυτό με την σειρά του, με διάφορους τρόπους να βοηθήσει την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.

Ιδιαίτερη έμφαση από τις Ελληνικές κυβερνήσεις δίνετε στην επιχειρηματικότητα των νέων ατόμων και ειδικά σε αυτών που βρίσκονται κάτω από το εικοστό ένατο έτος της ηλικίας τους. Πρώτον, με την μορφή επιδοτήσεων για την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών και την δημιουργία νεοφυών επιχειρήσεων (startup), οι οποίες με την σωστή καθοδήγηση μπορεί να φανούν ιδιαίτερα κερδοφόρες για τον ιδιοκτήτη τους και δεύτερον με ένα ειδικό φορολογικό καθεστώς που διέπει τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους, που είναι σημαντικά για την ανάπτυξη μίας υγιούς και καινοτόμας επιχείρησης.

Επίσης, πολύ σημαντική είναι η χρηματοδότηση των νέων ή υφιστάμενων επιχειρήσεων που θεωρούνται σύμφωνα με όλα τα Ευρωπαϊκά πρότυπα ως πράσινες. Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις είναι απόλυτα φιλικές προς το περιβάλλον, τόσο ως προς την διαδικασία παραγωγής των προϊόντων τους όσο και ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους. Για το λόγο αυτό, υπάρχει ειδική χρηματοδότηση κυρίως από τις Ελληνικές τράπεζες με πολύ ευνοϊκούς όρους και με μεγάλο ορίζοντα αποπληρωμής. Επιπλέον, φαίνεται ότι σε επιχειρήσεις τέτοιου είδους θέλουν να επενδύσουν τα κεφάλαια τους πολλοί ιδιώτες επενδυτές.

Τέλος, η γυναικεία επιχειρηματικότητα είναι ένας τομέας που παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες μεγάλη ανάπτυξη και στην Ελλάδα. Το κράτος, θέλοντας να φανεί αρωγός σε αυτή την προσπάθεια έχει δημιουργήσει ένα πρόγραμμα στήριξης της γυναικείας επιχειρηματικότητας η οποία για πολλούς θεωρείται βασικός μοχλός ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας. Επομένως, τα κίνητρα που έχουν δοθεί στον γυναικείο πληθυσμό για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι πολλά και ποικίλουν. Εκτός από τα οικονομικά μέτρα που προαναφέρθηκαν υπάρχουν και

κοινωνικά, όπως η δημιουργία βρεφονηπιακών σταθμών για μητέρες-επιχειρηματίες. Επίσης υπάρχουν και τα μέτρα επιμόρφωσης (συμβουλευτική καθοδήγηση και δράσεις ενδυνάμωσης) τα οποία πραγματοποιούνται μέσω των επιμελητηρίων.

Εν κατακλείδι, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα είναι δύο έννοιες πολύ σημαντικές για την ανάπτυξη και βιωσιμότητα οποιασδήποτε επιχείρησης. Ειδικότερα στην Ελλάδα μετά από την οικονομική κρίση που υπήρξε την τελευταία δεκαετία το κράτος και οι δημόσιοι φορείς πρέπει να συνεχίσουν να βοηθούν σε μεγάλο βαθμό τις επιχειρήσεις με οποιοδήποτε τρόπο, ώστε να υπάρχει πάντα οικονομική ευημερία και ανάπτυξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία:

-Ανδρέου, Γ. (2019), *Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι, λιγότεροι πόροι*, Περιφέρεια Τεύχος 2019 (8), 49-76.

-Ανδρικοπούλου, Ε. (1995), *Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη Συνθήκη της Ρώμης ως το Μάαστριχτ*, Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Αθήνα, σελ. 15-76 και 127-194.

-Δελλάκα Πολυξένη - Κώστα Σταυρούλα (2018), «Η επίδραση της καινοτομίας στην επιχειρηματικότητα σε περιόδους κρίσης», Αθήνα.

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018α), *Ένας σύγχρονος προϋπολογισμός για μια Ένωση που προστατεύει, ενδυναμώνει και υπερασπίζεται τους πολίτες της Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027*, {SWD(2018) 171 final}.

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018β), *Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου και*

Μετανάστευσης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων.

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018γ), *Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής*, {SEC(2018) 268 final} - {SWD(2018) 282 final} - {SWD(2018) 283 final}.

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018δ), *Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, (ΕΚΤ+)* {SEC(2018) 273 final} - {SWD(2018) 289 final}.

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018ε), *Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*, {SEC(2018) 276 final} - {SWD(2018) 295 final}.

-Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2020), *Συμπεράσματα – 17, 18, 19, 20 και 21 Ιουλίου 2020*, <https://www.consilium.europa.eu/media/45132/210720-euco-final-conclusions-el.pdf>.

-Κατσίκης Ιωάννης (2013), «Καινοτομία και συνεργατικοί σχηματισμοί σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις», Αθήνα.

-Καραγιάννης Η. Γ - Ι. Λ. Μπακούρος. (2010), *Καινοτομία επιχειρηματικότητα*, Εκδόσεις Σοφία, Θεσσαλονίκη.

-Καρβούνης. (1995), *Διαχείριση Τεχνολογίας και Καινοτομίας*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα.

-Καρουζάκη Μαρία-Ζωή, (2014), *Καινοτόμες πρακτικές σε πολυεθνικές επιχειρήσεις*, Πειραιάς.

-Μητσάκης Ευάγγελος (2019), «Επιχειρηματικότητα και νεοφυείς επιχειρήσεις, η περίπτωση της Ελλάδας», Πειραιάς.

-Μούσης, Ν. (2011), «Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική», (Δέκατη τρίτη ενημερωμένη έκδοση): Εκδόσεις Παπαζήση.

-Νάστου Δήμητρα (2014), «Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα», Αθήνα.

-Παναγιώτης Κόντος (2017), «Επιχειρηματικότητα και ανεργία στην Ελλάδα», Πειραιάς.

-Παπαλεξανδρή και Μπουραντάς (2016), *Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού*.

-Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (2021), *1ο Σχέδιο Προγράμματος Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27*, <http://www.perkm.gr>.

-Πετράκος, Γ. και Ψυχάρης, Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Αθήνα: Κριτική*.

-Σουμπενιώτης και Ταμπακούδης (2019), *Επιχειρηματικότητα και καινοτομία*, Εκδόσεις Νάματα, Θεσσαλονίκη.

-Σουρλατζή Αθηνά (2012), «Επιχειρηματικότητα και καινοτομία - οικογενειακές επιχειρήσεις», Πειραιάς.

-Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2021α), *Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021-2027*, https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Etairiko_Symfwno_Perifereiakis_Anaptixis_2021-2027.pdf.

-Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2021β), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επιχειρηματικότητα, Ανταγωνιστικότητα, Έρευνα και Καινοτομία – ΕΠΑΝΕΚ 2021-2027*, <http://www.antagonistikotita.gr/uploads/EPANEK-2021-27.pdf>.

-Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2021γ), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση – ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ 2021-2027*,

<https://empedu.gov.gr/wp-content/uploads/2021/02/Concept-Paper-ESF>.

-Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2021δ), *ΕΣΠΑ 2021-2027-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - CONCEPT PAPER*,

<http://stereaellada.gr/wpcontent/uploads>.

Β) Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

-Bachtler J., Yuill D. (2001). *Policies and strategies for regional development: a shift in paradigm? Regional and Industrial Policy Research Paper 46*, European Policies Research Centre, University of Strathclyde.

-Bachtler, J., Berkowitz, P., Hardy, S., Muravska, T. (2016). *EU Cohesion Policy. Reassessing performance and direction*. London and New York: Routledge.

-Bachtler J. et al. (2014). *Regional development and policy in Europe*, EUROsociAL Programme, Madrid.<http://www.sia.eurosocial-ii.eu/files/docs/1400661224-E2.pdf>.

-Barca F. (2018). *The need for a place-based approach, keynote speech, ESPON Seminar “Territorial Cohesion post-2020: Integrated Territorial Development for Better Policies”*, Sofia, 20-31 May 2018.

-Barca, F., McCann, P. and Rodríguez-Pose, A. (2012). *The Case for Regional Development Intervention: Place-Based Versus Place-Neutral Approaches*. *Journal of Regional Science*, 52(1), pp. 134-152.

-Barney, J.B. (1991). *“Firm resources and sustained Competitive advantage”*. *Journal of Management*.

-Borras, S., and H. Johansen (2001). *Cohesion Policy in the political economy of the European Union*. *Cooperation and Conflict*, 36(1), 39-60.

-
- Chardas, A. and M. Van Der Giessen (2021), *The Political Economy of EU Cohesion Policy: Perspectives from the South and East Periphery of the EU*.
<https://www.researchgate.net/publication/348578532>.
- Kline, J.S and Rosenberg, N. (1986), *An overview of innovation, in R. Landau, N. Rosenberg (Eds)*, National Systems of Innovation. Oxford University Press.
- Kotios, A. (2020). *Greek Entrepreneurship before and after the economic crisis*. Paper presented at the 14th European Conference on Innovation and Entrepreneurship 19-20 September 2019.
- Marinova, D. and Phillimore, J. (2003), *Models of Innovation*, The International Handbook of Innovation, Elsevier Science Ltd.
- Molle, W. (2008). *European Cohesion Policy*. Milton Park: Routledge.
- Parry, M. and Sapała, M. (2018), “*2021-2027 Multiannual Financial Framework and new own resources; Analysis of the Commission’s proposal*”, European Parliamentary Research Service, Brussels: European Parliament, July.
- Peter, F.P (1985), *Innovation and Entrepreneurship*, Harper and Row: Yew York.
- Porter M.E, (1990). *The competitive Advantage of Nations*, New York: Free Press.
- Rosenberg N. (1982), *Inside The Black Box: Technology and Economics*, Cambridge University Press, USA.
- Schumpeter, J. (1934), *The theory of economic development*, Harvard University Press, Cambridge.
- Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2005). *Managing innovation integrating technological, market and organizational change*. New York: John Wiley and Sons.

-Weicker, Karsten. *“An empirical investigation of optimum tracking with evolution strategies. Applied Soft Computing Technologies: The challenge of Complexity”*. Springer Berlin Heidelberg, 2006.

-Yang, C.C. (2012), *Assessing the moderating effect of innovation capability on the relationship between logistics service capability and firm performance for ocean freight forwarders*. International Journal of Logistics Research and Applications.